

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

LUIGI PIRANDELLO Sırasını Bekleyenler

*Sanki o kayalığın, o sığlığın
ilerisinde açık deniz ve parlak bir
talih yokmuş gibi! İşte o ufka
dirmek lazımdı gözünü!*

ÇEVİRİ: NEYYİRE GÜL IŞIK

Marcantonio Ravi, güzeller güzeli kızı Stellina'yı evlendirmeyi kafasına koymuştur. Müstakbel adayı da yaşlı ve bir o kadar zengin Don Diego Alcozèr'dir. Ancak babanın niyeti başkadır: Bir ayağı çukurda olan Alcozèr ölür ölmez dul kızını bu kez sırasını bekleyen Pepè Alletto'ya verecek ve kızının maddi ve manevi mutluluğunu sağlamış olacaktır. Ne var ki evdeki hesap çarşıya uymaz ve şaşırtmacalı olaylar birbirini kovalar. Pirandello'nun 1902 tarihli ikinci romanı, klasik bir yanlışlıklar komedisi.

#italyanmodernleri #evlilik #baba #damat #soyluluk #komedi

LUIGI PIRANDELLO
SIRASINI
BEKLEYENLER

Can Modern
Kısa Modern / 15

Sırasını Bekleyenler, Luigi Pirandello

Il Turno

İlk baskı: Niccolò Giannotta, 1902

Bu kitapta kaynak alınan baskı: Mondadori, 2001.

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2020, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

İtalyanca aslından çeviren: Neyyire Gül Işık

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt:

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-4520-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

LUIGI PIRANDELLO
SIRASINI
BEKLEYENLER

Roman

İtalyanca aslından çeviren: Neyyire Gül Işık

LUIGI PIRANDELLO, 1867'de Sicilya adasında, Girgenti (bugünkü Agrigento) yakınlarındaki Caos'ta dünyaya geldi. Pirandello bu nedenle "Kaosun evladı" olduğunu söylüyordu. Babası Stefano Ricci-Gramitto burada bir kükürt madeni patronuydu. Bu kasabada ve Palermo'da varlıklı bir çocukluk geçiren Pirandello babasının isteğiyle ticarete atılmak için önce hukuk fakültesine girmiş, sonra Roma ve Bonn üniversitelerinde filoloji okumuş ve doktora tezini Sicilya lehçesi üzerine yazmıştır. 1897'den 1922'ye kadar Roma'daki Real Istituto di Magistere Femminile'de estetik ve üslup üzerine dersler vermiştir. Pirandello'nun 1887'de başladığı yazarlık serüveni oldukça verimli olmuş, *Mattia Pascal Sahiden Yaşadı mı Yaşamadı mı?* (1904) ve *Biri, Hiçbiri, Binlercesi* (1926) gibi eserleriyle ün kazanmıştır. 1915'ten sonra tiyatroya yoğunlaşarak altı yılda 16 oyun yazan Pirandello'nun en ünlü oyunlarından bazıları *Size Öyle Geliyorsa Öyledir* (1918) ve *Altı Kişi Yazarını Arıyor* (1921) sayılabilir. Hayatının sonuna doğru Mussolini'nin Ulusal Faşist Parti'sini destekleyen Pirandello buna rağmen Jean-Paul Sartre, Samuel Beckett ve Eugène Ionesco gibi yazarları etkilemiştir. Pirandello'nun 1934'te Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülmesi ülkesinde yankı bulmamış ve kutlanmamıştır. 1936'da Roma'daki küçük apartman dairesinde hayata gözlerini yummuş ve vasiyeti üzerine resmi törenle gömülmemiştir.

NEYYİRE GÜL IŞIK, Ankara'da doğdu. Yükseköğrenimini Floransa Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi'nde akademik kariyerini tamamlayarak İtalyan ve İspanyol Dili Anabilim dallarında öğretim üyeliği yaptı. Ortega y Gasset, Italo Svevo, Blasco Ibáñez, A. Muñoz Molina, Juan Goytisolo, Leonardo Sciascia, Italo Calvino, Curzio Malaparte, Antonio Tabucchi, Javier Marías gibi yazarların eserlerini dilimize kazandırdı. Madrid Complutense Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi verdi. Halen İspanya'da çevirmenlik uğraşını sürdürüyor.

I

“Pırlanta gibi bir delikanlı, evet evet, pırlanta gibi bir delikanlı!” Ravi’nin aklından bile geçmezdi bunu yadsımak; ama iş Stellina’yı onunla başgöz etmeye gelince, yok canım: Şaka olarak söylenmesini bile istemiyordu.

“Kafamızı kullanalım!”

Kızını herkesin uygun göreceği biriyle evermek isterdi, öyle diyor-du. Kentte dolaşüyor, eşini dostunu ve akrabalarını durdurup fikir soruyordu. Gel gör ki hepsi mi hepsi, sevgili kızını vermeye niyetlendiği kocanın adını işitince şaşırıp kalıyor, gözleri yuvalarından oynuyordu:

“Don Diego Alcozèr mi?”

Ravi sinirlendiğini belli edecek bir hareket yapmaktan kendini güç tutuyordu, gülümsemeye çabalıyordu, ellerini önüne uzatarak tekrarlıyordu:

“Durun, bekleyin... Kafamızı kullanalım!”

Kafasını kullanmak şöyle dursun, bazıları sahiden ciddi mi söylüyor diye soruyordu:

“Don Diego Alcozèr mi?”

Ve kendilerini tutamayıp gülüyorlardı.

Ravi öfkelenerek uzaklaşırken şöyle söyleniyordu:

“Af buyurun, ben sizlerin makul kişiler olduğunuzu sanmıştım.”

Çünkü kendisi, doğrusu ya, o kısmeti kafasında evirip çevirdikçe sevgili kızcağızı için bir talih kuşu olduğuna yüreğinin derininden inanıyordu. Ve başkalarını da inandırmak için ayak diriyordu, en azından günden güne şiddetlenen öfkesini boşaltmasına izin verenlere.

“Hürriyet diye tutturdunuz,¹ Tanrı aşkına! Krallık edecek ama hükmetmeyecek bir kral, askere herkes gitsin, beş başı mamur bir ordu, köprüler, karayolları, demiryolları, telgraf, sokaklarda aydınlatma... hepsi güzel şeyler, hepsi harika, benim de hoşuma gidiyor; ama bunların fiyatını ödemek lazım efendiler! Ya sonuçları ne? Benim durumumda iki sonucu var. Bir: Ömrü billah eşek gibi çalıştım, talihsizliğim namusumla didinmek oldu, şimdi de kızcağızımı gönlü kime düşerse onunla everecek kadar birkaç kuruş koyamadım bir yana, o beni de mesut ederdi. İki: Delikanlılar yok – istikbali gören bir babaya kızının refahını temin edebilecek delikanlılardan bahsediyorum. İlk hayatta tutunmaları lazım o da Tanrı bilir ne kadar sürer; kendilerine bir yer edinince de drahoma isterler, istemekte de haklıdırlar; bir yer edinmemişlerse, şimdi eğri oturup doğru konuşalım, hangi baba kalkar da onlara kızını verir? O halde? O halde yapılacak şey bir ihtiyara varmak, dediğim bu, tabii eğer ihtiyar zenginse. Delikanlılara gelince: İhtiyar öldüğünde elini sallasa ellisi.”

Gülecek ne vardı? Söyledikleri sağduyunun sesiydi! Öyle ya:

“Aklımızı kullanalım...”

Şayet Don Diego Alcozèr şöyle bir elli-altmış yaşında olsa buna

1. Ravi 19. yüzyılda, İtalya'yı birleşik ve demokratik bir ülke yapmak için gerçekleştirilen Risorgimento yanlılarına çatıyor. (Ç.N.)

yanaşmazdı: Kızcağız açısından on-on beş yıllık özveri fazla kaçardı; kendisi o kismete asla he demezdi. Ama sonuçta don Diego yetmiş ikisine varmıştı! Yani hiçbir tehlikesi yoktu. Aslında evlilikten çok, sadece kızı evlat ediniyor denebilirdi. Stellina, Don Diego'nun evine bir evlat gibi girecekti: Ne fazla ne eksik. Babasının evinde oturacağına öteki evde oturacaktı, daha bile rahat ederdi, evin tek hâkimi olurdu; sonuçta bir beyefendinin eviydi, bundan kimsenin kuşkusu olamazdı. O halde özveri bunun neresindeydi? İster burada beklesin ister orada. Tek farkı şuydu: Burada baba evinde kendi elinden kızcağızı için bir şey gelmediğine göre zaman kaybı olurdu; oysa orada üç yıl, dört yıl bekledi miydi...

“Anlatabildim mi?” diye soruyordu bu noktada Ravì; kendi yürüttüğü mantıkla gözleri kamaşmıştı, her gün biraz daha emin oluyordu.

Don Diego Alcozèr şimdiye değin dört kez evlenmemiş miydi? Ee, evlenmişse ne olmuş? Daha iyi ya! Stellina diğer dördü gibi kendini ihtiyara gömdürme (ve derhal parmaklarıyla boynuz işareti¹ yapıyordu) aptallığını etmezdi; zamanla ve Tanrı'nın yardımıyla hayırsever kocasının naaşını ebedî istirahatgâhına uğurlardı, işte o zaman, evet, gelsin delikanlı! Güzel, zengin, prensesler gibi yetiştirilmiş, ballı kısmet sayılırdı; delikanlılar da o durumda arı gibi çevresine üşüşürlerdi.

Milletin onun bu mantığını anlamaması olanaksız görünüyordu; ihtiyarla yapacağı üç-beş günlük evliliğin anlık özverisinden ötesini görmemeleri inatçılıktı, kalın kafalılıktı. Sanki o kayalığın, o sığlığın ilerisinde açık deniz ve parlak bir talih yokmuş gibi! Oraya, işte o ufka dikmek lazımdı gözünü!

1. İtalya'da, özellikle güney illerinde, bir felaketi kendinden uzak tutmak ya da önlemek için yapılan tipik el işareti. (Ç.N.)

Eğer kendisi zengin olsaydı, kızını mutlu etmek elinde olsaydı – elbette! Malum, kızını o moruğa karı diye vermezdi. Stellina tabii, önüne serdiği serveti değerlendiremezdi; doğaldı bu, bir bakıma bağışlanabilirdi de! Ama aradan birkaç yılcık geçince –emindi bundan– onu göklere çıkaracak, teşekkürler edecek, yüreği minnetle dolacaktı. O evlilikten kendisi için hiçbir şey ummuyor, istemiyordu; yalnızca kızı için istiyordu ve bir baba olarak görevinin, dünyanın kaç bucak olduğunu bilen deneyimli, yaşlı bir baba olarak görevinin, katı davranmak ve dünyadan habersiz kızcağızını baş eğmeye zorlamak olduğunu düşünüyordu. Onu derinden üzen şey ise kendisi gibi deneyimli kişilerin bu fikri onaylamamasıydı.

“Baba, Oğul ve Kutsal Ruh aşkına,” diye sızlanıyordu o arada evde Ravì’nin karısı Rosa Hanımteyze; her zamanki gibi haç çıkarıyordu, sapsarı, kıpırtısız gövdesinin ağırlığı altında kendini sıkıya gelmiş, rahatsız duyduğu her sefer yaptığı hareketi: “Bırakın yakasını. Marcantonio ne yaparsa benim açımdan uygundur,” diyordu o evlilik planının canavarca bir şey olduğunu alçak sesle belirten hısım akrabaya.

“Büyük günah olur, Rosa Hanımteyze!” diye çırpınıp duruyordu konu komşunun sözcüsü Carmela Mèndola, bağırmamak için sesi handiyse boğularak konuşuyor, bir deri bir kemik göğüskafesine güm güm yumruklar indiriyordu: “Bırakın söyleyeyim, vicdanım kaldırmıyor: Büyük günah olur, Tanrı cezasını verir sonra!”

Ve alı al moru mor, başındaki kocaman kırmızı eşarbının uçlarını çenesinin altında bir çözüp bir bağlıyordu.

Rosa Hanımteyze dudaklarını kısıyor, çenesini ileri uzatıyor, gözlerini yumuyor, burnundan uzun bir soluk salıveriyordu.

II

Don Diego Alcozèr kentte müstakbel kayınpederiyle birlikte boy göstermeye başlamıştı bile.

Marcantonio Ravì babacan bir yağ tulumuydu; kanlı canlı yüzü sinekkaydı tıraşlı, çenesinin altında bir karış gıdısıyla, haşmetli göbeğinin altında bodur kalan, yürürken zahmetle bir o yana bir bu yana attığı bacaklarıyla, Don Diego'yu dengelemek için mahsus yapılmışa benziyordu; çünkü o sıska mı sıska, ufaraktı, berikinin yanında kısacık, hızlı keklik adımlarıyla sekiyordu, şapkasını ya elinde tutuyor ya da bastonunun topuzuna asıyordu, o bir tanecik, iyice uzamış, rengi belirsiz (pembemsi) bir suyla ıslatılmış saç tutamını sergilemekten hoşnutluk duyar gibiydi, kafatasını elden geldiğince örtsün diye kimbilir nasıl bir özenle güzelce dağıtılmıştı.

Bıyık diye bir şeyi yoktu don Diego'nun, kirpikleri de yoktu: İyi-cene köseydi; ufacık kel gözleri soluktu, suluydu. En yeni giysileri en azından yirmi yıllıktı, ama sahiplerinin nekesliğinden ötürü değil; onları buruşup tozlanmaktan özenle sakındığı için hiç hırpalanmıyorlardı; gören de sırtına yeni geçirdiğini sanırdı.

İki Sicilya Kralı II. Ferdinando¹ çağının kat kat kabarık eteklikli hatunlarının en dayanılmaz avcılarından biri ne yazık ki sonunda işte bu hale düşmüştü: zamanında kibar mı kibar, kılıç ve dans üstadı bir beyefendiydi. Hem hünerleri bu kadarla da kalmazdı, yani kendi deyişiyle Venüs'ün ve Mars'ın alanlarıyla sınırlı değildi: Don Diego Latinceyi akıcılıkla konuşur, Catullus'un şiirlerinin tamamını ve Horatius'un dizelerinin çoğunu ezbere bilirdi:

1. II. Ferdinando, İki Sicilya Krallığı'nın tahtını 1830'dan 1859'da ölümüne değin elinde tutmuştu. (Ç.N.)

“*Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi finem dî dederint...*”¹

Ah, Horatius; Don Diego en çok sevdiği o şairden Epikuros’un kurallarını benimsemişti. Bütün ömrünce yaşamın keyfini sürmüştü, son ânına değin de sürmeye niyetliydi; o nedenle ürkütücü hayaletlerin kol gezdiği yalnızlıktan nefret ederdi, gençliği sever, gençlerin yakınlığını arardı, şakalarına ve alaylarına kalenderce katlanırdı.

İşte: Falcone kahvehanesinin önüne koydukları ufak masayı abanoz bastonunun gümüş topuzuyla tıklatıyordu, o sırada Ravî gıcırdayan iskemleye çöküyor, puflayarak ve geniş kenarlıklı eski püskü şapkasını ensesine kaydırarak kıpkırmızı kesilmiş yüzünün terini kuruluyordu.

“Bana her zamanki gibi,” diyordu Alcozèr garsona, “bir *orzata*.”²

Ve siparişine soğuk, gereksiz bir gülücük ekliyor, narin, titrek el-çağızlarını ovuşturur gibi yapıyordu: “Heh heh...”

Kahvehanede otururken yine evlenme konusuna dönüyorlardı, konuşmaları ikide bir Don Marcantonio’nun yüksek sesle, geniş temennalarla tanıdıklarını selamlamasıyla kesiliyordu:

“Hürmetler ederim! Şeref verdiniz! Hâkipâyiniz olayım!”

Don Diego henüz nişanlısının evine ayak basamamıştı. Stellina karşısına çıkmaya kalkışırsa suratını tırmalamakla, gözlerini oymakla tehdit ediyordu. Ravî elbette ki kızının bu tehditlerinden don Diego’ya söz etmiyordu; yalnız biraz sabır gerektiğini söylüyordu, öyle ya, genç kızlar, malum...

“Peki, peki, sen ne zaman dersen, daha doğrusu Stellina’nın ne zaman gönlü olursa o zaman... *intra paucos dies*, umarım, *cupio*

1. (Lat.) Uğraşma hiç öğrenmeye, çünkü izin yok tanrılar sana bana nasıl bir son hazırladılar bilmemize. (Ç.N.)

2. Akdeniz ülkelerinde pek sevilen soğuk bademli sütlü şerbet. (Ç.N.)

quidem,¹” diye yanıtlıyordu don Diego sakın sakın gülümseyerek. “Bu arada, bak, şimdilik ona şunu götürüver.”

Ve cebinden bir kadife kaplı mahfaza çıkarıyordu.

Bugün bir bilezik, dün altın zinciri incili zarif bir saat, daha öncesinde incili pırlantalı bir yüzük ve zümrütlü bir broş ya da bir çift küpeydi... Alcozèr beş para harcamıyordu; nekesliğinden ötürü değil: Merhume eşlerinden onca mücevher kalmıştı, ne işine yararlardı ki? Kuyumcuya temizletip yeni mahfazalara koydurup gönderiyordu yeni nişanlısına.

Marcantonio Ravì övgüler yağdırıyor, hayranlık çılgınlıkları koparıyor, teşekkürler ediyordu.

“Ama yani, siz böyle, muhterem Don Diego, bizi mahcup ediyorsunuz...”

“Mahcup falan olma eşek efendi! Hayat tecrübem var benim, he-diye faslı esastır, bilirim.”

Don Marcantonio armağanı cebine sokuyor, dikkafalı kızcağızının inadına duyduğu öfkeyle pufluyordu; Stellina onun dediğini yapmamak için odasına kapatılmaya razı geliyordu, kuşatma altındaydı, yemek yemeyi de reddediyordu.

Annesi o odanın kapısının önünde nöbetçi gibi dikilmiş, bekçilik ediyordu. Hısım akraba, Mèndola ya da komşulardan başka biri geliyordu, onu yine kocasına karşı gelsin diye dolduruyorlardı, ama o yine her zamanki gibi, eliyle istavroz çıkarmaya girişiyordu.

“Baba, Oğul, Kutsal Ruh aşkına! Yangına körükle gitmeyin: Az mı ateşteyim sanıyorsunuz Carmela Hanımcığım? Hangi cehennemin içindeyim, görmüyor musunuz?”

“Carmela Teyze!” diye sesleniyordu Stellina kapının ardından.

“Güzel kızım benim, ne istiyorsun?”

1. (Lat.) Sırasıyla: Birkaç gün içinde; zira çok arzuluyorum. (Ç.N.)

“Kızınız Tina’ya deyiverin pencereye çıksın, bir şey göstermek istiyorum da.”

“Söylerim canımın içi! Şimdi hemen deyiveririm. Cesaret, yavru-
cuğum! Al şu paketi: Kapının altından sürüyorum. Ye bak, sevecek-
sin.”

“Çok teşekkürler, Carmela Teyze!”

“Bir şey değil evladım. Hem sen direnmene bak, direnmene bak!
Başka çare yok...”

Rosa Hanımteyze onun dediğine de, yaptığına da karışmıyordu.
Ve her gün kocası eve döner dönmez hep aynı soruyu soruyordu:

“Açayım mı?” Ve eliyle anahtarla kapıyı açma hareketi yapıyordu.

“Hayır!” diye bağııyordu adam. “Orada kalsın suratsız nankör!
Taş yürekli! Gören de bunu onun için, onun hayrına yapmıyorum sa-
nır! Al işte: bir hediye daha, bir bilezik... göster de görsün!”

Rosa Hanımteyze yerinden kalkıyordu, gözlerini yumuyordu, içi-
ni çekiyordu, sonra da ufak mahfaza elinde, kızının odasına giriyordu.

Stellina yatağın yanındaydı, yerde, halının üstünde dertop ol-
muş, hırlayan bir köpek gibi duruyordu. Armağanı annesinin elinden
kaptığı gibi yere çalıyordu.

“Aman çok teşekkürler, istemiyorum işte!”

O noktada annesinin de sabrı tükeniyordu.

“On altı *ons*’luk altın bu, eşek seni! Tanrı’nın bunca nimetini
görmek bile senin harcın değil!”

Stellina, annesi odadan çıkar çıkmaz sol kolunun dirseğini sağ
elinin avucuna sürtüyor, dişlerinin arasından tıslıyordu:

“Yiyin kendinizi, yiyin! Canıma değsin!”

Ardından entarisini bacaklarının üstüne yayıyor, ayağa kalkıp
oturuyordu, odada biraz dolaşıyordu, sonra, o da ne, sonunda, konso-
lun yanında, annesinin getirdiği armağana yan gözle bakıyordu. Me-
rakı, onu yollayan ihtiyara duyduğu tiksintiden baskın çıkıyordu.

Aynayı ayarlayarak kendine bakıyor, saçlarını ensesinden yukarıya kaldırıyor, kendi hayaline gülümsüyordu: Taptaze, cilveli yüzü o aynayı bir çift masmavi, berrak, şen gözle aydınlatıyordu. O gülümsemeyle kendi kendine, “Seni yaramaz!” diye mırıldanır gibiydi. Ve içinden o mahfazaları açmak, takınıp denemek geliyordu... hadi, hiç olmazsa küpeleri... bir dakikacık, küpeleri.

“Yoo, bu yüzükmüş... herhalde bana büyük gelecektir... yoo, tas-tamammış! İşe bak sen... benim parmağım için yapılmış sanki...”

Ve narin beyaz elini yüzükle seyrediyordu, yaklaşıyor, uzaklaşıyor, bir o yana bir bu yana döndürüyordu. Derken küpeli kulaklarını, ardından bilezikli bileklerini, sonunda göğsünde saatin upuzun altın zincirini seyrediyor; böyle takmış takınmış, gardırobun aynasında yerlere kadar eğilerek kendine bir reverans yapıyordu:

“Hoşça kalın Alcozèr Hanımefendi!”

Ve kahkahayı basıyordu.

III

“Şimdi, bak... pekâlâ, acelem yok azizim Marcantonio,” diyordu Don Diego ertesi gün Ravì’ye, Falcone kahvehanesinde, “Fakat, yani... kendim için söylemiyorum, konu komşu bakımından: Senin evinin pencerelerinin dibinde (belki senin uykun ağır da duymuyorsundur) hemen her gece serenatlar yapıyorlar, gitarlar ve mandolinler, heh heh... Biliyorum, delikanlılar neşeli... Ne güzel şeydir gençlik! Kimler biliyor musun? Salvo kardeşler, yanlarında kuzenleri Garofalo kardeşler ile Pepè Alletto... gitarlar ve mandolinler.”

“Yemin ederim azizim Don Diego, namusum üzerine, hiç ama hiç

haberim yok! Doğru mu söylüyorsunuz? Serenatlar, ha? Bu meseleyi bana bırakın. Hemen şimdi göstereyim size, eğer...”

“Nereye gidiyorsun?”

“Bana saydığınız bu küçük beyleri aramaya.”

“Deli misin? Otur oturduğun yerde! Başımı belaya mı sokacaksın?”

“Sizinle bir alakası yok!”

“Olmaz olur mu, eşek efendi? Bak, aramız bozulmasın. Öfkeyle kalkan zararlar oturur. Benim âdetim her şeyi sükûnetle halletmektir. Delikanlı çocuklar şarkı söylüyor. Gençlik demek şenlik demek... Stel-lina da şarkı söylemeyi bilir demedin mi? Güzel işte; şarkı severim ben. Tek şunu söylüyorum, her Allahın gecesi durup dinleyen konu komşu bakımından, yani... anlarsın işte... milletin ağzı torba değil ki büzesin... Sen bu delikanlılara biraz sabırlı olmalarını öğütlemelisin, anlatabiliyor muyum? Çünkü senin *puella*¹ artık gelin olmuş sayılır. Ama iyilikle, tathlılıkla.”

“Meseleyi bana bırakın.”

“Başımı belaya sokmayasın ha!”

Aynı gün akşamüstü, Marcantonio Ravì sokakta Pepè Alletto'yla karşılaşınca onu bir kenara çağırdı ve şöyle dedi:

“Azizim Don Pepè, bakın size iyilikle söylüyorum, kızımı rahat bırakın yoksa ben yapacağımı bilirim; bu bastonu görüyor musunuz? Evimin pencerelerinin önünden yukarılara bakarak geçtiğinizi ilk gördüğümde kafanızda parçalarım, ona göre.”

Pepè Alletto ona ilkin şaşırarak baktı, anlamamış gibiydi, ardından bir adım geri çekildi:

“Ya, öyle mi? Ya ben size desem ki...”

“Ciro Coppa'nın kayınbiraderisiniz, hani şu hav hav?” diye sözü Ravì tamamladı.

1. (Lat.) Genç kız. (Ç.N.)

“Hayır!” diye yadsıdı delikanlı, öfkesi beynine vurmuştu. “Desem ki *şahsen* benim kafamda baston kıracak kişi anasından doğmamıştır?”

Ravì başladı gülmeye.

“Şaka ettiğimi görmüyor musunuz? Siz kendiniz söyleyin, azizim Don Pepè, sizden nasıl rica edeyim. Kızımdan ne istiyorsunuz? Hayvan olmadığımıza göre durup bir düşünelim. Siz soylusunuz gerçi ama meteliğe kurşun atıyorsunuz, azizim Don Pepè. Benim de elimde yok, avucumda yok. Yoksul olmak ayıp değildir. Sizi sevdiğimi bilirsiniz. Gelin şuraya, bir düşünelim bakalım.”

Eliyle onun koluna girdi, birlikte ilerliyorlarken sözü sürdürdü:

“Dans etmekse, biliyorum, ömrünüzde başka şey yapmamış gibi dans ediyorsunuz. Hatta ayağınızda mahmuzlarla bile, öyle dediler. Çalgı çalmaksa, melekler gibi piyano çalıyormuşsunuz... Güzel de, azizim Don Pepè, burada mesele çalıp oynamak değil ki, bilmem anlabiliyor muyum? Dans etmek başka iş, karnını doyurmak başka. İnsan aç karnına çalmaz da oynamaz da. Yani şimdi gözünüzü açmak bana mı düşüyor? Bırakın da şu evliliği hayırlısıyla bir ayarlayayım, hatta bana yardımcı olun yahu! İhtiyar zengin, yaşı yetmiş ikiyi bulmuş, dört kez evlenmiş... Üç yıl daha ömrü olur diyelim mi? İstikbal Tanrı'nın elinde. Söyleyin bana: Dürüst bir aile babasının emeli ne olabilir ki? Evladının mutluluğu, doğru söylemiyor muyum? İlle veldin: Parası olmayan köle sayılır; kölelikle saadet bağdaşır mı peki? Bağdaşmaz. Demek ki işin temeli: Para. Hürriyet dediğin varlıkla olur; sonra Stellina zengin olunca canı ne isterse, gönlü neye yatarsa onu yapmakta serbest olmayacak mı? Demek ki... ne diyorduk? Ha, Don Diego... Karun gibi zengin, azizim Don Pepè! O kadar büyük serveti var ki Girgenti'nin sokaklarını baştanbaşa on iki *tari*'lik¹ paralarla

1. Eski Sicilya parası (Ç.N.)

kaplatabilir, ne mutlu ona! Don Pepè, buyurun, şurada kahvehanede bir ikramımı kabul buyurun...”

Alletto şaşkınlık içindeydi. O söylevden ne anlam çıkaracağını bilemeden, gülümseyerek Ravi'nin gözlerinin içine bakıyordu.

Doğrusu Stellina'ya ciddi ciddi evlilik önermeyi asla düşünmemişti; öte yandan kız da onun herhangi bir hayale kapılmasına neden olacak bir şey yapmamıştı, çevresinde dolaşan başka bir alay delikanlıya yaptığından fazlasını yani. Genç kızdan hoşlanıyordu hoşlanmasına; ama ne yazık ki evlenip barklanacak durumda olmadığıнын bilincindeydi, bunu aklından bile geçirmiyordu. Yetmişlik annesiyle birlikte yaşıyordu, kadıncağız saf sevecenliğiyle ona hâlâ on yaşındaymış gibi davranmakta ayak diriyordu. Zavallı mübarek ihtiyarcık! Çok sabırlı davranmak gerekiyordu ona; zaten babası o kadar çok çek-tirmişti ki birkaç yıl içinde büyük malvarlıklarının altından girip üstünden çıkmıştı, sonra da kahrından ölüp gitmişti. O yıkıntıdan mucize eseri yalnızca annesiyle birlikte oturdukları ev kurtulabilmişti.

Doğuştan soylu olan Bettina Hanım oğlu Pepè'nin bir işe girmesini kesinlikle istemiyordu, oysa eniştesi Ciro Coppa tanıdıkları sayesinde ona bir iş bulabilirdi. Ne var ki Pepè aslında bunu pek dert etmiyordu. Çalışmayla başı hoş değildi. Her sabah aynanın karşısında en az üç saat geçiriyordu; alışkanlık işte! Elinden ne gelirdi? Banyosu, uzun tırnaklarının bakımı, sonra efendim taranması, sakalını düzeltmesi, fırçalanması. Nihayet akşam bastırırken evden çıktığında sanırdınız ki o bir asilzade. O arada Ràbato'daki eski evceğiz ısrarlı özverilerin ve en ciddi yoksullukların acınası sırrını kıskançlıkla koruyordu.

Ah, eğer o üstüne ölü toprağı serpilmiş gamlı kentceğizde doğacağı yerde canlı, daha büyük bir kentte doğmuş olsaydı, kim bilir, kim bilir! Müziğe duyduğu tutku ona belki de geleceğın ufkunu açardı. Ruhunda bilinmedik bir güç duyumsuyordu: O güç zaman zaman kendi-

sini annesinin bir kenarda unuttuğu küçük klavsene doğru çekiyor, parmaklarını tuşlarda oynatıyor, kulaktan dolma menüetleri ve rondoları doğaçlama çaldırıyordu. Kimi akşamlar, kentin çıkışındaki ıssız ağaçlıklı yoldan aşağılarda kırların, dipte ayın ışıldattığı denizin heybetli manzarasını seyre dalıyor, birtakım düşlere kapılıyor, birtakım hüzünlere boğuluyordu. O kırlarda bir zamanlar Agrigento kenti var olmuştu; görkemli, zengin mermer yapılarıyla, muhteşem, bilgelikle dolu tembellik saatlerinin gevşekliğiyle tarihin derinliklerinde yitmişti. Şimdi geriye kala kala iki antik tapınak kalmıştı, çevrelerinde ağaçlar serpilmişti; onların gizemli hışırtısı uzaklardaki denizin sürekli homurtusuyla ve sanki kendini dinginliğe bırakmış ayın yumuşacık aydınlığından kaynaklanan, sürgit titreşen bir sesle karışıyordu, cırcırböceklerinin türküsüydü o, arada bir uzaklarda bir baykuşun yakınmalı çığlığı işitiliyordu.

Ama o gariplik anlarından ötürü Pepè neredeyse kendinden utanıyordu, arkadaşları farkına varacaklar diye korkuyordu. Nasıl alaya alırlardı ama! Yoo, boş ver, kafasından silmeliydi: Uyum sağlaması gereken gerçek oradaydı, her günün kaba saba, kıt, tekdüze yaşantısında, uyum sağlamaktan başka çaresi yoktu.

O sırada Ravì ne söylüyordu? Kendisinden istediği neydi? Belli ki adamcağız kendisi ile kızı arasında bir anlaşma var da kız o yüzden Alcozèr'le evlenmeye razı olmuyor sanıyordu. Öyle olsun, o aldanmasını neden ortadan kaldırsındı ki? İhtiyatlı davranmaya, arkadaşları Salvo ve Garofalo kardeşleri öyle davrandırmaya söz verdi, karşılık olarak da Ravì Pepè'yi -Alcozèr'in de adına- düğüne davet etti:

“Aslında hiç kötü biri değil zavalıcık,” diye sözü bağladı Don Marcantonio, “Elden ne gelir? İlle de bir karısı olsun istiyor, olmazsa olmazmış. Ama Tanrı'nın yardımıyla bu son karısı olacak! Üç yıllık ömür biçelim mi? Yüzüne karşı söyledim: ‘Azizim Don Diego, ölüm Tanrı'nın emri, kayıtları düzgün tutmak şart!’ O da, ne yalan söyleye-

yim, sözümü tamamlamadı bile. Yani bilmem anlatabildim mi? Bu bakımdan işi sağlam kazığa bağladık. Kendim için söylemiyorum, kızım için tabii! Sonra Stellina... kendi bileceği iş... İnsanoğlu zayıftır Don Pepè: Diyorlar ki Don Diego ruhlardan korktuğu için yeniden evleniyormuş... Ya! Galiba geceleri kanatlarıyla ecel görünüyormuş gözüne. Eh, umarım çabucak alıp götürsün, Don Pepè! Elimden gelse sırtına yüklemesine yardım ederdim... Ama zaten yirmi kilo bile çekmez... İrade sizin, hürmetler ederim. Aman, sakın ağzınızdan kaçırayım demeyin Don Pepè, sakın ola.”

IV

Aradan iki ay kadar süre geçmişti ki Ravì'nin evinde onca kavgası yapılan düğün gerçekleşti.

Don Diego dört düğünün tanığı upuzun Napoléon stili frakını beşinci kez giydi; nekesliğinden ötürü değil, sahiden yepyeni kalmış olduğundandı; kesimi modadan geçmiş de olsa onca yıldır uzun sandukayı andıran daracık bir ceviz sandıkta naftalin ve karabiber serpilip, saklanmıştı. Avluya henüz adım atmıştı ki, onu sırtında o acayip kılıkla tanımayan kocaman kazlar uzun boyunlarını büsbütün uzatarak çığlık çığlığa konağın kapısına kadar kovaladılar.

“Eh eh, müteveffa eşlerimin ruhları bunlar!” diye düşündü Don Diego burnunu kırıştırarak; bir yandan koşarken, elleri arkasında, “Hişt, hişt!” diye bağırarak kazları kovuyordu.

Marcantonio Ravì, hiç değilse görünürde halkın onayını almayı istediğinden davetli listesini çok geniş tutmuştu. Tüm eşin dostun onaylamayış nedeninin kızının başına konan talih kuşuna duydukları

haset olduğu fikrini kafasından kimse silemiyordu. Hasetten çatlasın-lar diye de kesenin ağzını iyice açmıştı.

Don Diego'ya her yandan iltifatlar yağdı. Yok canım, hiç de ihtiya sayılmazmış; o da tüm o iltifatları her zamanki soğuk gülümseme-siyle karşıladı.

O gösterişli törenin ortasında, beyazlar giymiş, portakal çiçekle-riyle süslenmiş Stellina'yı, davetlilerin her biri âdet yerini bulsun diye, ama ağlama krizine yol açmamak için fazla da sarılıp burulmadan kutluyorlardı; ama içten içe sızlıyordu yürekleri.

Çok geçmeden Ravi salonda sıkıntılı bir hava hissetti. Stellina'nın hali eğlente buz gibi bir hava estiriyordu. Babası elinden geldiğince ortalığı biraz olsun şenlendirsın diye bir onu bir bunu özendiriyordu. Sonunda tüm davetliler arasında biraz coşturmayı başardığı tek kişi, üç Salvo kardeşle birlikte (Mauro, Totò ve Gasparino) gelen Pepè Al-letto oldu.

“Don Pepè haydi iş başa düştü! Kırmayın beni.”

Pepè o özendirmede adamın hayli zaman önce verdiği o tuhaf söylevin onayını duyumsadı. Gülümsedi, muhteşem giysilerinin be-yazlığıyla büsbütün güzel görünen hüzünlü geline baktı ve, “Neden olmasın?” dedi kendi kendine. Piyanonun başına oturdu, çaldı, şarkı söyledi, derken öbürlerini dansa özendirdi, böylece sonunda eğlenti-yi canlandırdı. Herkes ona minnettar kaldı, herkesten fazla da Marcan-tonio. Kendi yarattığı neşeyle başı dönen Pepè şimdi ihtiyar damat Don Diego'ya acırcasına, diğerlerine de şöyle dercesine bakıyordu: “Acıyın zavallıcığa; çünkü burada çok geçmeden gerçek damat ben olacağım.”

Pepè'nin ruh kattığı, hatta kahramanı olduğu eğlenti sona erdi-ğinde tüm davetliler ona öylesine hayran kaldılar, gerek dans edişini, gerek dansları yönetişini, gerekse piyano çalışını öyle göklere çıkardı-lar ki, dayanamayıp ağzından kaçırdı:

“Ben Fransızca da bilirim...”

Gelgelelim o âna değin savuşturulmuş fırtına apansızın, beklenmedik biçimde patlak verdi. Don Diego iltifat olsun diye geline bir kadehçik likör ikram etmeyi istedi; biraz da heyecandan elleri tir tir titriyordu: Böylece birkaç damlasını gelinliğin üstüne damlattı, bir damlacık bir şey... Eğer yanında oturan kadınlar farkına varmamış gibi yapsalardı Stellina yine de kendini tutabilirdi; ama onlar tam tersine hepsi birden mendilleriyle silmeye koşuştular, o vakit de tabii Stellina başladı hıçkıra hıçkıra ağlamaya, sinirleri boşaldı, zangır zangır bir sarsıntıya tutuldu.

Hepsi başına üşüştüler. Bağırıyorlardı:

“Açılın! Açılın! Korsesini çözün!”

İki delikanlı, kızı sandalyeye oturtup sonra kaldırdılar, bir başka odaya taşıdılar. Don Diego mahcup olmuştu, elinde kadehle tir tir titriyordu; üstüne üstlük likörün kalanını halıya boşalttı! Don Marcantonio boş yere elini kolunu sallıyor, davetlileri sakinleştirmeye çabalıyordu: “Heyecan, malum! Heyecan işte!” diye yineliyordu. Kimsenin ona aldırdığı yoktu, hepsi zavallı Stellina’nın yazgısına üzülmüştü, kızın feryat figanı ve ağlamasından beter, sinirden attığı kahkahalar kapalı kapıların ardından işitiliyordu.

Pepè Alletto, benzi solmuş, bozulmuş bir iskeleye çöktü, gözleri yarı aralık, mendiliyle yelpazeleniyordu. Şaraptan kaynaklanmayan bir çift gözyaşı yüzünden aşağı, hüzünlenmiş bıyıklarına değin süzülürdü.

“Pepè neyin var?” diye sordu Mauro Salvo onu o halde görünce.

Pepè başını kaldırdı, dudaklarıyla zorla gülümsemeye çalışarak titrek bir sesle yanıtladı:

“Hiç... bir tuhaf oldum... bilmem...”

“İçkiyi fazla mı kaçırdın?”

“İçim sızladı,” dedi Pepè o bayağı soruyu yanıtı layık görmeden.

“Haklısın doğrusu,” diye başladı arkadaşı. “Benim de öyle, ama gidelim artık, evine götüreyim seni. Bak, herkes gidiyor zaten...”

Onun koluna girmek istedi, Pepè alınarak kendini çekti:

“Yok canım, bırak beni, teşekkür ederim! Gayet iyi ayakta duruyorum.”

“Heyecan işte! Çok affedersiniz... Şeref verdiniz... Heyecan işte! İyi geceler, teşekkürler... Af buyurun...” diyordu Ravì salonda önüne gelene, selamlar veriyor, el sıkıyor, önlerinde eğiliyordu.

Davetliler merdivenlerden aşağı dayak yemiş köpek gibi sessizce indiler. Saat gece yarısını çalmıştı, fenerciler sokak lambalarını söndürmüşlerdi; ince bir bulut örtüsünü kovalıyor gibi görünen ay upuzun, ıssız sokağı ancak aydınlatıyordu.

Luca Borrani, kapıdan çıkar çıkmaz biraz yüksek perdeden içini çekerek, “Bu gece kim bilir ne trajedi kopacak!” dedi.

Pepè Alletto, Salvo’yla birlikte onun yanından geçerken o uygun-suz imayı havada kaptığı gibi suratına haykırdı:

“Domuz seni!”

Borrani yanıtı yapıştırdı:

“Haydi oradan köçek!” Ve onu var gücüyle itti.

Onun üzerine Alletto bastonunu kaldırdığı gibi Borrani’nin tepesine indirdi; sonra ansızın bir tokat aşketti. Bir itiş kakış oldu, kıyamet koptu: Gökte tüm o bulutçuklar birbirini kovalarken kollar ve bastonlar havalarda uçuştı, bağırta çağırta, kadınlar ciyak ciyak, komşu evlerin bütün pencereleri aydınlandı, millet üşüştü, köpekler havladı.

“Ne oldu? Ne oldu?”

Öfkeli kalabalık yolda bağıra çağıra karmakarışık bir yığın halinde uzaklaşmaktaydı. Elllerinde lambalarla pencerelere üşüşen komşular uzun süre merakla onları gözetleyip tahminlerde, yorumlarda bulundular, ta ki kalabalık uzakta, karanlıkta gözden yitene değin.

“Hayır efendim, hayvan seni! Böyle durumlarda ne yapıldığını öğreteyim sana. Bu meseleyi bana bırak.”

Ciro Coppa tıknazdı, göğsüyle omuzları çok güçlü, ürkütücüydü, o yüzden büsbütün bodur görünüyordu, boynu boğamsı, esmer, vahşi yüzü kısa, kıvrırcık, gür, simsiyah bir sakalla çevriliydi, saçları dökülmeye başladığından ötürü alnı genişlemişti, iri, siyah gözleri ateş saçıyordu, bir elini cebine sokmuş, avukat yazıhanesinde dört dönüyordu, öbür elinde bir kırbaç, sinirli sinirli avcı çizmelerine vuruyordu. Ceketinin altında, kalçalarının üstündeki iki kocaman piştovun nam-luları parlıyordu.

Pepè Alletto bir öğüt versin diye ona gelmişti. Hemen o sabah Borrani'den bir mektup almıştı. Adam onu bir gece önceki aşağılanmadan ve boş bulunup yediği tokattan ötürü düelloya davet etmiyormuş, çünkü –diyordu– beyefendiliğe ancak korkaklar başvururmuş ve o elinde şakacıktan bir kılıçla tiyatro numaraları ardına gizlenmek istemiyormuş, dolayısıyla onu uyarıyormuş: Rastladığı ilk yerde, isterse kilise olsun, tekme tokat girişecekmiş.

Pepè Alletto'nun dileği Coppa'nın Borrani'ye gidip iyilikle ya da kötülükle o mektubu geri aldırmasıydı. Korkuyor değildi, o hiç kimse-den korkmazdı; ama işte, öyle sokak çocukları gibi sille tokat dövüşmek, malum ya! Hani o çelimsiz vücuduyla... zararlı çıkacağı kesindi; onunla kıyaslandığında Borrani dev sayılırdı. Hem sonra, görülmüş şey miydi? Beylerin öyle birbirine sille tokat girişmesi...

“Bırak ben halledeyim!” oldu Coppa'nın yanıtı, yazıhanenin orta yerinde durdu, kırbacıyla kayınbiraderine yazı masasını işaret etti. “Şurada kâğıt, kalem, mürekkep hokkası duruyor. Otur ve yaz. Bir kalem vuruşuyla aklını başına getiririm onun.”

“Yani yanıt mı vermeliyim?” diye çekingen bir çıkış yaptı Pepè. Ciro kırbacı yazı masasının üstüne indirdi.

“Sana diyorum ki otur yaz, salak! Ne yazacağını ben söylerim.”

Ne yapacağını bilemeyen Pepè kollarından tutuyorlarmış gibi ayağa kalktı, gidip yazı masasının önündeki kocaman meşin koltuğa oturdu, dirseklerini masaya dayadı, başını ellerinin arasına aldı, içini çekti. Ardından şöyle dedi:

“Affedersin... iznin olursa bir şey diyeceğim. Bak, yani... şimdi sana belirtmek isterim ki benim...”

“Senin neyin?”

“Benim durumum oldukça... nasıl desem... nazik yani. Çünkü ben dün gece, doğrusunu söyleyeyim... bir sürü nedenden... bak, belki de... pek kendimde değildim. Şimdi belaya bulaşmak istemiyorum...”

“Belaya bulaşmak da neyin nesi!” diye ünledi Coppa, sabırsızlanmıştı. “Hakareti yedin mi yemedin mi? Evet, yedin. O kadar ki bir tokat aşk etmişsin.”

“E, işte o kadar!” dedi Pepè. “Ona düşen beni düelloya davet etmekti ama yapmamış; demek oluyor ki...”

“Demek oluyor ki o işi sen yapacaksın!” diye lafı bağladı Ciro kollarını iki yana açarak.

“Ben mi? Neden o?” diye karşılık verdi Pepè, şaşırmıştı.

“Salağın tekisin de ondan! Hiçbir şey anlamıyorsun da ondan!” diye haykırdı kayınbiraderi. “Otur ve yaz! Şimdi göreceksin.”

Pepè sersemleyerek omuzlarını kaldırdı, sonra umutsuzlukla sordu:

“Mektuba ne hitap koyayım?”

“Hiçbir şey, hitaba falan lüzum yok!” diye yanıtladı Ciro, yeniden dolaşmaya başlamıştı, dikkatini toplamıştı, iki parmağıyla bıyığının kıllarını çekiştiriyordu. “Şöyle başla: *Mektubunuz... mektubunuz... öyle birine layık ki* –virgül– *... mektubunuz öyle birine layık ki...*

hakki... –yaz!– ... zindanlara ve mahpushanelere tıkmak... tı-kılmak, – tek sözcük.”

“Biliyorum!”

“...zindanlara ve mahpushanelere tıkmak olmalıdır... maalesef... maa...lesef, –tek s’yle– elinizi kolunuzu sallayarak, serbestçe... medeni şahıslar arasında dolaşmaktasınız – sonda bir ünlem işareti. Yazdın mı?”

“Medeni şahıslar! Yazdım.”

“Satırbaşı. Ancak her ne kadar siz... her ne kadar siz şerefsizin biriyiseniz de –virgül– ...ben bir beyefendiyim –noktalı virgül– ve şahsımı... yeni bir rezalete sürüklemenize izin vermeyeceğim –nokta ve devam.– Ve madem ki başımı bir belaya sokup... –tamam!– bir belaya sokup temiz elimi suratınızda kirlettim –virgül– bana düşen... şahsıma ve taşıdığım isme layık olarak... –yazdın mı?– ...sizi içine sinmeyi dilediğiniz çirkeften çekip çıkarmaktır –nokta ve devam–. O sebeple hamiyet göstererek... ha-mi-yet göstererek... size iki temsilcimi gönderiyorum... kendilerine tam yetki verilmiştir –virgül– ... alçakça bir cüretle –virgül– ... bana bu sabah yolladığınız çirkin mektubu size iade edeceklerdir – nokta–. Yazdın mı? Şimdi imzala: Soylu Beyefendi Alletto – hepsi o kadar. İmzaladın mı? Oku bakayım bana.”

Pepè mektubu yeniden okudu, laflara eniştesinin küçümseyici ses tonunu vermeye uğraşıyordu.

“Pek güzel!” diye onayladı beriki. “Matlubuna uygun mektup diye buna derler. Bir zarf al, adresi yaz. Mektubunla birlikte teslim edilmesini ben üstleniyorum. Şahitler için hiç kafanı yorma, ben derhal bulurum. Salvo kardeşler, Garofalo kardeşler falan olmaz! İşleri güçleri soytarılıktır onların, işimize yaramazlar. Sen yukarıya, ablan Filomena’nın yanına bir çıkıver, zavalıcık iki gündür her zamankinden de beter oldu. Doktor hemen iyileştirmezse sonunda köteği basacağım adama. Tamam. Benim mahkemeye gitmem lazım, sonra da bir koşu kırsala, ortakçı olacak herifin kulağını çekeceğim. Kıraç toprak-

lar, yahu kirasını karşılamıyor... Neyin var? Ne zıkkımın var? Korktun mu? ... Aptal gibi bakıyorsun suratıma...”

Pepè o apansız çıkışa şaşırarak silkindi, sıkılarak pufladı:

“Ne münasebet! Korkmak mı? ... Kafam, Ciro! Kafama bir şey oluyor... nedir bilmiyorum, dün gecedan beri...”

“Şuna sarhoştum desene oğlum, daha afili olur!” dedi Ciro küçümseme ile acıma arası bir edayla. “Haydi, haydi, yukarıya Filomena’ya çık. Ben akşama döneceğim, söyle. Sen de bu arada yukarıda iki dostumu bekle. Canlan biraz, korkmak yok!”

Yazı masasından birtakım kâğıtlar aldı, bezden beresini bir kulağına eğmiş, kırbacı elinde, mahkemeye gitti.

VI

Pepè ablasını yarı karanlık odalarda gölge gibi dolaşır buldu. Otuz dört yaşında ihtiyarlamış gibiydi: Doktorların henüz tanı koyamadıkları bir illet onu aylar ayıdır kemiriyordu; ama o yakınmıyordu, ömrünün yığınla kahrına ufak bir ek olarak kabullenmişti bunu. Doğrusu ya, hiçbir şeyden yakındığı yoktu, yıllardır damadıyla ölesiye bozuşmuş annesini göremediğinden bile yakınmıyordu. Onu yalnızca şöyle bir görebilseydi, öyle avunurdu ki! Gelgelelim Bettina Hanım, Copp’a’nın evine bir daha adım atmayacağına büyük yemin etmişti; o da kocasının amansız kıskançlığı yüzünden: Değil evden çıkmak, pencereden burnunu bile çıkaramıyordu. Artık umurunda değildi; doğmakla başına gelen o kahredici yazgıdan ötürü yüreği sızlamıyordu bile. Hep öyle bilinmez, belirsiz bir üzüntüye dalmış sessiz gözlerinde artık tam bir teslimiyetin burukluğu okunuyordu.

“Filomè, nasıl oldun?”

Kadın omuzlarını kaldırıp kollarını hafiften iki yana açtı, yanıtı bu oldu. Pepè burnundan soludu, ardından yeniden konuştu:

“Birazcık pencereyi açsak?”

“Olmaz!” diye haykırdı Filomena. “Tanrı korusun, bir de kulağına gidecek olursa!

“Burada değil, mahkemeye gitti, sonra da kırsala gidecek, ta akşama dönecek...”

“Pepè, rica ederim, bırak kapalı kalsın. Tanrı bilir bir soluk almayı ne kadar istiyorum. Ama sonum geldi artık, Pepè; hissediyorum ki bu mahpusluk çok sürmeyecek. Tanrı’nın dediği olur, hamdolsun!”

“Saçmalama!” diye ünledi Pepè, duygulanmıştı.

“Benim tek üzüldüğüm şey,” diye yeniden söze başladı ablası aynı yorgun sesle, “evlatçıklarım, zavallı masum yavrularım benim... Ama benim için kurtuluş olacaktır... onun için, Ciro için de öyle. Bak, kötülüğünü istemiyorum! Siz Ciro’yu tanımıyorsunuz, bir tek kusurlarını görüyorsunuz... bu vahşi kıskançlığını örneğin... Ama sever beni biliyor musun, kendince; böyle gösteriyor sevgisini! Evlenmemeliymiş, hepsi bu; başka türlü yaşamak için doğmuş... ne bileyim! Kâşiflik etmek için falan...”

“Ya,” diye onayladı Pepè, “vahşi hayvanların arasında...”

“Yoo, yoo,” diye düzeltti sevecenlikle Filomena. “Demek istiyorum ki tehlike dolu bir yaşam için, özgürce... Görüyorsun işte, her şeyi abartılı; ufak bir kentte, gündelik yaşantının kıvrır zıvrığı arasında, coşkularıyla bazen gülünç bile oluyor... Bütün adaletsizlikleri kendi düzeltmek istiyor... Ve benim gibi bir zavallı kadıncağz burada hapis, çaresiz sürekli korku içinde yaşamak zorunda...”

Pepè başıyla evetliyordu, onaylaması aynı zamanda ablasına duyduğu acımadandı; loşlukta odanın zengin mobilyalarına bakıyor, kendi kendine diyordu ki: “Seni zengin etti gerçi, ama ne işine yaradı ki?”

O sırada hizmetçi kız girdi, çalışma odasında birisinin onu beklediğini haber verdi. Şahitlerdir, diye düşündü (bu kadar çabuk mu?) ve acele aşağıya indi, oysa yazıhanede Don Marcantonio Ravi'yle karşılaştı; adam soluk soluğaydı, aklı başından gitmişti.

“Don Pepè, azizim, ne yaptınız siz? Ne rahatım kaldı ne huzurum!”

“Görevimi yaptım,” oldu Pepè'nin yanıtı, ciddi ve üzgündü.

“İyi de bu lanet olası kavga nasıl çıktı? Peki şimdi ne olacak?”

“Hiçbir şey... bilmiyorum... Ama siz emin olun ki küçükhanım... yani hanımef...”

“Küçükhanım deyin, küçükhanım deyin Don Pepè! Ah, bir bilseniz... Evim cehenneme döndü. Avaz avaz, çığlık çığlığa, kendini yerden yere atıyor... Kocasıyla birlikte gitmeyi katiyen reddediyor! Ve dün gece benim evimde kaldı, anlıyor musunuz? Küçükhanım ki ne küçükhanım! Bugün yine aynı terane. Onun yüzünü bile görmek istemiyor! Don Diego kapının ardında durdu, dinliyor, duymadığı laf kalmadı... düşünün bir! Ben... ben doğrusu başımı hangi taşa vurayım bilmez oldum... Bir eksik buradaki belaydı... sizin düellonuz! İlle de vuruşmanız mı gerekiyor?”

“Şart oldu,” diye yanıtladı Pepè kaşlarını çatarak, “serde erkeklik var... zaten işler öyle çığrından çıktı ki...”

“Hiç de öyle değil!” diye sözünü kesti don Marcantonio. “Erkeklik de erkeklik... kim soktu bunu kafanıza? Siz dün gece bize o kadar iyi davrandınız... Şimdi de karşılığı düelloya girmeniz mi olacak?”

“Şart oldu,” diye yineledi Alletto ciddi ve hüzünlü bir havayla. “Hem umurumda mı sanıyorsunuz? Artık hiçbir şey umurumda değil. İsterlerse öldürsünler beni: Memnun bile olurum.”

“Çattık yahu!” diye haykırdı Ravi, neredeyse gözleri yaşaracaktı. “Sizi sevenlerin umurunda ya... Böyle diyorsam af buyurun, ama aptalın tekisiniz! Sizin için her şey bitti mi sanıyorsunuz? Bırakın zaman işlesin, acele etmeyin... bırakın düelloyu kim hoşlanıyorsa o yapsın,

kafanıza kim soktuysa... Doğrusunu söyleyin, enişteniz miydi? Oydu, değil mi? Hemen aklıma geldi!”

Sözünü sürdüremedi. Yazıhaneye Ciro’nun seçtiği iki şahit, Gerlando D’Ambrosio ile Nocio Tucciarello giriyorlardı: D’Ambrosio uzun boylu, sarışın, paltosu omuzlarında, miyop, çenesiyle sol yanağı upuzun bir yara iziyle çirkinleşmiş; öbürü tıknaz, sakallı, göbekli, kabadayılık taslayarak yürüyordu.

“Pepè, emrindeyiz! Hayırlı sabahlar, Don Marcantonio!” diye selamladı D’Ambrosio.

Nocio Tucciarello bir şey demedi; yalnızca bir yanağını gülümser gibi kastı, birazcık başını eğdi.

“Buyurun oturun, buyurun oturun,” diyerek yer gösterdi Pepè özenle, bakışlarını bir ona bir ötekine çevirerek.

“Teşekkürler.” Konuşan Tucciarello’ydu, yanağı yine aynı gülümsemeyle kasılmış, bir elini yavaş yavaş olumsuzlayarak kaldırdı. “Biz, azizim Don Pepè, Don Marcantonio Beyamca’nın izniyle size bir şey diyecektik.”

“Gitmem mi gerekiyor?” diye sordu büyük bir kaygıyla Ravi Alletto’ya. Sonra yeni gelenlere döndü: “Hepsini biliyorum beyler, hatta benim gelişim...”

Tucciarello bir elini hafifçe onun göğsüne dayayarak sözünü kesti.

“Başka şey eklemenize gerek yok. Azizim Don Pepè, iş isteğimize uygun olarak halledildi. Arkadaş bizi görür görmez fikrini değiştirdi. Evet efendim. Dedi ki işlerin usulünce halledilmesini anlarmış. ‘Biz de!’ diye yanıtladık tabii. Uzun lafın kısası, birkaç sözcük, karşı tarafın şahitleriyle bir kısacık konuşma ve her şey tamam: Silah, kılıç – doktorlar yeter deyinceye kadar. Anlaşıldı mı? Yarın sabah saat tam yedide ben ve Gerlando evinizin kapısında olacağız: Araba, kuşku uyandırmayalım diye, içinde doktorla bizi kentin dışında gezi yolu-

nun ucunda bekleyecek, oradan Bonamorone'ye ineceğiz. Açıklaya-bildim mi?"

"Pekâlâ, pekâlâ," diye telaşla yanıtladı Pepè, yüreğindeki çarpıntıdan gözleri bulanıyordu, başıyla birkaç kez evetledi. "Saat yedide, pekâlâ."

"Yahu siz ne söylüyorsunuz, Don Pepè!" diye yerinden sıçradı Don Marcantonio. "Sizi mezbahaya sürüklüyorlar ve pekâlâ diyorsunuz. Beyler, şaka mı ediyorsunuz yoksa beyniniz mi sulandı? Damarlarında kanı kaynayan iki delikanlıyı böyle karşı karşıya getirmek olur iş mi? Ben aile babasıyım, şeytan götürsün yahu!"

"Şeytanı ağzınıza almayın, don Marcantonio!" dedi o vakit Nocio Tucciarello sakın, ama kaşlarını biraz çatarak, elinin ağır bir işaretiyle. "Ortada bir namus meselesi olunca beyim, hiç kimse, bizzat yüce Tanrı'nın evladı bile gelse, burnunu sokmamalıdır. Bana emir vermeye kalkıyorsanız, buyurun emrinizdeyim."

"Canım, bunun ne alakası var, hey yüce Tanrım?" diye ünledi Ravì. "Ben hayırlı bir şey olsun diye konuşuyorum, emrin falan ne alakası var? Hakipâyiniz olayım, azizim Don Nociarello! Ben derim ki hani şu adı neydi... düello! Yani yapılmasa da olur... Sonuçlarını bir düşünün sayın beyler! Altı üstü Don Pepè domuz demiş, karşılığında köçek demişler, değil mi? Bastonuyla vurmuş, beriki de onu itmiş; yani berabere kalmışlar, mesele kapanmış. Şimdi düello neyin nesi?"

"Siz onu muhterem Avukat Coppa'ya sorun!" oldu Tucciarello'nun yanıtı aynı kabadayı havasıyla. "Biz onun ve burada hazır bulunan, her türlü hizmete layık olan Don Pepè'nin hizmetindeyiz. Yarın sabah saat yedide o halde, hürmetler ederiz."

İki şahit çekip gittiler, Don Marcantonio da peşlerinden; saygıda kusur etmeksizin düşüncesini Tucciarello'ya anlatmak derdindeydi.

Pepè yazıhanede gezinerek düşünmeye başladı.

“Bakalım, bakalım...” diyordu kendi kendine, gücünü toplayıp allak bullak sinirlerini sakinleştirmeye çabalıyordu. Ama beyninde, her nasılsa, tümüyle ilgisiz düşüncelerin şimşekleri çakıyordu; bütün yüzü kasılmıştı. “Saçma sapan bir şey yüzünden!” diye ünledi sonunda umutsuzlukla bir kolunu kaldırarak.

Hemen kendi sesine şaşırarak, bir duyan olmuştur korkusuyla çevresine bakındı ve bastonunu yeldeğirmeni gibi döndürdü.

Korkusu falan yoktu onun.

Öyleydi de, o duruma –canından olma tehlikesi bile vardı...(ee, her şey olabilirdi!) – saçma sapan bir nedenle düşmüştü. Borrani’nin o sözlerini anlamamış gibi yapsaydı ne olurdu ki. Aslında onun ne umurundaydı? O serüvene neredeyse gülmek için atılmıştı, Ravi’nin söylemini, değindiği ve hiçbir değeri olmayan o vaadi ciddiye aldığından değildi. Almamıştı gerçi, ama işte: Gülerken, işin şakasındayken şimdi o kadın uğruna vuruşmak üzereydi. Ve şimdi sahiden onun üzerinde bir hak edinmeye başlıyordu... Elbette, yaşamını tehlikeye atıyordu! Ömründe eline kılıç almamıştı; kılıç oyunları üstüne hiçbir şey, hiç ama hiçbir şey bilmiyordu. Borrani’yi görür gibi oldu; uzun boylu, gürbüz, güçlü kuvvetli, silahını kavramış, onun tepesine iniyordu, dehşet vericiydi... soluğunun kesildiğini duyumsadı, yazıhaneden dışarı, açık havaya kaçtı; çevresinde insan görmek istiyordu.

Ama sokağa çıkınca gözleri kamaşmış gibi hiçbir şeyi seçemiyordu: Yalnızca büyük bir kargaşa, insanlar da evler de güneşin altında titriyorlardı sanki. Kulakları uğulduyordu. İçgüdüğü onu telaşla evine doğru yöneltti. Porta Mazzara’dan Ràbato Mahallesi’ne girerken birden aklına annesi geldi, yüreği öyle sızladı ki gözlerinden yaşlar fişkırdı.

“Zavallı anneciğim!”

Onu her zamanki gibi, bir elinde yoluk bir tüy süpürge, öbür elinde tespih, geniş odalarda gezinirken buldu. Bir yandan Meryem’e dualar mırıldanıyor, bir yandan toz alıyordu, modası geçmiş eski mobilyalardan bir birine, bir öbürüne yaklaşıyordu, sanki dualarını onlara fısıldıyormuş gibi.

Bettina Hanım ev temizliğini handiyse saplantıya dönüştürmüştü; o kadar ki kapı zilinin çaldığını duyunca evin en dibindeki, en uzak odasından bile seslenmekten geri durmazdı:

“Ayakkabılarınızı silin!”

Fakat eski püskü mobilyaları hiç durmadan temizlerken de, en basit ev içlerini görürken olduğu gibi, sanki yaptığının ne olduğunu bilmezmiş gibi, vakarlı havasını hep korurdu. Tepesinde koskocaman takma ama kendi sa ından fındık rengi bir sa  örgüsü sarılıydı; alnının çevresinde kalmış birkaç gümüş rengi telle çarpıcı bir çelişki oluşturuyordu. O sa  örgüsünün üstüne kondurulmuş bir siyah dantel çenesinin altından düğümleniyordu. Ufacık, apak düğüm düğüm ellerini bir çift parmaksız eldivenle koruyordu; omuzları artık rengi yeşile dönmüş bir siyah şalcağızla sarılıydı. Yaşamın diğer kahırları gibi yoksulluğu da gözlerden gizlemek ve en büyük vakarla taşımak, Bettina Hanım’ın yılmadığı uğraşıydı; örneğin güzelim soylu burnunun üstüne bir çift altın çerçeveli g zl k kondurabilmek için az özveride bulunmamıştı.

Gen liğindeki güzelliğinin izlerini, artık bedeninde değilse de yüzünde hâlâ taşıyordu, kendi çağının genç erkeklerinin gönlünde nice yangın tutuşturmuştu. Ona don Diego Alcoz r de çılgınca tutulmuştu da payına hiçbir şey düşmemişti. Hanım bir soyluyla evli ve güzeller güzeli olmanın yanı sıra o zamanlar zengindi de! Pek genç yaşında don Gerlando Alletto’yla başgöz etmişlerdi, ama otuz yıllık evliliğinde başına gelmedik dert kalmamıştı. O artık merhum kocasının

her marifetini bağışlamıştı, ama bir şeyi bir türlü aklından çıkaramaz gibiydi: Kendisini, sırf muzırlığından, Sabettona¹ diye çağırmasını.

“Saçmalık işte!” derdi hep, “Ben her zaman ufak tefek ve inceciktim.”

Oğlunun girdiğini görünce duasını kesmedi, yöneldiği kocaman büfeye biraz daha yaklaştı. Ancak tüy süpürgesini büfenin mermer yüzeyinde gezdirdikten sonra Pepè’ye döndü, başının ufak bir hareketiyle, gözlerini de biraz kısararak nesi var diye sordu.

“Hiçbir şey,” oldu Pepè’nin yanıtı.

Annesi ona gülümsedi, dualar mırıldanarak, elinde tüyleri yoluk toz süpürgesiyle evde dolaşmayı sürdürdü.

Pepè gözleriyle onu izledi, içinde şiddetle kabaran, annesine koşup ona sıkı sıkı sarılma isteğini zor bastırıyordu.

“Ya bensiz kalacak olursa!” diye geçti aklından.

Ah, öyle bir şeyin mübarek ihtiyarcığına ne büyük bir darbe olacağını pek iyi biliyordu! O güne değin annesinin birtakım sevgi gösterileri karşısında sıkıntı duyduğuna pişman oldu, kadıncağız ta çocukluğundaki gibi, onunla aynı yatakta yatmasını bile isterdi.

“Evet, evet, hep yanında olacağım anneciğim benim!” dedi kendi kendine. Ve artık kendini tutamayacağını hissederek gitti, bir odaya kapandı.

Sofrada annesi Pepè’nin bir şey yemediğini, gözlerini ona dikmiş ısrarla baktığını görünce birkaç kez sorguladı:

“Neyin var?”

“Hiç... hiçbir şey...” diye yanıtladı her seferinde sevecenlikle.

Onun üzerine Bettina yarım eldivenli elinin bir parmağını kaldırıp gülümseyerek onu tehdit etti:

“Biliyorum ben!” dedi. “Kız evlendi, öyle değil mi?... O şapşal morukla...”

1. Aile içinde konmuş, “Tombul Bettina Hanımteyze” anlamında bir lakap. (Ç.N.)

Pepè kızardı, sonra başını hüzünle salladı:

“Hayır,” diye yanıtladı, “hiç aklımda yoktu...”

“İyi, iyi...” diye onayladı annesi. “Hiç düşünme... Sana uygun değildi... Günün birinde bulacaksın sana uygun kızı. Şimdilik bu ihtiyar ananı yalnız bırakmayı istemezsin, öyle değil mi?”

Pepè daha fazla kendini tutamadı: Kahırlanarak annesinin elini tuttu, dudaklarına sıkı sıkı bastırıdı:

“Hayır, hayır,” diye mırıldandı soluğuyla okşayıp öptüğü anne eline, “asla, asla, canım anneciğim!”

Sofradan kalktı. Filomena’ya döneceğini söyledi, biraz iyileşmiş mi görmek istiyordu. Bettina Hanım kızının adı geçince gerildi. Onun hakkında artık hiçbir şey bilmek istemiyordu. Damadıyla onun yüzünden, ona eziyet ettiğinden ötürü bozuştığında, çocuklarını terk edip baba evine geri gelsin diye tutturmuştu. Filomena da doğal olarak reddetmişti, o vakit annesi kocasının yanında kaldığı sürece onu öldü bileceğini söylemişti. Yüzü karardı, hiçbir şey sormadan oğlunun gidişini izledi.

Ciro kırsaldan geç vakit döndü.

İlk işi, “Şahitler geldiler mi?” diye Pepè’ye sormak oldu, sonra da düello koşullarını öğrenmek istedi. “Eğri kılıç, ha? Tabanca ya da flöre olsa daha iyiydi. Bu kadar yeter. Akşam yemeğine bizde kal.”

Akşam yemeğinden sonra, Pepè’nin çakı kullanmaktan bile habersiz olduğunu bildiğinden, onu alıp yazıhaneye indirdi, kesin bir kılıç vuruşu öğretecekti.

“Şimdi biraz hamladım gerçi, ama gerektiğinde...” Bir köşeden iki kırbaç çıkardı, birini, “Al!” diyerek Pepè’ye uzattı. “Bunları kılıç farz et.”

Yazı masasının üstünde mum yanıyordu, geniş odayı zar zor aydınlatıyordu. Evde, çevrede mezar sessizliği.

Pepè yerin dibine geçtiğini hissediyordu: Elinde o kırbaç, bacak-

larına hafiften vura vura ona gardını aldırان eniştesinin ukalalığı, hepsi yersiz bir şakaymış gibi geliyordu. O arada Ciro sabırsızlanarak bağırıyordu; haykırışlarıyla onu büsbütün sersemlettiğini anlamıyordu. Kendisi de Pepè'nin karşısında gardını aldı ve ona kesin vuruşu öğretmeye başladı. Vura vura sonunda sahiden coştu, azıttı ve, "Eski zamanları hatırlıyorum!" diye haykırarak zavallı kayınbiraderine kudurmuş gibi saldırıya geçti, o zavalcılık başını kollarıyla sarıp korunarak, ışlıklar çalarak inen kırbaç darbeleri altında iki büklüm oldu, başladı imdat, acı bana diye bağırmaya.

Ablası elinde mumla aşağıya koştu:

"İmdat! Yetiřin! Birbirlerini öldürüyorlar! Ciro! Pepè!"

"Kes sesini hayvan! Kes sesini!" diye haykırdı kocası soluk soluğa, gözleri parlayarak ve köpek gibi inleyen Pepè'yi bıraktı. "şakacık-tan yapıyoruz, görmüyor musun?"

VIII

Ravi, aşağı yukarı iki saattir, kentin çıkışındaki demir korkuluğa dayanmış, Girgenti'nin sanki üzerine seriliymiş gibi görünen tepenin eteklerinde açılan geniş, yemyeşil vadinin kırsalında bir noktaya gözlerini dikmiş, sabırsız bekliyordu. Arada bir ofluyordu ve birkaç adım atıyor ya da korkuluğu var gücüyle sarsıyordu, gözlerini aşağıdan, mezarlığın servilerinin koyu renk lekesinden, Bonamorone'den hiç ayırmıyordu. Homurdanıyordu:

"İşte, tam orada, kiralık katiller! şeamet kuşları!"

O saatte gezi yolu ıssızdı. Karşıdaki gri kışla binasında bir pencerede bir er bir çizmeyi parlatıyor, kesintisiz ışlık çalıyordu. Gezi

yolunun altındaki tozlu karayolundan yorgun eşeklerin çektiği su testisi yüklü arabalar geçiyordu, aşağıda, mezarlığın yanı başındaki içme suyu kaynağından sonraki zahmetli yokuşu tırmanırken suçular hayvancağızlardan bir de kendi bedenlerinin yükünü esirgemiyorlardı. Don Marcantonio korkuluktan eğiliyor, yukarıdan onlara sesleniyordu:

“Söyle hele, söyle hele: Sabahın erkeninde aşağıda iki araba gördün mü?”

Kimse bir şey görmemişti.

“Başka bir yere gitmiş olmasınlar?” diye sayıklıyordu Ravì kendi kendine. “Ya da bir başka taraftan dönmüş olmasınlar? Olamaz! En kısa yol bu. Buradan dönmek zorundalar! Buradan!”

Ve kocaman elleriyle paslanmış korkuluğa vuruyordu.

“Hay sesin kesilsin!” diye bağırdı sonunda kışlanın penceresinden ıslık çalmaktan bir türlü vazgeçmeyen ere.

Don Marcantonio o düelloya sanki gerçekten kendisi, kızının düğününden önce Alletto’ya söylediği şey neden olmuş gibi vicdan azabı çekiyordu. Öyle ya, zavallı delikanlı sahiden kendi nişanlısıymış gibi Stellina’yı savunmaya geçmiş değil miydi?

Düğünün talihsizlikle sonuçlanmasından ve kızının sergilediği şiddetli sahnelerden sonra bile ilk yürüttüğü mantığın biraz aksadığını kabullenmek istemiyordu. Daha çok kör şeytanın düğüne parmağını soktuğunu, ilkin Don Diego’ya geline o lanet olası likör kadehini ikram etmeyi esinlediğini, ardından da Alletto ile Borrani’yi birbirine karşı kıskırttığını düşünmeye eğilimliydi.

“Maksadı beni umutsuzlandırmak!” diye düşünüyordu Ravì. “Ama ben ona yenilmemeliyim!”

Sille tokat biten o düğün dernek kentte tam bir dedikodu konusu olmuştu: Kendi adıyla Don Diego’nun adı herkesin diline düşmüştü; kahkahalar arasında zavallı Pepè’nin ağzından kaçırıldığı gülünç tüm-

ceyi yineliyorlardı: “Ben Fransızca da bilirim”. Don Diego’nun gelinliğin üstüne damlattığı o birkaç damlacık likör yarım şişe olmuştu bile, artık dillere destan olan o akşam üstüne en acayip, en gülünç şeyler anlatılıyordu.

O sabahın bir gün önesinde Don Marcantonio insanların ona küçümseyerek, alayla baktıklarını fark etmişti. Selamı sabahı kesmişlerdi. Eh, keyifleri bilir, bana şeref verir, zevkim olsun!

“Son gülen iyi güler! Bırakın iki-üç yıl geçsin, kim haklıymış göreceğiz.”

O arada kendisi oradaydı: Evet efendim, o düellonun sonucunu kaygıyla, haklı bir sabırsızlıkla beklemekteydi. Evet efendim, Pepè Alletto’yu, o iyi yürekli, saygılı delikanlıyı seviyordu, onun için kaygı duyuyordu ve günü saati geldiğinde artık zengin, kentin en zengin kadını olan Stellina’yla evlenecekti, işte o zaman mutlu olacaklar, milleti hasetten çatlatacaklardı ve o mutluluk kendi eseri olacaktı. – Fakat arabalar neden hâlâ dönmüyorlardı?

Don Marcantonio kaygısını daha fazla dizginleyemedi, gezi yolunun altındaki karayoluna inmeye başladı. Kışlanın oraya varmıştı ki ta dipte, adım adım ilerleyen toza bulanmış bir araba fark etti.

“İşte orada!” diye ünledi; yüreği ağzına gelmişti.

Başladı zahmetle koşturmaya, koca göbeğinin altındaki tıknaz bacaklarına kollarını sallayarak destek veriyordu.

İçinde bir yaralı var, kesin: Onun için böyle usul usul ilerliyor... Kim acaba? Kim acaba?

Arabaya yetişti:

“İçeride kim var?” diye seslendi arabacıya, soluk soluğa, eski püskü şapkası elinde.

Gerlando D’Ambrosio başını arabadan dışarı çıkardı, suratı beş karış asılmış, şişe dibi kalınlığındaki miyop gözlüklerinin ardından gözlerini yumup açtı.

“Ah, zavallı Don Pepè!” diye ünledi Ravì elinin ayasıyla alnına vurarak arabanın içine baktı.

Pepè Alletto, benzi kül gibi, ceketini omuzlarında, sargılı göğsünün üstünde gömleğinin düğmeleri çözölmüş, çaresizlikle baktı ona.

“Yerimiz yok! Haydi, ilerle!” diye dayattı arabacıya Nocio Tucciarello sinirli bir sesle.

“Doktor, ne olur, söyleyin...” diye yalvardı don Marcantonio.

“İlerle!” diye haykırdı Tucciarello arabacıya.

“Perişan olmuş! Yahudilerin eline düşmüş İsa’ya dönmüş! İnsafsızlar! İnsafsızlar!” diye haykırmaya koyuldu don Marcantonio kolları havada, karayolunun orta yerinde, soluk soluğa, gözleri yaşlar içinde, koşudan ve heyecandan titreyen bacaklarla.

IX

Pepè Alletto upuzun bir darbe yemişti, sol omzundan ta aşağıya, sağ kalçasına varıyordu: Altmış dört dikiş atmışlardı, teker teker, açık yarının üstüne. İşlem sırasında iki kez bayılmıştı.

Gelgelelim Tucciarello ile D’Ambrosio’nun suratları düellonun acılı sonucundan ötürü değil, kendi taraflarının hasmı karşısındaki davranışından dolayı beş karıştı. Aslında Pepè’nin tam anlamıyla kötü vurduğu söylenemezdi. “Daha kılıcı eline alır almaz, aman Tanrım!” diye düşünüyordu Tucciarello dudaklarıyla sakalının ucunu kemirerek, “Kılıcı eline alır almaz benzi leşten beter soldu; sanki silah som tunçtan yapılmış gibi, kollarının aşağı düşmesine ramak kalmıştı. Hasmını durdurmak mı? Aldatmak mı? Ne gezer! Orada, bezden bir kukla misali... O vakit de, malum, tak tak, ilk çatışmada, küt diye

yere! Bereket darbeyi başından yemedi. Yoksa Borrani onu kavun gibi ikiye bölüverecekti.”

Ciro Coppa düello sonucunu kente daha önce dönen hasım tarafın şahitlerinden öğrenmiş ve yaralıyı yatırmak için bir yatak hazırlatmıştı. Elbette ki onu o halde annesinin, yetmiş yaşındaki ihtiyar kayınvalidesinin evine yollayamazdı.

Şimdi beklerken yazıhaneyi geniş adımlarla arşınıyor, o arada homurdanarak kadın milletine hakaretler, lanetler yağıdırıyordu, erkeklerin başının belasıydılar. Of be! Tabii, ilkin hasta karısı olay çıkarmıştı: Avaz avaz ağlamalar, ağzına geleni saymalar, hezeyan – peki neden? Çünkü ödleğ tavşanın teki aslanlık taslamaya kalkışmıştı da ondan. Salak!

“Araba! Araba!” diye koşa koşa gelip haber verdi hizmetçi.

“Kimse girmesin!” diye haykırdı Coppa, yaralının peşi sıra bir meraklı sürüsünün evine doluşmak üzere olduğunu hemen tahmin etmişti. “Yalnız doktor ve hasta!”

Arkalarından hizmetçi de girdi.

Pepè’yi bir iskemleye oturtup arabadan yatağı taşıdılar. Ciro önden fırladı, yukarıya, karısını odasına kilitlemeye koştı.

“Onu görmek istiyorum! Merhamet et Ciro, bırak bir göreyim!” diye yalvarıyordu Filomena iki gözü iki çeşme, elleri ve dizleriyle kapıya abanıyordu.

Fakat Ciro yaralının odasına koşmuş, kendince hoş geldin demektedir:

“Sen yok musun sen, dünyanın en büyük aptalısın!”

“Susun, avukat bey, susun! Ateşi yükseldi zaten...” diye uyardı doktor. Coppa yanıt olarak, “Hiç kimse girmesin!” diye haykırdı doktorun burnunun dibinde, çılgına dönmüştü. Ve yineledi: “Hiç kimse girmesin! Gidip kapının önünde ben kendim bekçilik edeceğim... Girenin vay haline!”

Sonra yine koşa koşa gitti.

“Pepè! Pepè! Bırak bir göreyim! Görmek istiyorum! Merhamet!” diye hâlâ yalvarıyordu karısı.

Ciro zınk diye durdu, kapıyı açtı ve yuvalarından oynamış gözlerle bağırdı:

“İsa, Meryem, Hazreti Tanrı, ne istiyorsun? Hepsini cennetten alaşağı ederim! Göremezsın onu, dedim ya! Soyuyorlar, çıplak! Kimse girmeyecek!”

Gerçekten de o gün kayınbiraderinin en yakın arkadaşlarını bile eve sokmadı. Ertesi günlerde ise ancak birkaçını. Ama zaten ziyaretçilerin Filomena’yı görmeleri tehlikesi kalmamıştı. Zavalıcık, o beklenmedik darbeye hastalığı tepreştiğinden, yatak döşek yatıyordu.

Böylece yaralıyı Marcantonio Ravì ile Alcozèr’in de görmelerine izin çıktı; birlikte gelmişlerdi, biri gülücükler saçarak, teklifli, öbürü dertop olmuş, bedeninde fırındaymış gibi mayalanan öfkesi başına vurmuş halde.

“Don Pepè! Azizim Don Pepè!”

Ve ille onun elini öpmeye uğraştı, gözlerinden yaşlar boşandı, sanki Pepè oracıkta can çekişiyormuş gibi.

Oysa yara uzun ve acılı olmakla birlikte tehlikeli değildi. Pepè ziyaretçilerine hareketsiz kalmaktan yakındı sadece, o arada gözlerini Don Marcantonio’nun gözlerine dikmiş, Stellina’dan bir haber edinmeye çalışıyordu.

Ravì tüm ailesinin onunla ilgilendiğini bildirdi; Don Diego da başıyla kayınpederinin dediklerini onayladı. Ya, öyle mi? Demek Stellina da düelloyu haber almıştı, ha? Pepè büyük bir sevince kapıldı, sadece Don Diego’nun Ravì’nin hemen her lafına tuhaf bir gülümsemeyle baş sallayışından tedirgin oluyordu.

“Yine gelin, beni görmeye yine gelin,” dedi Pepè ayrılırken. “Doktor dedi ki iyileşmem uzun zaman alacakmış. Benim için ne büyük bir lütuf olacağı hayalinizden bile geçmez...”

“Lütuf mu? Size mi? Ya ben?” diye sözünü kesti Marcantonio. “Size canım feda, Don Pepè! Halinizi öğrenince ne çektiğimi bir Tanrı bilir... Yarın gelirim... ama tabii girmeme izin verirlerse. Düello günü enişteniz beni kapıdan içeri sokmadı, biliyor musunuz? Dışarıda bıraktı beni, oysa sizi kucaklayıp evime götürür, evladımmışsınız gibi tedavi ederdim! Neyse. Görüşmek üzere Don Pepè.”

Gerçekten de Ravì tekrar geldi, yalnız başına, ertesi gün değil ama birkaç gün sonra; uzun süre kalıp Pepè'yle konuştu; dedi ki karısını her gün Bettina Hanım'a onun haberlerini vermeye, avutmaya, arkadaşlık etmeye gönderiyormuş, çünkü zavallı kadın oğlunu görmeye gelemediğinden ötürü öfkeden ve üzüntüden kendi kendini yiyormuş; sonra ona Alcozèr'in güzel konağını, adamın sonunda yola gelen karısına nasıl davrandığını anlattı, kendisi her gün Stellina'yı ziyarete gidiyor, ihtiyatlı ve sabırlı olmasını öğütlüyormuş.

“Çünkü anlarsınız ya azizim Don Pepè? İhtiyar bir yandan kendisinin bilincine sahip, ama öte yandan, siz de biliyorsunuz, evde insan istiyor, böylece... anlatabiliyor muyum? Evde birileri olsun, gençler olsun... Şimdi, bir bakıma benim hoşuma gidiyor, çünkü Stellina'nın oyalanacak bir şeyleri oluyor, kuru başına kalmıyor, öbür yandan elleme dedikodu malzemesi vermesinden korkuyorum. Bizim memleket nasıldır bilirsiniz... Sizin arkadaşlarınız gidiyorlar: Salvo kardeşler, kuzenleri Garofalo kardeşlerle birlikte, iyi, neşeli çocuklar, biliyorum... Stellina'ya gelince, kızım diye söylemiyorum, ama siz onu tanıyor sunuz: Melektir, melek! Yine de ateşle barutu yan yana getirmek doğru olur mu? Bu kadarı yeter, benim açımdan, artık üstüme vazife değil: Şimdi kocasının düşünmesi lazım, onun da tecrübesi eksik değil herhalde öyle değil mi? Ama öte yandan, biliyor musunuz ne derler? Deli kendi evinde, yüz akıllının başkalarının evinde bildiğinden fazla bilir.”

“Ya Stellina? Stellina?” diye sormak geçiyordu içinden Pepè'nin.

“Ben burada onun uğruna yatağa çivilenmiş yatıyorken Salvo’larla, Garofalo’larla çalıp eğleniyor mu?”

X

O günden sonra zavallı Pepè’ye artık yatağı diken gibi batıyordu!

“Söyleyin doktor, ne zaman ayağa kalkabileceğim? Dayanamıyorum artık!”

Gel gör ki doktor ona kulak vermiyordu; yanında kaldığı o birkaç dakikada tasalandığı konu bambaşkaydı: o anda Filomena Hanım’ın durumunun kötüye gidişi. Ve anlamamakta ayak direyen, doktordan karısını ille de iyileştirmesini isteyen Coppa – onun için onca üzüntüye ve masrafa katlandıktan sonra yitirmeme hakkına sahipti sanki! Bir haftadır gözünü kırpmıyordu, oracıkta, yatağın yanı başında, bir lokma bir şey yemekle yetiniyordu, o da yine bir an bile gözünü ayırmadığı karısının zoruyla. O şekilde ecele karşı koyacağına içtenlikle inanıyordu, kendisi karısını orada sımsıkı tutmuş bekçilik ediyorken, kendi iradesini var gücüyle onu savunmaya seferber etmişken, ecelin onu gözlerinin önünden alıp götürmesi olanaksızmış gibi geliyordu. Varlığının tüm güçleri hastanın başında nöbet tutuyorken şiddetli gerilimi bir an bile gevşemesin diye kimseye kulak vermiyordu. Doktor bir şey diyecek olursa da:

“Hiçbir şey bilmiyorum,” oluyordu değişmez yanıtı.

“Size kalmış, sorumlu olan sizsiniz. Ben buracıkta duruyorum. Hiçbir şikâyetim yok.”

Ama gün geldi, doktor bir konsültasyon rica etti ve meslektaşlarından hasta için elden gelenin yapılmış olduğunun güvencesini alın-

ca her türlü sorumluluktan sıyrılmayı istedi. Filomena Hanım'ın sonu gelmişti.

Ciro Coppa doktoru sayıp söverek kovdu; sonra, bilimin ecele teslim olduğu o evde, karısını savunmanın artık yolu olmadığını düşünerek gardıroptaki entarilerden birini çıkardı:

“Al, çabuk giyiver,” dedi. “Ben seni iyileştirmeyi bilirim! Kıra giyiyoruz: Açık hava, gezintiler... Bu şarlatanlara göstereceğim hasta nasıl kurtarılır! Giyinmene yardım edeyim, ister misin? Tanrı aşkına, Filomena, yıkılma! Bana böyle ihanet etme! Sen beni seviyorsun... Ben...”

Birdenbire boğazı düğümlendi ve sesi kısıldı. Onun umutsuzca özendirmesine karşı, karısı acıyla, ağır ağır gözlerini yummuştu: Gözkapaklarından bir çift gözyaşı fışkırdı, yüzünden aşağı süzüldü. Kocasına yatağa yaklaşmasını işaret etti. Ciro kahrolarak koştu, şiddetli duygularını bastırma çabasıyla tir tir titriyordu. Can cekişen kadın o vakit koluyla onun boynunu sardı, titrek eliyle saçlarını okşadı.

“Bana bir iyilik et,” diye mırıldandı, “Günah çıkaracak bir rahip...”

Ciro onun göğsüne eğildi, çılgınca hüngür hüngür ağlamaya koyuldu, üzüntü onu ısıırıp kudurtmuştu sanki.

“Bana güvenin kalmadı mı Filomena?” diye kükredi hıçkırıklar arasında. Ardından korkunç bir düşünceyle altüst olmuş halde doğruldu: “Peki ancak papaza yemin altında söyleyeceğin ne tür günahlar olabilir ki senin vicdanında?”

“Günahlar... kimin yoktur ki Ciro?” diye içini çekti ölümün eşisindeki kadıncağız.

Adam elleriyle saçlarını kavramış, odadan çıktı. Hizmetçiye bir rahip çağırmasını buyurdu.

“İhtiyar olsun! İhtiyar!” diye bağırdı arkasından ve günah çıkarmaya tanık olmamak için evden kaçıp uzaklaştı.

Gezi yolunda iki saat kadar ağaçların altında aşağı yukarı gidip geldi, karısının o anda rahibe itiraf ettiği günahları hayalinden geçirmeye uğraşıyordu.

Ne tür günahlar?.. Ne tür günahlar? Düşünce günahları, kuşkusuz... niyet günahları... Karısını kim görmüştü ki? Eski olaylar mı? Eski günahlar!

Elleri böbreklerinin üstünde, suratı kıskançlıkla kasılmış, gözlelerinden alevler saçarak dolaşıyordu.

Geceleyin Filomena öldü. Pepè ne pahasına olursa olsun ayağa kalkıp ablasını son kez görmek, alnından öpmek istedi. Ciro anneannelerine gönderdiği çocuklarının odasına kapandı; ufak bir döşeğe yüzükoyun serilmiş, haykırmamak için yastıkları ısıyor, parçalıyordu.

Ertesi gün sofrayı kurmalarını buyurdu, çocukları anneannelerinden aldırdı. Yaşlı hizmetçi, acaba çıldırdı mı diye korkarak gözlerinin içine baktı.

“Sofra!” diye bağırdı Ciro yeniden. “Hem hanımının yerini de hazırla.”

Hepsinin, Pepè’nin de, iki çocuğunun da onunla birlikte yemeğe oturmalarını istedi.

“Burada ben ne dersem o olur!” diye haykırıyor, masaya güm diye yumruklar indiriyordu ve bardaklar, çatal bıçak sarsılıyordu. “Burada ben ne diyorsam o olur! Düşünün hele, bugün onun yüzünden çocuklarının aç kaldığını bilseydi Filomena ne kadar üzülürdü! Yemeğimizi yiyelim!”

Her zamanki gibi ilk olarak karısının yemeğini koydu. Ardından önce kendi yiyerek iyi örnek vermek istedi, ama kaşığı ağzına götürür götürmez çorbayı ağzından püskürtüyor, peçeteyi ağzına tıkıyor, dişleyerek boğuk bir sesle bağıırıyordu:

“Filomena! Filomena!”

Derken şaşkınlık içindeki evlatları da onunla birlikte ağlaşmaya koyulunca: Güm! Masaya yine yumruklar iniyordu.

“Susun Tanrı aşkına! Burada ben ne dersem o olur! Yiyin yemeğinizi! Annenizi üzmeyin, çocuklar! O burada, burada, yanımızda... burada, hepimizi görüyor... bir gün yemek yemediğinizi görürse çok üzülür, yavrularım benim... Yiyin yemeğinizi! Yiyin!”

XI

Ablasının yasından ötürü koyu renk giysisi ve uzun nekahat döneminin bıraktığı soluk benzi sayesinde Pepè, Stellina’ya daha bir ilginç göründü, sanki yas giysilerini o bir başkasına gelin gittiği için giymiş gibiydi.

Evden çıkmasına izin verdikleri ilk akşam Alcozèr’lerin Porta Mazzara Caddesi’ndeki konağına gitti. Merdivenleri tırmanırken yüreği öyle şiddetle çarpıyordu ki soluklanmak için her beş-altı basmakta bir duruyordu. Sondan bir önceki sahanlıkta Stellina’nın bir romans söyleyen sesi ok gibi saplandı; piyanoda eşlik eden Mauro Salvo’ydu kuşkusuz.

“Sen şarkı söyle e mi nankör kız!”

Duvara yaslandı, bir elini sıkıca gözlerine bastırdı.

Alkışlar koptu, onların arasında upuzun bir gümüşsü kahkaha çınladı. Pepè silkindi, kapı çingırağının kordonunu çekti.

“Pepè!” diye bağırdı kapıyı açan Gasparino Salvo şaşkınlıkla ve hemen neşeyle salona konuğu bildirmeye gitti. “Pepè! Pepè Alletto! Pepè geldi!”

Fifo ve Mommino Garofalo ile Totò Salvo girişe koştular. Sedirde

uyuklayan Don Diego alkışlara ve bağrıışmalara uyanmıştı; ayağa kalktı, sersemlemişti; koltuğundan kalkmayan Mauro Salvo'ya ve dizini piyanonun taburesine dayamış, bir eli tuşlarda, rahlenin yanında yanan mumun alevine dalmış Stellina'ya baktı.

Pepè arkadaşlarının şamatalı karşılamaları arasında içeri girdi, solgun, çekingendi, gözlerini yere indirerek Stellina'ya elini uzattı, kız da ona kıpırtısız, soğuk bir el uzattı, o arada Don Diego yerlere kadar eğilerek ve kolunun geniş bir hareketiyle şöyle diyordu:

“Yaşasın! Yaşasın! İşte nihayet burada aramızdasınız! Hepten iyi-leştiniz mi? Geçmişler olsun. Buraya, yanıma oturun.”

Yalnız Mauro Salvo Pepè'ye tek laf etmedi. Oturduğu koltuktan, yusuvarlak gözlerinin üstüne düşen ve basık buldog burnunun san-ki inatçı bir gururla yeniden açılmalarını buyurduğu sayrılıklı gözka-paklarının arasından soğuk soğuk baktı.

Pepè bir an gözlerini ona dikti, ardından Stellina'ya döndü:

“Rahatsız etmiş olmayayım?”

Don Diego yüksek sesle itiraz etti:

“Aman o ne biçim söz, azizim Don Pepè! Şeref verdiniz, ihya etti-niz. Her akşam mı her akşam sizden bahsettik, bekliyorduk sizi. Doğ-ru değil mi beyler?”

Hepsi, Mauro Salvo ile Stellina dışında, evetlediler.

“Ayrıca,” diye yeniden sözü aldı don Diego, “başınıza gelen bü-yük felaketten ötürü pek müteessir olduk.”

“Zavallı Filomena Hanım!” diye ünledi Fifo Garofalo gözlüğünü burnundan yukarıya iterek.

Ölünün anısını bir anlık sessizlik izledi, Pepè o sırada başıyla ha-fiften onayladı.

“Biraz da benim katkım oldu,” dedi ardından, “benim yüzümden kapıldığı korku ecelini çabuklaştırdı zavalıcık.”

“Bağışla ama korkunun nedeni,” diye kabaca konuşmaya katıldı

Mauro Salvo çökkün gözleri ve dimdik burnuyla, “dedikleri doğruysa, eniştenin onu bir odaya kilitleyip seni görmesine izin vermemesiymiş, öyle ki o da neredeyse ölüyorsun sanmış; oysa o ufak kesigi görmüş olsaydı...”

“Ufak kesik mi?” diye sözünü kesti Mommino Garofalo şaşırarak, “Kaç dikiş atmışlardı Pepè?”

“Altmış dört,” diye yanıtladı Pepè alçakgönüllükle.

“Tamam,” diye yeniden söze başladı Mauro düşük gözkapaklarının gerisinden toplantıdakilere bakarak, “ama yine de ne ölümcül ne de korkutucu bir yaraydı.”

“Öyle, öyle...” diye onayladı Pepè bahsi kapatmak için. “Bakın, ne diyeceğim! Merdivenleri çıkarken Stellina Hanım’ın bir romans söylediğini işittim... Demek oluyor ki gelişim gerçekten rahatınızı bozdu.”

“Yine mi aynı lakırtı? Hayır, bozmadı dedik ya aziz Don Pepè!”

Don Diego Alletto’ya evde akşamları nasıl geçirdiklerini açıkladı, anlatırken araya yaşamın saçmalığı ve lanet olası ihtiyarlık üstüne düşünce kırıntıları serpiştiriyordu. *Sic vivitur, sic vivitur...*¹ Yanında birilerinin olması onun açısından ekmekten bile önemliymiş, ama genç birilerinin, demek istiyormuş! Kendi gibi morukları ne yapsınmış yani. Ama seyretmek ve dinlemek, dinlemek ve seyretmek... ne yazık ki artık onun başka nasibi yokmuş. Ama bununla da yetiniyormuş.

Konuşurken Don Diego’nun dudaklarında anlamı belirsiz bir gülümseme geziniyordu; Pepè bu ifadeyi daha önce Marcantonio’yla birlikte ziyaretine gittiklerinde de görmüştü. Ama bu kez gülümseme sanki daha çok don Diego’nun sık sık dönüp baktığı Mauro Salvo’yaydı. Oysa Pepè haksız yere tedirgin oluyordu. O hafiften gülümseme kendi kıskançlığının neden olduğu yorumdan çok daha gizli bir an-

1. (Lat.) İşte böyle yaşıyoruz, yaşayıp gidiyoruz. (Ç.N.)

lam taşıyordu. Don Diego, evet, Salvo'nun Stellina'ya tutulduğunu daha ilk ânından fark etmişti; ama kendi gizli planı açısından o sevda onu ürkütmektense sevindirmişti. Mauro'nun suratı çirkin, tavırları kaba sabaydı; Stellina ona asla yüz vermezdi. Oysa ihtiyar adamın asıl korktuğu kişi, kayınpederinin koruduğu ve şimdi karısı uğruna yaptığı o düelloyla nüfuz elde eden Pepè'ydi. Yine de onun gelip işe karışmasını gerçekten sabırsızlıkla beklemişti, çünkü o akşamdan sonra Stellina artık iki ateş arasında kalacaktı: İki rakip birbirlerini karşılıklı kollayacaklardı, kendisi de şimdi rahat ve güvenle dinlenebilecekti; öbür şen ve tasasız delikanlıların ahbablığından tehlikesizce yararlanma taktiği sonuç veriyordu. İhtiyar adamın öyle gülümsemesinin nedeni işte buydu.

Gevezelik giderek canlandı, Stellina da katıldı, ama arada bir balkondan yana tedirgin bir göz atıyordu, öbürleri konuşa dursunlar, Mauro Salvo dışarıya çıkmış, panjurları usulca arkasından kapatmıştı. Şimdi de orada, sırtı salona dönük, dirseklerini demir korkuluğa dayamış, başını ellerinin arasına almış, öylece duruyor, gecenin karanlığında kırlara bakıyordu.

Don Diego, Stellina'dan da önce, onun salondan sır olduğunu fark etmişti; bir an geldi çağırmak istedi:

“Ee, içeriye girsenize yahu! Üşüteceksiniz, hava serin.”

“Başım çok ağrıyor da,” diye özür diledi Mauro; yüzü kararmıştı, içeriye girip panjurları kapattı.

Don Diego dudaklarını kıpırdatmadan, ufacık çipil gözlerinde alaylı bir gülüşle onu bir süre gözlemledi, ardından sevecenlikle dedi ki:

“Ya evet, yüzünüzden okunuyor, zavalıcık. Cesaret! Moralinizi bozmayın!”

O konser akşamlarından birinde ertesi pazar tapınaklara¹ bir gezinti yapmayı kararlaştırdılar; Sabahın yedisinde buluşacaklardı.

Don Diego, Garofalo kardeşlerin ve öbür iki Salvo kardeşin yardımıyla, ablasının taze yasını tuttuğu halde Pepè'yi gruba katmayı başarmıştı; onun üzerine Mauro da özür dileyip katılamayacağını bildirmişti.

Gerçekten de toplulukta bir o eksik kaldı. Don Diego iki kolundan biri eksilmiş gibi duyumsadı ve havanın pek güzel görünmediği özüyle gezintiden vazgeçmeyi ya da onu ertelemeyi istedi. Doğrusu ya, gökyüzü öyle masmavi sayılmazdı, ilk güz yağmurlarının eli kulağındydı. Fakat genç arkadaşları ve Stellina o sabahın gezinti için pek uygun olduğunu bildirdiler; böylece Don Diego sonunda teslim bayrağını çekmek zorunda kaldı.

Stellina hoşnut görünüyordu; pelerinle gelmiş, üşüdüğünü söyleyen Fifo Garofalo'ya takılıyordu. Stellina'nın güldüğünü görünce Pepè de, kızı yansıtan bir ayna gibi, gülümsüyordu.

Derken gezi yolunun ucuna vardıklarında bir de baktılar ki dirseklerini korkuluğun direklerinden birine dayamış, elleri çenesinin altında Mauro Salvo orada duruyor. İlk keşfeden Stellina oldu, dudaklarını dişleri arasına kısıtırarak ve bir parmağını ağzına bastırarak Pepè'nin bastonunu elinden kaptı ve usulca, ayak uçlarına basa basa yaklaştı, silahlı kolunu uzattı, yavaşçacık Mauro'nun şapkasını kenarlığından itmeyi becerdi. Beriki birden öfkeyle döndü; ama karşısında Stellina'yı buldu, bastonla onu ciddi ciddi tehdit ediyordu, öbürleri gülmekten kırılıyordu.

1. Kentin güneyinde eski Agrigentum'dan geriye kalan iki büyük tapınağın yıkıntıları yer alır. (Ç.N.)

Böylece gezinti grubuna o da katıldı. Hepsi gülüşüyordu, en neşeli olan da Stellina'ydı. Don Diego altı gence ve karısına bakıyor, yokuş aşağı inen geniş yolda peşlerinden zahmetle seyirtirken onların neşesiyle mutlu oluyordu.

“Yavaş, çocuklar, yavaş...” diye uyarıyordu ara sıra, yolun uzunluğunu ve sırtında uzun yılların yükünü taşıdığını düşünerek; sonra gözlerini gökyüzüne kaldırıyor, dudak büküyordu.

Gökyüzü, doğu yanından karardıkça kararıyordu: Aşağılarda, ta dipte, Crocca'nın koyu renk tepelerinde, tehditkâr bir sis yoğunlaşmaktaydı; orada yağmur başlamış da olabilirdi. Az önce serin bir yel esmeye başlamıştı, sıcaktan bunalmış ağaçları onca bekledikleri yağmurun boşanmak üzere olduğunu bildirerek cesaretlendiririyordu sanki. Ve taşlık yolunun sağında solunda anızdan diken diken, kavrulmuş kırlardan tarlakuşlarının sevinçli ötüşleri ve saksaganların kahkahaları geliyordu, onlar da yaklaşan suyu müjdeliyor olmalıydılar.

Grup yolun bir dönemecinde yükselen, fıstık çamlarıyla ve servilerle çevrili, Normanlardan kalma eski San Nicola kiliseciğinin yanına vardığında, elinin tersinde birkaç damla hissedenden don Diego öğütledi:

“Efendiler, gelin burada kalalım. Bu gökyüzüyle ta tapınaklara kadar gitmek ihtiyatsızca bir maceraya atılmak olur. Bana kulak verin, saçımı değirmende ağartmadım.”

“Yok canım! Yok canım!” diye bağıştılar hepsi bir ağızdan. “Bulut geçişidir! Yağmayacak!”

“Efendiler, müteessirim!” diye karşı çıktı don Diego. “Ama madem öyle, irade gençliğindir: Cesaret, evlatlarım, ileri!”

San Nicola'dan sonra dikleşen yol yağmurun tehdidi altında onları şen bir koşuya özendirdi. Az sonra muhteşem Concordia Tapınağı'ya¹ karşı karşıya kaldılar: Hâlâ olduğu gibi ayakta duran yapı uçu-

1. Roma mitolojisinde Uyum Tanrıçası Concordia'ya adanmış tapınak. (Ç.N.)

rumun kıyısında havada asılıymış gibi yükseliyordu, bu yanda kalan görkemli peristil¹ bir zamanlar yine orada kurulmuş antik kentin anısına Civita² Ormanı adı verilen badem ve zeytin ormanına bakıyordu; ötede, Acragas Irmağı'nın geçtiği San Gregorio Ovası, ardından fonda uçsuz bucaksız denizin acı laciverti. Rüzgârla sarsılan orman ağır, karınları su yüklü bulutların altında hışırdıyordu, badem ve zeytin ağaçlarının arasından antik tapınağa bekçilik eden bir nöbetçi bölüğü misali yükselen devasa servilerin uçları yükseklerde titreşiyordu.

Dev boyutlu sütunların ciddi sessizliğinde grubun şen haykırışları bir tuhaf çınladılar. Pronaos³ tarafında hemen hemen tümüyle yıkılmış yüksek tabanlığa tırmanan basamaklarda takılıp kalan Stellina imdat çağlığını bastı. Mauro Salvo ânında farkına vardı ve onu ellerinden tutarak kendine çekti.

Masa örtüsünü omuzlarına atmış, beresini tepesine bez gibi tersine örtmüş Fifo Garofalo arkeolojik çehreden esinlenerek, “Gelin, ey cahiller!” diye gürledi, tapınağın orta yerindeki kocaman bir taşın üstüne sıçramıştı. “Ey saygısız sürü, gelin buraya! Yoo, durun...” taşın üstünden indi, “Stellina Hanım tanrıça olsun; kaldırın kollarınızı... işte böyle. Tapının ey cahiller, Concordia Tanrıçası'na! Ben ayini yöneten rahip olarak yüksek sesle söylüyorum: Şaraplar sunalım tanrıçaya ve dua edelim... Ama hayır, durun! Durun!”

Tanrıça pozundaki Stellina dışında hepsi, hizmetçinin taşıdığı yiyecek sepetine üşüşmüşlerdi.

“Sen, Pepè,” diye ekledi Fifo bağırarak, “sen rahip yardımcısısın, önce şöyle sor hazır bulunanlara: Bu topluluğu oluşturanlar kimlerdir?”

“Acıkmış kişiler!” diye yanıtladılar hepsi bir ağızdan, tanrıça Stellina dahil.

1. Latince *perystilium*. Antik mimaride üstü açık sütunlarla çevrili avlu. (Y.N.)

2. Latince *civitas* (kent) sözcüğünden gelir. (Ç.N.)

3. Antik mimaride iç odaya (*naos*) geçit veren ön oda. (Y.N.)

“Hayır, hayır! Pes perdeden şöyle yanıtlamanız gerekiyor: Dürüst insanlar! Hem avaz avaz haykırmazsanız kimseyi inandıramazsınız. Hadi, hadi, Concordia hatuna lekesiz bir bisküvi sunun bakalım...”

“Ve bir kibrit yakın!” diye ekledi Pepè, birdenbire akşam çökmüşcesine mağara gibi kararıveren gökyüzüne bakarak.

“İşte, yüce Tanrım, buna müteessirim!” diye sızlandı bir sütuna yaslanmış duran Don Diego Alcozèr.

“Sepete hücum, hem gemisini kurtaran kaptandır, terbiyeyi falan unutun!” diye ünledi Gasparino Salvo ve sepete atıldı.

Don Diego dışında hepsi sepete üşüştüler, her biri eline ilk geçirdiğini kaptı; o arada iri iri yağmur taneleri dolu yağarcasına tıkırdıyorlardı.

“Bir kır evine sığınalım!” diye yalvar yakar oldu Don Diego. “Hadi, hadi, koşalım!”

Tapınaktan koşa koşa kaçtılar; yağmur bir anda sıklaştı, olağanüstü bir şiddetle boşandı, gören de göğün dibi delindi derdi.

“Tanrım sen merhamet et!” diye bağırdı Don Diego, bardaktan boşanırcasına inen suyun altında dertop olmuştu.

Stellina ile altı delikanlı gülüyorlardı. En yakındaki eve vardılar, ama avlunun önündeki parmaklık kapalıydı. Parmaklığı tekmelediler, imdat çığlıkları kopardılar. Yağmur değildi artık: Tufandı.

Fifo Garofalo pelerinini çıkardı, öbürlerinin yardımıyla onu Stellina ile Don Diego’nun tepesine tente gibi tuttu. Sular boşanıyor, boşanıyor, boşanıyordu. Kısa sürede pelerin suyu tutmaz oldu.

“San Nicola’ya!” diye haykırdı Mauro Salvo, Stellina’yı elinden tuttuğu gibi başladı koşmaya.

“San Nicola’ya: Saçağı var!” diye onayladılar öbürleri, peşlerinden gittiler.

Saçağın altında Don Diego, öbürleri gibi sıırılsıklam olmuş, çaresizlik içinde, zangır zangır titremeye başladı.

“Burada hasta olacağız! Evden çıkmaya razı olduğum âna lanet olsun... Bin pişmanım tabii! Sırılsıklam oldum... Rüzgârı duymuyor musunuz?”

Yağmurun şiddeti bir süre hafifledi: Bir an ortalık aydınlanır gibi oldu.

“Yok canım! Çiseliyor işte... bakın...”

Yağmurun iplikleri incelmış, seyrelmişti ama süreliydi. Yine de, öyle sırılsıklam, saçağın altındaki hava akımından kaçmak için daha yukarıda uygun bir korunak bulabilmek amacıyla yeniden yola koyulmaya karar verdiler.

“Yararı yok, Don Diego!” dedi Fifo Garofalo, bir başka kır evinin parmaklığının çingırağını çalmıştı. “Bugün pazar, bu saatte köylüler kente ayine gitmişlerdir. Oldu olacak, bir cesaret, yürüyelim bari! Yağmur hafifledi, umalım ki az sonra hepten dursun.

“Yürüyelim, yürüyelim!” diye onayladı zavallı Don Diego. “Ama göreceksiniz, oraya varana kadar benim canım çıkacak.”

Soluk soluğa giden ihtiyarı korku mahmuzluyordu; Don Diego grubun başını çekiyordu. Çok geçmedi, yağmur yine şiddetlendi.

“Elinizi verin! Bırakın sizi biz çekelim,” dedi Totò Salvo ile Fifo Garofalo.

“Ölüyorum! Ölüyorum!” diye sızlanıyordu arada bir Don Diego; iki delikanlı, boşanan şiddetli yağmurun altında at gibi kişneyerek, şahlanarak, başlarını neşeyle sallayarak onu yukarı çekiyorlardı, arkadan gelenler gülmekten kırılıyorlardı.

Kente vardıklarında soluksuz kalmışlardı, giysileri bedenlerine yapışmıştı. Don Diego hemen yatağa girmek istedi, dişleri birbirine vuruyordu; gerçekten ürkütücü, acınası bir durumdaydı.

“Bir doktor... bir doktor... öldüm ben! Hemen Marcantonio’yu getirin buraya...”

Fifo Garofalo doktora koştu; Pepè Alletto, Stellina’nın ricası üze-

rine Don Marcantonio'yu aramaya gitti. Ötekiler üzölmüş, bozum olmuş, çekip gittiler.

XIII

“Aman evladım! Bu felaket havada nereden geliyorsunuz böyle?” diye bağırdı Ravì Pepè'yi karşısında tepeden tırnağa sıırılsıklam, çamurlara bulanmış görünce.

Pepè ona kısaca serüveni anlattı ve don Diego'nun başına gelen hastalıktan ötürü pişmanlığını belirtti.

“İşimiz Tanrı'ya kalmış!” oldu don Marcantonio'nun yanıtı, telaşla paltosunu giyyiyordu. “Ölüyor, ha? Vaftizli Hıristiyan olmasaydı oh olsun derdim. Delikanlılarla kafadarlık edip eğlenmekten hoşlanmıyor muydu? Hak etmiş doğrusu! Don Pepè, lafım size değil, sizinle ilgisi yok. Tanrı'nın cezasıdır bu. Rosa, şemsiyemi... Gidelim, Don Pepè.”

Don Diego'yu yüksek ateş başına vurmuş, hummaya tutulmuş buldular, Stellina da ağlıyordu, ürkmüştü, kocası tutarsız laflar ediyor, onu eski karılardan biri ya da öbürü gelmiş sanarak kendisine yaptıkları haksızlıkların hesabını soruyordu.

“Luzza'nın ruhu musun sen? Tanrı aşkına yalvarırım, ne istiyor-sun benden, söyle!”

Sayıklama uzun sürdü; derken ruhlar Don Diego'yu terk ettiler, ateşten cayır cayır yanarak yattı.

Stellina, Pepè ve don Marcantonio hastanın başını bütün gece beklediler. Gecenin sessizliğinde Don Diego'nun göğsünden hırıltılar geliyordu.

“Tanrı biliyor ya, zatürree bu!” diye gözlemledi Don Marcantonio. Ve üçü lambanın cılız ışığında bakıştılar.

Gerçekten de ertesi günün sabahında zatürree tanısı konuldu ve doktor don Diego’nun yaşamının tehlikede olduğunu belirtti.

Handiyse oracıkta bekleyen ecelin karşısında, uzun perçemi ateşler içindeki pırıl pırıl kafatasının yanından yastığın üstüne yılan gibi kıvrılmış don Diego’nun cılız bedencağızının yorganların altına gömülü yattığı yatağın yanbaşıda nöbet tutan üç kişi gizli bir pişmanlığa kapıldılar; o ecelden doğan düşüncelerinden ve vaatlerinden gelen bir pişmanlıktı bu. Pişmanlığı en şiddetle duyan Pepè oldu; en az duyan ise Stellina’ydı. Ve Don Marcantonio, sessizlikte, kızına ve dostuna bakarak ağzından, “Vakti saati geldi galiba, evlatlarım...” diye kaçırınca üçü de içlerini çektiler, başlarını eğdiler; kurtuluşu değil, gerçek bir felaketi bekler gibiydiler.

Ve hastalığın bütün seyri boyunca, uçurumun kenarına tutunmuş bir çalı misali yaşamın ipine sarılan don Diego’dan hiçbir bakımı esirgemediler; özenle ve dikkatle, birbirleriyle yarışarak ona baktılar. Ve sanki o cömertçe sergiledikleri bakımla vicdanları gerçekten rahatlıyor ve mutluluk duyuyormuş gibi, her biri öbürlerini dinlendirerek bütün yükü kendisi üstlenmeyi istiyordu; bir şeyler yemeleri, biraz olsun uyumaları için birbirlerine yalvar yakar ısrarcı oluyorlardı.

Aralarında kendini en az esirgeyen Pepè’ydi; ama uykusuzluğa, açlığa öylesine ataklıkla karşı koyması iradesinden kaynaklanmıyordu; o sahiden uyuyamıyor, yemek yiyemiyordu, mutluluğun eliyle tutacağı kadar yaklaştığı düşüncesi ve duygusu onu ayakta tutuyordu; menziline varmıştı artık, talih kuşu konmak üzereydi başına, o sıkı birliktelik günlerinden sonra, Stellina’nın bakışlarından, sözlerinden destek alıyordu, onun kendisini sevdiğinden ve onun da yepyeni, mutlu bir yaşantının eşğine varmış duyduğundan emindi.

Ama don Marcantonio’nun gözü onların üstündeydi.

“Çıra gibi tutuşuyor bunlar!” diyordu kendi kendine ve dudak büküyordu.

Derken bir akşam koridordan geçerken karanlık salonda öpücüğe benzer bir ses yakaladığını sandı, başladı öksürmeye. Daha sonra Pepè’yi yanına çağırdı ve alçak sesle şöyle dedi:

“Azizim Don Pepè, Tanrı aşkına, ihtiyat! Erkek gibi davranın... Tanrı’nın buyurduğu gibi, zaten yolun sonuna geldik galiba...”

Pepè hiç anlamamış gibi davrandı, safdilce bir havayla sordu:

“Neden?”

“Nedeni yok,” diye yine söze girdi Don Marcantonio. “Ama bakın, tekrarlıyorum size, ihtiyat. Saygınız olsun, yüce Tanrı aşkına, kocası hâlâ burada. Bu hayvan, bakarsınız yeniden dirilir; galiba kediler gibi dokuz canlı. Ee, o zaman ben ne duruma düşerim, ha? Don Pepè... Sözümde hilâfım yok: Ya ihtiyatlı davranırsınız ya da sizi tuttuğum gibi kapının önüne koyarım. Hayvanlığa hiç tahammülüm yoktur benim.”

XIV

Gerçi Don Diego artık iyileşme yolunu tutmuştu, yine de Pepè Alletto, bir akşam onun evinden çıkarken mutluluktan uçuyordu. Mazzara Caddesi’nin ilerisinde, Ràbato Mahallesi’nin ağzına varmıştı ki karşısında kardeşleri ve kuzenleri Garofalo kardeşlerle birlikte Mauro Salvo’yu buldu; Mauro ona posta koyuyordu.

Keskin bir zekâya gerek yoktu, Pepè de Stellina’yı daha kocasının evinde ilk kez yeniden gördüğünden beri Mauro Salvo’nun ona sevdalandığını fark etmişti. Sonradan Stellina da onaylamıştı, alay ederek.

Demek ki bu yandan hiçbir tehlike yoktu. Gelgelelim Pepè Salvo'yu iyi tanıyordu ve her türlü şiddete başvurabileceğini bilirdi. O yüzden, korktuğundan değil, ama yine başını belaya sokacak bir sahneye yol açmamak için o âna değin ona en ufak bir özür sunmayacak biçimde davranmıştı. Zaten kardeşleri Totò ile Gasparino ve Garofalo kuzenler iyi çocuklardı, kendisini koruduklarını duyumsuyordu, Mauro'nun tutumunu onaylamıyorlardı; çünkü her şey bir yana, Alcozèr'lerin evinin kapısının yüzlerine kapanması gibi bir tehlike doğuruyordu, oysa Stellina'yla vakit geçirerek ve ihtiyar kocasıyla dalga geçerek pek keyifli akşamlar geçiriyorlardı.

Fakat son zamanlarda Don Diego'nun hastalığından ötürü kapının dışında kalmışlardı; Mauro'nun kıskançlığından hoşlanmasalar da, hiç değilse, kapıyı hâlâ açık bulan Pepè'ye olan hasetlerinde onunla uzlaşmışlardı. Arkadaşlarının havasındaki o değişikliği Pepè zaten fark etmiş ve birkaç kez onlarla karşılaşmaktan kaçınmıştı. Ama işte şimdi başlarında Mauro'yla karşısına çıkmışlardı.

Mauro onu durdurup sert bir edayla dedi ki:

“Benimle gel. Sana bir diyeceğim var.”

“O niye?” diye sordu Alletto gülümsemeye çabalayarak. “Burada konuşamaz mısın?”

“Burası kalabalık,” diye kuru bir yanıt verdi Salvo. “Yürü.”

Pepè o kavgacı, esrarlı halle kendisinden ne istenebileceğini anlayamadığını belirtmek üzere dudak büktü, omuzlarını kaldırdı, dedi ki:

“Ben sanıyorum ki... bilmem... kendi işimle gücümle uğraşıyorum, kimsenin tavuğuna kış dediğim yok.”

Fakat Salvo yüksek sesle, şiddetle sözünü kesti:

“Kendi işin gücün, ha? Açlıktan nefesin kokuyor, hangi işmiş o?”

“Aman!” diye ünledi Pepè. “Ağzından çıkanı kulağın duysun...”

“Açlıktan nefesin kokuyor, evet,” diye üsteledi Mauro, tehditle

onun karşısına dikildi. “Hem yanıt vermeye kalkışma, sana öyle bir kötek atarım ki feleğini şaşırırsın.”

Pepè, sabrım tükeniyor ama, demek istercesine ağzı açık, gözlerini gökyüzüne kaldırdı, sonra pufladı:

“Bak, arkadaşım: Kimseyle dalaşmaya niyetim de hevesim de yok benim.”

“Tamam!” diye acele sözü bağladı Mauro. “O halde, madem kuzu gibi davranmak niyetindesin, şuna dikkat et, yeter: Bundan böyle don Diego Alcozèr’in evine ayak atmayacaksın.”

“Nasıl! Niçin! Beni kim engelleyebilir ki?”

“Ben yasaklıyorum!”

“Sen mi? Neden o?”

“Keyfim öyle istiyor da ondan! Ben gitmiyorum madem, sen de gitmeyeceksin. Ne sen ne de başkası, anladın mı?”

“Aa, bu güzel işte! Peki ya Ravi beni yanında götürecek olursa?”

“Dış kapıya kadar varırsın, ondan sonra geriye marş marş! Yoksa sözün kısası: Ben yarın akşam orada olacağım, içeri girdiğini görürsem vay haline! Başka sözüm yok. Şimdi çek arabanı, evine git.”

“Hoşça kalın,” diye ağzından çıktı Pepè’nin, o tehditli buyruktan sersemlemişti.

XV

Kapının zilini işiten Bettina Hanım o akşam da seslenmeden edemedi:

“Pabuçlarınızı silin!”

“Sildim,” diye yanıtladı Pepè, “ille de başkalarının işine burnunu sokan birilerinin pantolonuna sildim.”

Annesi ürktü:

“Yine mi kavga?”

“Hayır... ama ramak kalmıştı!” Pepè telaşla annesini yatıştırmaya çalıştı. “Az kalsın başım yine bir belaya giriyordu.”

“Pepè, oğlum, yine mi vurdu kıldı?” diye sızlandı Bettina Hanım, oğluna sık sık sorduğu bu soru sevgi dolu bir sesle ağzından dökülmüştü. Filomena’nın ölümünden sonra on yaş birden ihtiyarlamış gibiydi. Üzüntüsünü gözyaşlarıyla göstermek istememişti, ama şimdi hâlâ sessiz sessiz yüreğinin yandığı belliydi.

Pepè yumruklarını havada sallayarak haykırdı:

“Kafalarını kıracağım! Bir düello yaptım zaten! Ah, göreceğiz... göreceğiz...”

Ve kafese kapatılmış aslancık misali, odada volta atmaya başladı. Bettina Hanım aptallaşmış gibi ağzı açık seyrediyordu onu, derken ellerini birleştirerek sordu:

“Tanrı aşkına Pepè, ne olduğunu söyle bana! Ölümüne sebep olacaksın.”

“Hiçbir şey,” oldu oğlunun yanıtı. “Bazı arkadaşlarım işte... Ne o, bu akşam yemek yemiyor muyuz?”

“Pepè,” diye uyardı annesi, “bak, söylüyorum, ben ileri bir yaştayım ve daha fazla kahır kaldıramam... dayanamam artık... dayanamam artık... Sen benim kanıma gireceksin... senin yüzünden öleceğim, anlıyor musun? Senin yüzünden...”

“Tamam anne... yeter artık, kapatalım konuyu!” diye ofladı Pepè ve iştahla yemeye başladı, bedeni yapılan aşağılamanın acısını çıkarmak istiyordu sanki.

“Bırakın adam bir ölsün hele, ondan sonra görüşürüz!” diye düşünüyordu o arada, aklında Don Diego vardı.

Böylece zihninde Salvo’yla hesaplaşmayı Alcozèr’in ölümüne erteliyordu, yapılan tehdide göre rakibini kapının önünde bulacağı erte-

si günü kafasına takmamak için. Geleceğe bakarken kendi konumunun Salvo'nunkinden çok daha güçlü olduğunu duyumsuyordu, ama bu duygu ertesi gün kendsini bekleyen sınav açısından onu tümüyle rahatlatıyor değildi.

Gece boyunca gözünü kırpmadı, oracıkta rakibine ne yanıt verebileceğini düşündü.

Aynı anlarda, bitişiğindeki döşekte, kafası artık tümüyle yerinde olmayan Bettina Hanım oldukça garip bir düş görüyordu. Don Diego gülümseyerek, teklifli iltifatlı çıkageliyormuş; bir elini yüreğine bastırmış, ayaklarının dibine diz çöküyormuş, ardından onun elini elleri arasına alıp öpüyormuş, içini çekiyormuş: “Ah, Bettina, mazide kalmış aşkın hatırina!” O vakit kendisi başlıyormuş gülmeye, o gülüşe gücenen Don Diego, geçmişini onarmak amacıyla çok geç kalmış şu öneriyi yapıyormuş: Kendisi için fazla genç karısını Pepè'ye devredecekmiş, tek koşulu Bettina Hanım'ın onu eş olarak kabul etmesiymiş: “Huzur arayan iki ihtiyarın birleşmesi, aşkla yanıp tutuşan iki gencin birleşmesi...”

Bu noktada uyandı, baktı Pepè kaldırıp karyolanın başucuna dayadığı yastığına sırtını yaslamış, yatakta yarı oturur durumda, bir kolu havada, dişlerinin arasından söyleniyor:

“Gebertirim ben seni!”

“Pepè!” diye seslendi annesi. “Ne söyleniyorsun? Neyin var?”

“Hiç... düşünüyorum da!”

“Gecenin köründe mi? Neyin var, söylesene...”

“Uykum kaçtı, düşünüyorum işte,” diye yanıtladı Pepè sıkılarak.

“Uyumana bak... uyumana bak...”

Bettina Hanım bir an sustu, başını yeniden yastığa koydu; sonra usulca, imalı bir ses tonuyla, biraz çekinerek oğlunun ona açılacağını umarak sordu:

“Neyi düşünüyorsun?”

Pepè yanıtlamadı. Ancak neden sonra başını sallayarak odanın sessizliğinde şöyle içini çekti:

“Açlıktan nefesim kokuyormuş...”

“Babanı bağışla Pepè, kendi çılgınlıkları yüzünden mahvoldu,” diye sözü bağladı Bettina Hanım, o da içini çekti.

Ve az sonra, yavaş yavaş, acılı ihtiyarcağız yine uykuya daldı.

XVI

O gün Alcozèr’lerin evine gitmeme konusunu Pepè düşünmek bile istemedi: Gitmemek, Stellina üzerindeki her hakkı Salvo’ya bırakmak anlamına gelirdi, daha da ötesi, kendisine hiç yakıştırmak istemediği bir korkunun en açık seçik kanıtı sayılırdı. O yüzden her zamanki ziyaretin saati yaklaşıncaya birlikte gitmeleri için Ravì’nin evine yollandı: Yanında Stellina’nın babasını görünce Salvo kendisine saldırmaya cesaret edemezdi.

Gelgelelim ne Don Marcantonio ne de karısı evdeydi.

“Kızlarının evindeler, öğleden beri,” diye bildirdi hizmetçi. “Kim bilir ne olmuştur, ah küçükbey! Sizinle konuşabilirim... O zavallı yavrucağı kurban ettiler!”

Yine sokağa çıkınca Pepè başladı koyup kaldırmaya: “Oraya gitmeli miyim? Uygun olur mu? Tam da onun pencerelerinin dibinde sille tokat birbirimize girersek el âlem ne der? Ben kendime güvenemem, dün akşam ihtiyatlı davrandım ama bu akşam onu görürsem sonu kötü olur, şeref sözü! Öte yandan onlar beş kişi, benim de yanımda birini götürmeme kim şaşırır?”

Kafasında bu düşüncelerle hiç istemeden Coppa’nın evine doğru

ilerliyordu. Ne var ki adamın onu bir düelloya daha zorlamasından korkuyordu; bu yüzden bir gece öncesinde, Ravì'den daha güvenli bir koruma gibi görüldüğü halde ona gitme olanağını hemen bir yana itmişti.

Ciro, karısının ölümünden sonra bir daha evinden çıkmamıştı. İş için gelen çok sayıda müşterisine esrarlı bir yanıt veriyordu:

“Beyler, daha öncelikli çok farklı bazı hataları tamir etme zorunluluğum var. Müteessirim ama hizmetinizi göremeyeceğim.”

O hata dediği de merhume karısının iki çocuğuna verdiği eğitimdi. Onları iki güçlü erkek olarak yetiştirme saplantısına kapılmıştı, eski Romalıların yordamınca idman yaptırıyordu: Her sabah onları yarım saat kadar süreyle bahçedeki derin havuzun çevresinde çıplak koşmaya, ardından buz gibi suya atlamaya zorluyordu.

“Ya öleceksiniz ya yüzeceksiniz!”

Sonra buyruk veriyordu:

“Şimdi de güneşte kurunun!”

Eğer hava bulutluysa da:

“Güneş yok. Üzgünüm. Gölgede kurunacaksınız.”

Okul falan olmayacaktı artık: Veremli bilgiler olacaklarına güçlü hayvanlar olsunlar istiyordu.

“Bırakın sizi ben yetiştireyim.”

Pepè onu bulduğunda iki oğlana güreş idmanı yaptırıyordu oracıkta, yazıhanede.

“Bu idmanı biraz yapsan sana da yararı olurdu!” dedi Ciro. “Suratın ölü suratı gibi, bakanı tiksindiriyor. Gel bakayım! Kolunu bir yoklayayım... kıvrır şöyle.”

Pazusunu yokladı sonra yüzüne midesi bulanmış gibi baktı, şöyle sordu:

“Niye kendini öldürmüyorsun?”

“Güzel karşılamana teşekkürler,” diye yanıtladı Pepè bir gülücük-

le. “Çocukları da güldürüyorsun. Aslında haklısın. Ben de senin gibi olmayı isterdim, yarım düzine kavgacıyı yola getirebilecek gücüm olurdu. Cesaret iyi hoş da tek başına, kol kuvveti olmayınca yetmiyor.”

“Eğitimin kusuru!” diye bağırdı suratına Ciro, o andaki saplantısının esiriydi.

“Aa, elbette... eğitimin etkisi büyük...”

“Büyük mü? Eğitim her şeydir!”

“Haklısın, evet... Ama bizim burada başkalarının işine burnunu sokan pek çok kişi var.”

“Yine birileri mi sataştı sana?” diye soruyu yapıştırdı Ciro küçümseyici bir havayla. “Ama leş kokmaya hazırlanıyorsan uzağımdan dolaş.”

“Hiç bile değil!” diye yadsıdı Pepè, alınmıştı. “Korktuğum falan yok, bunu bilmeleri gerekir; hak edene bir tokat aşketmeyi becerdim...”

“Talihin yardımıyla!”

“Sonuçta bir düello da yaptım...”

“Zorlamayla!”

“Ama ya şimdi bir kişiye karşı beş kişi gelirse?”

“Ya, kimmiş onlar?” diye sordu Ciro, kaşları çatılmıştı.

“Mauro Salvo...”

“Hah, o gözleri dükkân kepengine benzeyen soytarı mı?”

“O, kardeşleri ve kuzenleri Garofalo kardeşler... beşi birden, anlıyor musun? Mauro çılgınca âşık... Bak, karşılık görüyor değil, işte onun için söyleyebiliyorum... Alcozèr’in hanımına, sen tanırsın, hani Ravì’nin kızı. Şimdi, ne dersin? Ben Don Diego’nun evine gitmeyecekmişim; ne ben ne o ne de başkası, öyle diyor... Dahası, diyor ki eğer bu akşam gidersem vay halimeymiş... Alcozèr’in kapısı önünde yandaşlarıyla birlikte bekliyor beni.”

“Anlamıyorum,” dedi Ciro yüzü karararak. “Zorbalıkla mı yani?”

“Zorbalıkla... öyle işte! Anlıyor musun? Beş kişiler...”

“Ya sen budala? Gitmeyeceğim mi dedin?”

“Hiç bile değil!”

“Demedin ama buradasın... Ve ödün patlıyor! Gözlerinden okuyorum: Korkuyorsun! Ama sen gideceksin, bu akşam mı bu akşam, hemen şimdi... Zorbalık Tanrı’nın bile harcı değildir! Gel benimle.”

“Nereye?”

“Alcozèr’lerin evine!”

“Şimdi mi?”

“Hemen şimdi. Sırtıma bir şey giyineyim, çıkıyoruz. Sen saat kaçta gidersin genellikle?”

“Altı buçukta.”

Ciro saate bir göz attı, ardından şaşkınlıkla ünledi:

“Ne ödleğ adamsın yahu!”

“Neden o?” diye kekeleydi Pepè.

“Saat yediye çeyrek kalmış... Ama fark etmez: Buluruz onları... Beş dakikada giyinmiş olurum.”

Yukarı kata fırladı. Beş dakikaya kalmadan yeniden aşağıya indi, ceketini ancak giyiniyordu.

“Dur, Ciro... kravatın,” dedi Pepè, gömlek yakasından dışarı çıkan boyunbağını düzeltti.

“Önemi yok! Kravatı mı düşünüyorsun?” diye haykırdı Coppa, durup bir bakışla kayınbiraderini yıldırım gibi çarptı, ardından kabaça itekledi. “Yürü! Ben şimdi onları yerine oturturum, bastona hacet kalmadan.”

Ve Pepè’yle birlikte ilerledi. Yürürken kabına sığamıyordu, ikide bir ünlüyordu:

“Ya, öyle mi?.. Bekle, bekle. Gelin de bana söyleyin şimdi Alcozèr’lerin evine hiç kimse gitmeyecek diye. Ben gidiyorum işte. Ha, zorbalık mı ediyorsun? Bekle, bekle.”

Pepè köpek eniği gibi onun yanında koşturuyordu. Alcozèr'lerin evine yaklaşıncı gözlerini kaldırıp baktı, rengi solarak eniştesine usulca bildirdi:

“Gelmiş, işte şurada duruyor, ötekilerle birlikte.”

“Sen yürü! Hiç bakma!” diye dayattı Ciro.

“Beşi de orada,” diye ekledi Pepè çok alçak bir sesle.

Gerçekten de Mauro Salvo pusundaydı. Kardeşlerden ve kuzenlerden oluşan uydu takımı az ötede, kısa mesafede duruyorlardı. Mauro, Pepè'yi Coppa'nın yanında görür görmez sırtını yasladığı duvardan ayrıldı, bir elini cebinden çıkardı, ağır adımlarla karşılarına çıktı, Ciro'ya baktı, yolun ortasında durarak ona yöneldi.

“İzninizle avukat bey; Pepè'ye bir sözüm olacak.”

Ciro onun önünü kesti, burnunun dibinde durdu, kaşlarını çatarak gözlerinin ta içine baktı, çenesi kasılmıştı, iki parmağıyla alt dudaklarını çekeledi, ardından şöyle dedi:

“Pepè'yle şu anda ben konuşuyorum, kimsenin konuşmasına da izin vermiyorum. Size ve şurada durmuş bekleyen yakınlarınıza söylüyorum. Bana söylemek isterseniz sözünüzü, buyrun, emrinizdeyim.”

“Estağfurullah, Don Ciro!” oldu Mauro'nun yanıtı, öbür elini cebine soktu, ayak uçlarında yükseldi, sanki o yadsımayı yutabilmek için öyle boynunu germeye gerek duyuyormuş gibi.

“Başka sefere artık, sizi rahatsız etmeyeyim, vakti bulunur nasıl olsa.”

Ve uzaklaştılar.

O gün Don Diego'nun evinde fırtına, hatta kasırga kopuyordu.

Stellina'nın sabah sabah kocasına şiddetli bir öfke nöbeti tutmuştu, zavalılık, nekahate girdiğinden beri dayanılmaz olmuştu. Babasına yazıp hemen gelip onu almasını, yoksa kendini balkondan aşağı atacağını bildirmişti. Don Marcantonio karısıyla birlikte alaş telaş koşup gelmişti, kesin niyeti kızına kocasına büyük bir saygıyla itaat etmesini dayatmak, Pepè Alletto'ya da damadının evine ayak basmayı kesinlikle yasaklamaktı.

Ciro Coppa ile Pepè salona girdiklerinde Stellina'yı kendini kanepenin arkasına bırakmış, gözyaşlarına boğulmuş buldular. Rosa Hanımteyze gözleri yerde, onun yanında oturuyordu, dudaklarını kısmış, ellerini sakın karnının üstünde kenetlemişti. Don Marcantonio kolları arkasında, aşağı yukarı dolaşıyor, yatak odasına kapalı Don Diego'ya duyurmak için avaz avaz bağırarak kızını paylıyordu. Coppa'yı görür görmez bağırmayı derhal kesti, hatta koşup teklifle karşıladı:

“Muhterem avukat bey! Bize ne büyük bir şeref bağışlıyorsunuz... Sefalar getirdiniz Don Pepè... Rosa, Avukat Coppa Beyefendi geldi... Müteessirim ki... Stellina, haydi kızım, baksana avukat bey bizi ziyaretiyle şereflediriyor... Üzgünüm avukat bey, tam öyle bir anda geldiniz ki... Dertler, bilirsiniz! Bütün ailelerde olan dertler... Bulut geçişi... Buyurun oturun, buyurun oturun.

O gözü yaşlı kutlamadan etkilenen Coppa otururken şöyle söyledi:

“Fakat... eğer ben dahil olduysam... yani dolaylı olarak da olsa... hanımefendiden özür dilerim.”

“Siz mi? Ama sizin ne ilginiz olabilir ki?” diye sözü yine Ravì aldı gülümseyerek.

Ciro ona soğuk bir sertlikle bakarak sözünü kesti:

“Bırakın o söylesin, rica ederim hanımefendi, belki sizlerden daha fazlasını biliyordur.”

Stellina mendilini yüzünden çekti, ağlamaktan kızarmış gözlerle Copp'a şaşkınlıkla baktı. Sonra duraksayarak konuştu:

“Ben bir şey bilmiyorum...”

“Ama mesele o değil beyefendi...” diye yine araya girmeyi denedi Don Marcantonio.

“Bırakın da açıklayayım!” diye yeniden pes perdeden girişti Copp'a, canı sıkılmıştı. “Ben Pepè'ye güvendim, ama galiba hata ettim. Doğrusu pencerelerinizin dibinde bir şamata çıkmasını engelledim... Araya girmekle hanımefendiyi üzeceğim aklıma gelmemiştir.”

Pepè, eniştesinin nerede hata ettiğini sonunda anlayarak iskemlesinde kıpırdandı, yüzü kıpkırmızı olmuştu:

“Hayır Ciro...” dedi, “bizim ilgimiz yok... O yalnızca benim meselem...”

“Meseleyi ben izah edeyim avukat bey!” diye kararlı bir sesle konuştu Don Marcantonio. “Sizin bir ilginiz yok... Bu sabah karıkoca arasında geçen ufacık bir anlaşmazlık. Olur böyle şeyler, bilirsiniz: ‘Ben şunu isterim... Ben şunu istemem...’ Hal böyleyken... anlatabiliyor muyum? Hepsi benim kızımın hatası, hatanın daniskası... Evet, evet, yüz kere evet! Boşuna ağlıyorsun kızım! Canın istiyorsa yarın sabaha kadar ağla: Ben senin babanım, neyin doğru neyin eğri olduğunu söylemek görevim. Doğru diyor muyum, avukat bey? Bana öyle geliyor ki bu noktaya kadar dediklerim doğru. Ve şöyle diyorum: İhtiyat ve itaat – işte iyi zevce böyle olur! Hem sonra, birazcık saygılı olmak gerek muhterem avukat bey, damadım ölümcül bir hastalıktan yeni toparlanıyor; ölmedi ama ölmeyi istemedi de ondan! Şimdi şurada, nekahatte işte, birazcık can sıkıyor, olur a! Hoşgörü göstermek lazım!”

“Ben konuşmuyorum...” dedi Stellina hıçkırarak mendilini yüzünden çekmeden, “Sen konuşuyorsun ve kim bilir beni nasıl tanıtıyorsun... Ama eğer herkes bilse ki... Tanrım, Tanrım! Artık dayanamıyorum...”

Bu sözler üzerine Ciro Coppa oturduğu yerden kalktı, patlayacak haldeydi, öfkeden ve heyecandan kendini zor tutuyordu.

“Konuş öyleyse, konuş!.. Neden konuşmuyorsun?” diye bağırdı Ravì kızına öfkeyle.

“Çünkü ben senin gibi değilim!” oldu Stellina’nın yanıtı, ağlamaktan sesi kısılmıştı.

“Ya, nasılım öyleyse, nankör seni, nasılım ben?” diye yerinden fırladı Don Marcantonio. “Acaba kendimi mi düşündüm? Ne hayrı dokundu, söyle bana, ne hayrı? Düşündüğüm senin iyiliğin değil miydi? Cevap versene!”

“Tabii, tabii...” diye hıçkırdı Stellina. “Herkes benim iyiliğimi düşündüğünü anlayacak, günün birinde gelip benim parçalarımı aşağıdan, sokaktan toplarken!

“İşitiyor musunuz avukat bey? İşitiyor musunuz neler diyor? Bunlar bir babaya söylenecek sözler mi, bir baba ki onun için...”

“Benim için mi? Benim için ne yaptın?” diye sözünü kesti Stellina, yumruklarını sedire dayamış, gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü sonunda açmıştı. “Sen beni hapsettin, ekmekle sudan başka şey vermiyordun.”

“Ben mi?”

“Sen ya: Beni kendinden yaşlı biriyle evermek için. İşte annem burada, tanıklık edebilir. Söyle, sen söyle anne, doğru değil mi! Sonra komşular var, bütün konu komşu: Ağızları torba değil ki büzesin... Oysa ben sana rica ettim, yalvardım sana, her gün, beni buradan al götür diye. Burada kalmayı istemiyorum artık! Hele alıp götürme, bak yapacağımı görürsün!”

“Don Pepè işitiyor musunuz?” diye ünledi Don Marcantonio yarı sersemlemiş halde. “Ödülüm bu işte! Siz söyleyin...”

Pepè yine iskemlesinde kıpırdandı, ne yapacağını hepten şaşırmıştı. O anda Don Diego’nun odasından iki gürültülü hapşırık geldi.

“Çok yaşayın!” diye bağırdı Don Marcantonio son derece gülünç bir öfke hareketiyle, sonra da alçak sesle ekledi: “Safra keseniz patlasın e mi!”

O tuhaf, ani tepki üzerine hepsi gülümsediler. Ciro hariç.

“Efendiler,” diye söze girdi Ciro ciddi bir havayla, “şiddete falan başvurmadan her şeye çare bulunur: Yasayla.”

“Aman ne yasası muhterem avukat bey!” diye ünledi Don Marcantonio.

“Yasa var diyorum size, işte o kadar!” diye bağırdı Ciro, kendisine karşı çıkılmasına tahammülü yoktu, başkasının evinde bile.

“Yasa var, biliyorum,” diye yeniden söze başladı Don Marcantonio alttan alarak. “Ama bunlar aile içinde halledilen ufak tefek şeyler sayın avukatım, bugün olmazsa yarın...”

“Bunu söylemek,” diye karşı çıktı Ciro, “size düşmüyor.”

“Bana düşmez olur mu? Ben babasıyım!”

“Yasa babaların kızlarını iradelerine ve eğilimlerine aykırı evliliklere zorlamak amacıyla eziyet etmelerine izin vermiyor. Eğer bundan haberiniz yoksa ben size öğretirim. Hanımefendi, şayet hizmetime ihtiyaç duyarsanız ben her türlü arzunuz için emrinizdeyim. Siz, şayet istiyorsanız nefret ettiğiniz taahhüdü bozabilir ve yeniden hürriyetinize kavuşabilirsiniz.”

“Nerede?” diye sordu Ravì, pusulayı şaşırmıştı. “Benim evimde mi? Çıldırılmış bu kız! Mahkemede dava açmak mı? El âleme rezil olmak mı? Benim dürüst adıma leke sürmek mi? Çıldırılmış! Kapıyı suratına kapatırım. Açlıktan geberme hürriyetine kavuşur!”

“Öyle bir durumda,” diye gürledi Coppa, “meseleyi ben hallederim! Açlıktan kimse ölmez; zorbalık Tanrı’nın bile harcı değildir!”

“Yani bu şimdi ne demek oluyor?” diye eklemeye çalıştı Don Marcantonio.

Kapının çingırağı uzun uzun çaldı, ipini öfkeli bir el çekiyormuş gibiydi. Ravì sözünü yarıda kesti. Stellina salondan sıvıştı, annesi de peşinden. Kapıyı açmaya giden Pepè kendini Mauro Salvo ve şürekâsının karşısında buldu.

Ravì gidip karşıladı.

“Özür dilerim beyler... girmek istiyorsanız buyrun... ama bakın...”

“Hayır, sayın Don Marcantonio, teşekkür ederiz!” dedi Mauro.

“Don Diego’nun sağlık haberlerini almaya gelmiştik...”

“Sapasağlam, sapasağlam ve hayat dolu!” diye telaşla yanıtladı don Marcantonio.

“Hanımefendiye de saygılarımızı bildirmeye gelmiştik,” diye yeniden söze girdi Salvo. “Ama mümkün değilse...”

“Mümkün değil!” dedi Coppa konuyu kestirip atan bir tavırla, Mauro’nun gözlerinin içine dik dik bakıyordu. “Hepimiz çekip gidelim de rahatsız etmeyelim.”

Ardından Pepè’ye dönerek ekledi:

“Hanımefendiye git: De ki ona, yarın seninle birlikte gelip kendisini görmekten şeref duyacağım.”

Pepè onun dediğini yaptı, az sonra hepsi çıkıp gittiler; Ravì’ye hoşça kalın bile demediler, adam sahanlıkta öylece kalakaldı kütük gibi.

Dış kapıdan çıkar çıkmaz Mauro, Salvo kardeşleri ve kuzenleriyle yürürken sözcüklere bastıra bastıra dedi ki:

“Pepè, görüşmek üzere!”

“Yanıt verme!” diye dayattı Pepè’ye Ciro Coppa, Salvo ile Garofalo kardeşler duysunlar diye pes perdeden konuşuyordu.

“Don Pepè evde mi?” diye sordu don Marcantonio Ravì soluk soluğa, kapıyı açmaya gelen Bettina Hanım’ı ilk bakışta tanıyamamıştı.

“Peki siz kimsiniz?” diye sordu ona karşılık Bettina Hanım Ravì’yi tepeden tırnağa süzerek, çingırağı ipini koparırcasına çalmasına sinirlenmişti.

“Ah, af buyurun, sayın hanımefendi! Bendeniz Marcantonio Ravì. Bu kadar erken geldiğim için özür dilerim... Hay lanet olası köpek! Nasıl havlıyor, duyuyor musunuz?.. Pepè’yle çok acil bir meseleyi görüşmem lazım, çok önemli, onun için de benim için de.”

“İçeri buyurun,” dedi Bettina Hanım, birazcık yumuşamıştı, ama elbisesi doğru dürüst fırçalanmamış, pabuçları iyice silinmemiş o iri-kıyım adam eve girdiği için hâlâ diken üstündeydi. “Daha yatakta sanırım... Gidip çağırayım.”

Don Marcantonio odada dört dönmeye koyuldu, yerinde duramıyordu. Pepè az sonra çıkageldi, soğuktan uyuşmuş ellerini ovuşturuyordu, yüzünü yeni yıkamış, alelacele kurulamıştı.

“İşte geldim.”

“Azizim Don Pepè, hemen söyleyin bana, nedir eniştenizin niyeti. Öfkemden patlayacağım. Dün gece gözümü kırpmadım. Size de son derece öfkeliyim.”

“Bana mı?”

“Evet efendim. Bırakın konuşayım, yoksa, bakın tekrarlıyorum, patlayacağım. O Ali kıran baş keseni, o Tanrı’nın gazabını benim kızımın evine getirmek nereden aklınıza geldi?”

“Benim mi?” dedi Pepè, “Gelmeyi kendi istedi.”

“Evime savaşı yangını sokmaya mı? Hemen şimdi söyleyin, nedir niyeti?”

Pepè itiraz etti, hiçbir şey bilmediğini söyledi; bir gün önce Ciro'nun Alcozèr'lerde dediklerine kendisinin de üzöldüğünü belirtti ve o gün eniştesinin Stellina'yı yine ziyaret etmesini engellemek için bir özür bulmaya çalışacağını ekledi.

“Bulun o özrü, Don Pepè!” diye ünledi Ravi. “Tanrı aşkına bulun o özrü! Sizi nankör sandım: Pişmanım! Kızımı mahvetmek için eniştenizle anlaştığınızı sanmıştım. Yanılmışım. Aslında sizin de mahvınız olurdu. Açık konuşalım; daha iyisi o tımarhanelik deliye anlatın, meselenin... sizin de çıkarınıza olduğunu söyleyin... Kızıma yalnızca dünkü gibi bir cesaret verdiler mi tamam: Her şeye bir tekme atacak, sizi temin ederim! Yasanın ona yardımcı olabileceğini, yeniden hürriyetine kavuşturabileceğini işitince ateşlendi. Ah, siz ikiniz çıktıktan sonraki halini bir görseydiniz... ‘Seni eşek seni, hürriyet ne demektir, haberin var mı?’ dedim ben. ‘Ne umuyorsun? Nereye gideceksin?’ Tatlılıkla yola getirmeye uğraştım; hatta gönlünün kimde olduğunu bildiğimi bile söyledim, yalvarıp yakardım, kendi mutluluğu için, ihtiyatlı davransın, sabırlı olsun... Bir-iki yılcık... nedir ki? Bana deseler ki şimdi sen sefilin sefili bir hayat yaşayacaksın, zincire vurulup köle olacaksın, iki yıl, beş yıl ve sonra ona karşılık servetin de olacak, hürriyetin de; ben buna razı olmaz mıyım sanırsın? Kim razı olmaz ki? Bu fedakârlık sayılmaz! Benim fedakârlık sandığım şey asla karşılığı olmayan şeydir. Mesela fedakârlık benim yaptığım, kızımı bir ihtiyara verdim, sırf onun iyiliği için; oysa kanım altın olsaydı onu zengin ve mutlu etmek için damarlarımı keserdim. Ama o, nankör... Neyse, bu kadar yeter: ‘Canım kızım,’ dedim, ‘şimdi böyle yapmazsan hayalini nasıl gerçekleştirebilirsin?’ Anlıyor musunuz Don Pepè, ona ne söylemek durumunda kaldım? Siz de kalkmış bir çuval inciri berbat ediyorsunuz, o her şeye burnunu sokan kavgacı yaratığı evime getiriyorsunuz... Ama... ama... ama... hey yüce Tanrım, galiba işleri büsbütün beter ettim. Evet efendim. Kızım, hiç değilse anlayabildiğim kadarıyla,

şimdi size de ifrit olmuş durumda, onu ihtiyarla evlendirmek için sizin de benimle elbirliği ettiğinizden kuşkulaniyor...”

“Ben mi?” diye ünledi Pepè, gözlerinin içine değin kıpkırmızı ke-silmişti. “Peki nasıl yapabilirdim ki?”

“Sizi savundum!” diye sözünü kesti Don Marcantonio içini rahatlatmak için. “Genel terimler içinde konuşarak sizi savundum... Çünkü çok iyi anlayacağınız gibi sizin adınız açıkça geçmedi... Büyük günah-lar işlemiş olmalıyım Don Pepè, farkına varmadan, öyle ya, yüce Tanrı yetmiş iki yaşındaki o bozuk malı bu lanet olası dünyanın piyasasın-dan geri çekme lütfunu benden esirgedi! Konu açılmışken: Dün bir de onu tedavi edip kurtaran doktora rastlamaz mıyım: Marifetiyle övünü-yordu! Kendimi tutamadım, dedim ki: ‘Amma da büyük hediye verdi-niz bana!’ Bu kadar yeter, Don Pepè, bakın ne diyeceğim: Gözünüzü açmaya geldim, dikkat edin, enişteniz sizi mahvetmeye uğraşıyor. Tek-rarlıyorum, gerekirse açık açık konuşarak durumun ne olduğunu onun kafasına sokun. Sonuçta beni neyle suçlayabilirler ki? Kızımı ilkin zengin, ardından da mutlu etmeyi istemekle mi? Suç değil ki: Doğrusu ya, babaların şahıyım ben. Hoşça kalın Don Pepè, size güveniyorum.”

Alletto müthiş bir telaşa kapıldı ve içinden Stellina’ya öfkelen-di. Ne demek! Yani onu artık sevmiyor muydu? Ya da anlamıyor muydu ki, şimdi isyan edecek olursa bir çuval inciri berbat ederdi? İhtiyar ko-casına duyduğu nefret gerçekten ona olan aşkından daha mı güçlüy-dü? Ve şimdi, içinde kendisiyle babasının anlaşmış oldukları kuşkusu uyandıysa aşkı nefrete dönüşmeyecek miydi? O gözü dönmüş öfkesi kendisine de yönelmeyecek miydi? Ne yapmalıydı?”

Hem küçük düşmüş hem kafası karışmıştı, çıldırmak üzereydi. Şöyle düşünüyordu: “Kocasından kurtulmak istiyormuş! Peki, madem babası artık onu evine sokmak istemiyor, benim de kendisi için elim-den hiçbir şey gelmediğine göre, nasıl yapacak? Ona özgürlüğünü geri verebilecek bir başkasını mı düşünüyor? Ya ben? Ben ona sabırlı

olmasını öğütleyebilir miyim? O öğüdü kendi kendisine vermesi gerekir, eğer beni sahiden seviyorsa... Demek beni artık sevmiyor.”

Oysa, daha iki gün öncesine değin...

Bir başka düşüncenin şimşeği çaktı kafasında: Mauro Salvo öç almak amacıyla Stellina'ya bir mektup yazmış, o anlaşmanın kuşkusunu uyandırmış olabilirdi. O alçağın elinden pekâlâ da gelirdi! Evet, evet... İyi de ne anlaşması? “Ben,” diye düşünüyordu hezeyân içinde, “ben bunun iftira olduğunu mutlaka kendisine kanıtlamalıyım. Açık-tan açığa Ravi'ye karşı çıkarım. Ciro'ya yalvar yakar olurum, bana bir iş bulmadıkça yakasını bırakmam, işte o zaman...”

Derhal eniştesine gitmeyi kararlaştırdı ama bir başka düşünce onu yerine mıhladı. O gün Mauro Salvo, köpekleriyle dolaşan bir avcı gibi şürekâsıyla birlikte kentte onu arıyor olmalıydı. O vakit Coppa'nın evine rakibinin gözetimini atlatarak hangi yoldan gitmesinin daha ihtiyatlı olacağını tasarlamaya koyuldu.

XIX

Hâlâ tasarlamakla uğraşıyordu ki, hiç alışılmadık şey, Ciro'yu karşısında buluverdi: Ciro, onun evinde, ha!

Bettina Hanım onu karşısında görünce yıldırım çarpmışa dönmüştü, ne diyeceğini bilememişti. Ciro ona selam bile vermeksizin içeriye dalmıştı.

“Sen, burada, ha!” diye ünledi Pepè onu görünce şaşkınlık içinde. “Kim açtı sana kapıyı?”

“Annen; haydut görmüş gibi oracıkta taş kesildi kaldı,” diye yanıtladı Ciro karanlık bir ifadeyle.

“Yok canım... ama şey olduğuna göre...” diye annesini özürlü göstermeye çabaladı Pepè.

Ciro sözünü kesti.

“O ihtiyar bir kadın, o yüzden acıyorum; sense salaksın, o yüzden de geldiğime şaşıyorsun. İşte bu kadar. Hâlâ giyinmedin mi? Sırtına bir şey giy de gidelim.”

“Alcozèr’in hanımına mı? Sence vakit erken değil mi?”

“Değil. İş için gidiyoruz, ziyarete değil. Benim gözümün önünde giyin; yoksa iki saat oyalanırsın.”

“Beş dakika,” dedi Pepè. “Şöyle geçelim.”

Yatak odasına girdiklerinde Ciro birbirinin eşi bir çift yatağı görünce başını sallayarak alayla güldü.

“Ya, ben de biliyorum...” diye içini çekti Pepè. “Ama madem annem... İş için mi dedin? Anlayamadım...”

“İş, iş!” diye kabaca yanıtladı Ciro. “Bütün gece düşündüm, bugün de...”

“Alcozèr’in hanımını mı düşündün?” diye sordu Pepè çekine çekine başından geçirmeye çalıştığı kolalı gömleğinin arasından.

“Tam olarak onu değil. Vakayı düşündüm. Ne pahasına olursa olsun onarılması gereken bir yüz karası.”

“Yerden göğe haklısın. Fakat... nasıl? Bağışla ama...”

“Giyinsene! Ayak sürüme.”

“Tamam, tamam... ama babasını duymadın mı dün gece?”

“Vız gelir bana babası,” oldu Coppa’nın yanıtı. “Kurbağa gibi ezerim onu. Yasayı kullanarak.”

“Tamam,” diye kabullendi Pepè. “Ama bağışla... evliliğin feshe-dilmesini mi istiyorsun?”

“O benim işim! Ve her şekilde onun, yani hanımefendinin karrına bağlı.”

“Pekâlâ,” diye yine kabullendi Pepè. “Ama... ya sonrası?”

“Benim işim, dedim ya! Giyinsene!”

Birdenbire parlak bir fikirle Pepè'nin gözleri kamaştı, sevinçten uçarak eniştesine baktı; ardından yine alelacele, hiç yapmadığı kadar düzensizce giyinmeyi sürdürdü. “Niçin olmasın?” diye düşünüyordu. “Bunu da yapacak tıynette; her şeyi yapacak tıynette, sırf dediğini ettirmek için, sırf kendi söylediği gibi, Ravì ile Mauro Salvo'yu ezsin diye. Beni savunmayı mı üstlendi? Sonuna kadar savunacak. İşleri yarım bırakacak bir adam değil, dahası hasmını yenmekle yetinmiyor, ezmek istiyor. Ah Tanrım, böylece Stellina benim olacaktır! Sonra da... sonra beni yerleştirmeyi kendi düşünecektir...”

Pepè'nin kafasından geçenlere yanıt verircesine Ciro şöyle dedi:

“Babası onu artık evine almayacak mıymış? Eh, almasın! Şimdilik başı kiliseye bağlı ablam Rosaria var, Sant'Anna Manastırı'nın başrahibesi, mesele halledilinceye değin onu yanına alabilir. Sonrasına bir çare düşünülür. Eğer isterse benim evimin kapısı açık.”

“Senin evin mi?” diye sordu Pepè yüzü ışıldayarak.

“Azizim, hoşuna gitmiyorsa sana ne yapayım bilemem.”

“Yok canım! Yok canım!” diye atıldı Pepè. “Benim için... sorun olmaz... bilakis!”

“O halde annen için?”

“Onun için de değil! Göreceksin annem, zavalıcık, durumun gereğine boyun eğecektir.”

“Böylesi daha iyi olur!” diye ünledi Coppa. “Evde bir kadının varlığına mutlaka gereksinim duyduğumu sen de anlıyor musun? Bunu becerebileceğini sanmıyordum. Tekrar söylüyorum, bütün gece düşündüm... Bana evde mutlaka bir kadın gerekli, en azından çocuklara bakar. Ben hayatım boyunca kendimi onlarla uğraşmaya mahkûm edemem; sağlığım bozulmaya başladı bile; hem sonra mesleğimle uğraşmak durumundayım. Böylece bir taşla iki kuş vurmuş olurum, eğer kendi de isterse; hem bir hayır işlerim hem bana da hayrı olur.

“Elbette, elbette,” diye onayladı Pepè, sevinçten uçuyordu. “Göreceksin sevgili Ciro, ne kadın ama! İyilik örneği!”

“Yani sen şimdi onaylıyor musun?”

“Nasıl onaylamam? Bağışla! Ama bir ricam daha olacak, sevgili Ciro,” diye ekleme riskini göze aldı. “İsterdim ki sen sonradan biraz da beni düşünesin: Hani ufak bir iş... hepten senin sırtına yük olmaya-yım diye. Mutluluğum o zaman tam olur!”

“Düşüneceğim, düşüneceğim, hiç merak etme,” diye belirsiz bir yanıt verdi Ciro. “Hadi, gidelim şimdi.”

Bu kez Alcozèr’lerin evinde Mauro Salvo ile Fifo Garofalo’yu buldular, bütün öbürlerinin temsilcisi olarak yalnız ikisi, hastayı ziyaret özüyle, mahsus her zamanki saatten önce gelmişlerdi. Böylece Stellina, Coppa ile Pepè’nin gelmesiyle, onları Don Diego’nun odasına götürüp atlattı.

“İşte baş başayız!” dedi döndüğünde gülümseyerek. Buyurun oturun avukat bey, siz de Don Pepè.”

Ciro dilini yutmuş gibiydi: Bir gün öncesinden pek farklı görünen Stellina’yı seyrediyordu, sanki o anda kendi elleri büyük bir rahatsızlık veriyormuş gibi, onları nereye koyacağını bilmiyordu; pantolon ceplerinden yelek ceplerine, sonra ceket ceplerine aktardı; ardından, eğildi, bir teşekkür kekeleyerek oturdu, ellerini dizlerinin üstüne koyarak alçak sesle konuşmaya başladı:

“Bakın hanımefendi, şahsım hakkında, huyum hakkında nasıl bir fikre sahip olduğunuzu bilme şerefini nail değilim. İnanın bana, salmış olduğum nam sahici tabiatıma hiç karşılık vermiyor: Herkes beni bir zorbaymış gibi görüyor çünkü zorbalığı kabul etmiyorum, ne hemcinslerimin ne memleketimizin önyargılarının ne de her bireyin edinme eğiliminde olduğu alışkanlıkların zorbalığını... Zorbalığın hiçbir türlüsünü kabul etmiyorum, zorbalık Tanrı’nın bile harcı değildir, o yüzden beni tuhaf bile buluyorlar; tek nedeni, kendi kendinin ya

da örneğin kayınbiraderim Pepè gibi başkalarının esiri olan insanların ortasında özgür olmayı isteyişim.”

“Ben mi?” diye ünledi Pepè; neredeyse sıçrayarak uyandırılmış gibiydi, özenle hazırlanmış açıklamayı dikkatle izliyordu, eniştesinin konuşma biçimine hayran kalmakla birlikte ne uygunluğunu ne de amacını kavrayabiliyordu.

“Kendi kendisinin ve başkalarının esiri,” diye yeniden belirtti. **Ciro** telaşsız, sakin bir kararlılıkla, o sırada **Stellina** gülüyordu. “İnsan aynı zamanda yoksul ve özgür olabilir. Hanımefendinin babası öyle düşünmüyor ya da düşünmez gibi görünüyor. Fakat herkes hayatı kendine göre anlar. Ben, kendi açımdan, zorba değilim, şöyle tekrarlayayım: Her zaman yapmam gerekeni yaparım ve her zaman ne yaptığımı bilirim. Bunları söylememin nedeni, çünkü sahneden ve sizin sözlerinizden şiddetle etkilenmiş olmam, hanımefendi, vakanızı uzun uzadıya düşündüm, her açıdan göz önüne aldım.”

“Size teşekkür ederim,” dedi **Stellina** başını eğerek.

“Bana teşekkürü sonraya bırakınız,” diye yeniden sözü aldı **Ciro**. “O arada size dün söylemekten şeref duyduğum şeyi bir daha ifade ediyorum: Siz eziyet altında zorlandığınız evlilik bağından istediğiniz anda sıyrılabilirsiniz. Kanıtlayabiliriz: Eğer yanlış anlamadıysam birçok tanığımız var; ama hiçbir tanığımız olmasa bile sanıyorum ki yargıçlara kocanız beyefendiyi takdim etmemiz yetecektir, yani af buyrunuz, size uygulanan şiddetin apaçık tanıklığıdır. Sizin dün söyledikleriniz ve Pepè’nin bana dedikleri böyle konuşmama izin veriyor. Sözün kısası, evliliğin feshini hiçbir kuşkuya mahal bırakmayacak şekilde size temin ederim; ayrıca olgunlukla durup düşündükten sonra, her konuda ve her mesele için emrinizde bulunmaya karar verdim. Babanızın tehditleri cesaretinizi kırmasın: Bildiğiniz gibi benim rahibe bir ablam var, **Sant’Anna Manastırı**’nın başında bulunuyor; diyorum ki siz o ablama sığınıp bir süreliğine manas-

tırda kalabilirsiniz, sonra mesele halledilince ne yapacağınıza karar verirsiniz.”

Pepè başıyla evetliyor, gözlerini yere dikmiş, düşüncelere dalmış olan Stellina’ya bakıyordu.

“Tabii ki,” diye sözünü sonuçlandırdı Ciro, “bana hemen cevap vermenizi bekliyorum değilim, sizin açınızdan ihtiyatlı bir davranış olmaz. Konuyu düşünün, sonra, aradan bir ay ya da ne kadar süre isterseniz geçtiğinde, özetle lehini aleyhini iyice düşündükten sonra, bana evet ya hayır deyin. Eğer izin verirsiniz, Pepè’yle birlikte evinize girip çıkma şerefine nail oluruz; yoksa, iki sözcükle bir pusula: ‘Signor Coppa, evet,’ dersiniz, ben de derhal kolları sıvarım. Anlaştık mı?”

XX

Böylelikle Ciro, Alcozèr’lerin evine girip çıkmaya başladı, şimdi yeniden Salvo kardeşler ile Garofalo kardeşler de geliyorlardı. Ne var ki Don Diego hastalığından sonra artık eski insan olmaktan çıkmıştı. İhtiyarlığın gamlı ruh halleri onca yıl anlamı belirsiz gülümseyişlerle yumuşatıldıktan sonra şimdi her sözüne handiyse ağulu bir tat veriyorlardı; Stellina’nın ruhunu da neredeyse zehirlemişlerdi, onu da gün geçtikçe kasvet basıyordu.

Coppa’nın işe karışması ihtiyarın savunma planını bozmuştu, evine sızan ve karısı üzerindeki her türlü hakkına açıkça saldıran o adamın karşısında Pepè Alletto ile Mauro Salvo artık geri hatta çekilmişlerdi; Ciro onu baskılıyor, dayanılmaz bir eziklik esinliyor, neredeyse kendinden utanmasına yol açıyordu; o güne değin hiç tanıma-

dığı duygulardı bunlar. Hem sonra ömrünün o ileri yıllarında kendine saptadığı ve bir kez daha evlenmesinin nedeni olan amaç tümüyle yok oluyordu: Çevresindeki kimselerin neşesinden nasiplenmekti o amaç.

“Cehenneme şimdiden girmiş olmayayım?” diye düşünüyordu. “Yok canım, ne münasebet!”

Ama olayların aldığı o yeni durumun sonunu, upuzun çiçekli hayat yoluna set çeken dikenli çitten nasıl kurtulacağını göremiyordu.

Ciro, o arada fark ettirmeden Stellina’yı gözlüyordu, o da ara sıra ona bakıyordu; o sert ve iradeli bakışında sabırlı bir bekleyişi okuyordu, oysa o delikanlıların varlığı ve boş gevezelikleri adamı nasıl da sıkıyor, sinirlendiriyor olmalıydı. Ve bekleyişle birlikte, himaye de okuyordu o bakışta.

Pepè de kendini korunuyormuş gibi duyuyordu, yine de yüreğinde tereddütlüydü, Ravi’nin gizli desteği artık umutlarının biraz sarsılan yapısını yeniden güçlendirecek ölçüde geçerli olmaktan çıkmıştı, acaba onu tümüyle terk etmeli miydi? Hem sonra kendini tümüyle eniştesinin iradesine teslim etmesi yerinde olur muydu?

“Ciro, işte... hıh!.. Her neyse, dur bakalım...”

Ciro, o karakteriyle, o düşüncesiz ani atılımlarıyla, aslında ona pek güven vermiyordu. “Şu da var ki,” diye düşünüyordu, “bu işe el attığından beri kararlı davrandı. Gören de bir başkası sanır: İhtiyatlı, ölçülü... biraz katı, evet, ama bu kadarını da kim beklerdi ondan? Hep düzgün davranıyor, bazen sıcak ve nazik bile, özellikle de Fifo Garofalo’ya karşı... Hem üstüne başına daha dikkat ettiğini gözlemliyorum: yüksek yakalar, yeni takım elbise... aferin sana Ciro!”

Gel gör ki Don Diego’nun evine yeniden girip çıkmakta ayak direyen Salvo kardeşler ile Garofalo kardeşler aynı düşüncede değillerdi. Sonuçta Ciro’nun varlığı herkesin rahatını kaçırıyor, hepsini ayağını denk almaya, kendini sıkmaya zorluyordu; uzun süre dayanılamayacak bir durumdu.

Stellina bunu anlıyordu ve günden güne tedirginliği artıyordu, iğretiliğini kendisinin de duyumsadığı, yine de henüz nasıl çözümlemesi gerektiğini bilemediği bir konumda asılı kalmıştı. Kendi tereddüdünden ötürü sürekli bir heyecan halindeydi. Sonra babasının vazaları ve öğütleri, kocasının gitgide acılaştan ruh hali o heyecanı hiç durmadan kamçılıyordu, Don Diego bütün o canını sıkan insanlardan yakasını sıyıracak cesareti bulamadığından, onları karısının def etmesini istiyor ve baskısıyla onu boğuyordu; üstelik günün birinde Coppa ile hıncını içinde biriktiren karanlık ve suskun Mauro Salvo arasında bir atışmanın, hatta daha beterinin patlak vermesi korkusu vardı.

Bu ruhsal koşullar içinde Stellina, babası ve kocasıyla öncekilerden de berbat bir çatışma sahnesinin ardından, bir akşam Coppa'ya Sant'Anna Manastırı'na, onun ablasının yanına gerekirse sürgit sığınıp o cehennem yaşantısından kurtulmaya hazır olduğunu, o arada onun, mümkünse kendisini kocasından kurtarmaya uğraşmasını bildirdi.

XXI

Üç gün sonra Don Diego, Alcozèr Ravì'nin evine vardı, kolları havada, bağırıyordu:

“Kaçtı! Kaçtı!”

“Kim kaçtı? Kızım mı? Karınız mı?”

“*Quondam, quondam...*¹ heh heh!” diye düzeltti Don Diego, hafif-

1. (Lat.) O eskidendi, sabık (karım). (Ç.N.)

çe gülümsüyor, bir yandan da eliyle itiraz ediyordu. “*Quondam*, müsaadenle... Kaçtı. Aman ne memnunum!”

Marcantonio Ravì sandalyeye yığıldı, yıldırımla vurulmuş gibi.

“Kaçtı ha... kiminle?”

“O kendi bileceği şey,” diye neşeyle yanıtladı Don Diego omuz silkerek. “İster yalnız, ister biriyle, hepsi bir. Şey burada işte... adı neydi? Mahkemenin... şeyi.”

“İş bu noktaya kadar mı vardı?” diye ünledi Ravì yeniden ayağa kalkarak. “Coppa, onun işi bu... o katilin! Kızımı mahvetti... Ya siz, şapşal moruk, elinizden kaçırdınız, ha?”

“Azizim, kapıyı ben bizzat açardım, tek beni rahat bıraksın da!”

“Rosa, Rosa!” diye seslendi Don Marcantonio.

Rosa Hanımteyze eşikte belirdi, her zamanki gibi sakindi.

“Ne var?”

“Ne olacak... bak... burada, damadın...”

“*Ex, ex...*”¹

“Kaçmış, Rosa! Kaçmış!”

“Stellina mı?”

“Dövünmene bak, ihtiyar karıcığım! Kızımız çamura bulasın diye ağartmışız demek saçımızı!”

“Hiçbir şeycik anlamıyorum...” dedi Rosa Hanımteyze şaşkınlık içinde.

“Ben size anlatayım,” diye söze karıştı o noktada Don Diego. “Bu sabah... Ah, ama sakın ol Marcanto!”

“Ah Tanrım, ah Tanrım!” diye çığlığı bastı Rosa Hanımteyze, çocuk gibi tepinerek ağlayan, çılgınca bir öfkeyle kendi kafasına yumruklar indiren kocasını durdurmaya koştu.

“Bırakın beni! Bırakın beni! Şerefsizliğin bu kadarı da olmaz!”

1. (Lat.) Sabık, sabık (damadın). (Ç.N.)

Ödölüm buymuş demek! Ah, nankör kız! Mahkemede... mahkemede...”

“Sakin ol Marcantonio, sakın ol! Dünyanın sonu değil ya...” diye yatıştırdı Don Diego. “Evliliğin feshi... Ondan bir adım, benden yüz adım. Her şey kabulümdür...”

“Siz de mi?” diye haykırdı Don Marcantonio, Don Diego’yu kollarından yakalamış, şiddetle sarsıyordu. “Beni siz de mi mahkemeye sürüklemeye cüret edersiniz? Siz, ha!”

“Affedersin ama...” diye kekeledi Don Diego başını neredeyse omuzlarının arasına saklayarak, Ravi’nin vahşileşmiş bakışları altında korkudan titriyordu. “Affedersin ama... madem kendi öyle istiyor...”

“Ne istiyormuş?” diye kükredi Don Marcantonio, Don Diego’nun kollarını bırakmadan. “Hiçbir şey isteyemez o! Nereye gitti, onu söyleyin bana! Derhal!”

“Bilmiyorum ki...”

“Şimdi gidip Coppa’nın gırtlığına sarılayım mı istiyorsunuz?”

“Kimin gırtlığına istersen sarıl, beni rahat bırak da! Benim ilgim yok... Amma da iş yahu! Kızacak beni mi buldun?”

“Herkesi kızıyorum! Bekleyin, Don Diego... Bu böyle bitemez... iyilikle halledelim... dostça, ayrı yaşayın... benim dürüst adıma leke sürmeden, Tanrı aşkına...”

“Dostça ayrılmak mı?” dedi Don Diego çekine çekine, duraksayarak. “Fakat ben... sen biliyorsun... ben nasıl yalnız kalabilirim ki?”

“Yeniden evlenmeye mi niyetlisiniz yoksa?” diye gürledi Don Marcantonio onu yeniden yakalayarak. “Cevap verin!”

“Bilmem ki...” diye kekeledi yine Don Diego, köşeye sıkıştırılmıştı. “Fakat... madem sizin kızınız...”

“Onu hemen eve geri getiririm ben! Bekleyin. O katili bulmaya gidiyorum!”

“Marcantonio, Tanrı aşkına!” diye yalvardı karısı.

“Sen kes sesini!” diye bağırdı ona Ravì. “Benim silahım, şerefli bir adam ve bir baba sıfatıyla olan haklarımdır: Şerefimi ve kızımı koruyorum!”

“Marcantonio! Marcantonio!” diye çığlığı kopardı Rosa Hanım-
teyze merdivenlerin tepesinden, kendi alnını tırmalıyordu.”

XXII

Marcantonio Ravì, yolda öfkeden titreyen sözlerle kendi kendini özendirerek, alaş telaş Coppa’nın evine koştu. Kapının önüne vardığında soluksuz kalmıştı.

Kapıyı açmaya Pepè Alletto geldi.

“Siz burada, ha?” diye haykırdı Don Marcantonio. “Nankörler şahı! Siz de mi?”

Sözü, bitişikteki yazıhanenin masasına inen müthiş bir kırbaç darbesiyle kesildi, az sonra Coppa haykırarak salona girdi:

“Kim gelmiş? Hangi cesaretle?”

“Af buyurun, muhterem avukat bey!” diye başladı Ravì ve şapkasını çıkardı.

“Yallah! Yallah!” diye üsteledi Coppa kırbacıyla kapıyı göstererek. “Çıkın, derhal, dışarı!”

“Ama olmaz ki efendim, ben şeye geldim... af buyurun... Don Pepè, benim yerime siz anlatın...”

“Şunu derhal kapı dışarı et!” diye buyurdu Ciro kayınbiraderine.

“Hayretler içindeyim... siz, Don Pepè?” diye sordu Ravì, yaralanmıştı. “Af buyurun, avukat bey... Sırf bırakın konuşayım diye önünüzde diz çöküyorum.”

Bunu söylerken Don Marcantonio dizlerini bükecek oldu, ama o anda yazıhanenin kapısında azgın komşuları Carmela Mèndola belirdi; işaretparmağını Ravi'ye uzattı, başladı ciyak ciyak bağırmaya:

“İşte o, evet efendim, o! Kızını dövdü, evet efendim: Ben bunu insanların da Tanrı'nın da huzurunda haykırım! Korkum yok benim! İşte o, o!”

“Siz sesinizi kesin!” diye susturdu kadını öfkesi beynine vuran Coppa. “Ve siz,” diye ekledi, Ravi'yi kolundan yakalayarak, “Dışarı! Evimde şamata istemem!”

Don Marcantonio'nun benzi kül gibi oldu, gözleri kararmış, sesi titreyerek tehdit etmek istedi:

“Fakat olur şey değil...”

Coppa onu var gücüyle itti:

“Dışarı!”

“Ben bir ihtiyarım!” diye ünledi Ravi, tehditle kaldırdığı elini başına götürüp saçlarını sıvazladı.

“Ciro...” diye alçak perdeden yakardı Pepè, yüreği sızlamıştı.

Ama Coppa şiddet dolu bir yanıt verdi:

“Dışarı! İhtiyar olduğunuzu kendi kendinize hatırlatın, yoksa ihtiyatsızlığınız yüzünden başkaları unutacak!”

“İhtiyatsızlık mı?” dedi Ravi. “Ama benim gelişimin nedeni...”

“Nedenlerinizi yargıçlara anlatırsınız, şimdilik dışarı!”

Carmela Mèndola, Ravi çıkar çıkmaz, onu hak ettiği biçimde karşıladı diye avukatı övmeye kalkıştı.

“Hiç de değil!” diye yadsıdı Ciro. “Çok kötü davrandım. Ama kendi sebep oldu: Gelmemeliydi.

“Ahlaksız baba!” diye üsteledi Carmela.

“Hiç de değil!” diye yine yadsıdı, bu kez daha kuvvetle, sinirlenen Ciro, “O kızının iyiliği için hareket ettiğini sandı, hâlâ da öyle sanıyor. Ama bu suç işlemiş olmasını ortadan kaldırmaz... Pepè, o salak

suratınla ağzımın içine bakma: Sinirime dokunuyorsun, söyledim ya. İşimize dönelim. Otur ve yaz!”

Pepè, Ciro’nun kâtibi ve el ulağı olup çıkmıştı. O günlerde mutluluğunu gölgeleyen tek şey onu değneğiyle yöneten eniştesini her konuda ve her bakımdan hoşnut edememe kaygısı, daha doğrusu korkusuydu; o işe öyle var gücüyle onun hatırı için değil, otorite ve adalet duygusundan ötürü giriştiğini bildiği halde şimdi ona karşı sınırsız bir minnet besliyordu. Ve hayrandı ona, kendi kendine gülümsüyor, sevincinden ellerini ovuşturarak Coppa’nın hep söylediği tümceyi tekrarlıyordu:

“Zorbalık Tanrı’nın bile harcı değildir!”

Ama o arada dalıp gidiyordu. “Çalışalım! Çalışalım!” Hiçbir şey düşünmemeliydi, ta dava kazanılincaya kadar, Stellina onun oluncaya kadar... Orada, orada, işte o evde, tam oracıkta... Ve Pepè, sevdası başına vurarak kendi ellerini sıkıyor, Stellina’nın elleriymiş gibi öpüyordu.

Ravi’nin tüm komşularını dolaşmış, Ciro’nun hazırladığı davaya tanıklıklar toplamıştı. İşin büyük bölümü toparlandığında, Coppa Pepè’nin Don Diego Alcozèr’e de gidip onu bir görüşmeye çağırmasını istedi.

“Davetinizle şerefyyab oldum,” dedi Don Diego Pepè’ye. “Derhal geliyorum. Hemen yanınızdayım.”

Ciro onu büyük bir nezaketle karşıladı; Don Diego da o karşılanmadan hoşnut, ev sahibini bazı zor soruların sıkıntısından hemen kurtarmak isteğiyle, konuya ilk kendisi girdi.

“Siz beyler bana kıyasla gençsiniz,” dedi Alletto’ya da yönelerek, “o yüzden bekleyebilirsiniz de. Ama ben ihtiyarım ve bu beladan mümkün olduğu kadar çabuk sıyrılmayı istiyorum. *Quonam pacto?*¹ Ben her şeye dünden hazırım avukat bey. Tavsiyelerinizi bekliyorum.”

1. (Lat.) Nasıl uzlaşıyoruz? (Ç.N.)

Ciro ona bir süre şaşkınlık ile güvensizlik arasında dikkatle bakakaldı. Ardından onu hemen sınamak amacıyla şöyle dedi:

“Aslında... işte... yapılacak şey sadece... siz şayet lütfederseniz... bir... bir...”

“Basit bir beyan mı?” diye önerdi Alcozèr; sözcüğe Pepè’nin pek iyi tanıdığı buz gibi gülümseme eşlik etmişti. Ve ekledi: “Bir sorum var. Dava kapalı kapılar ardında mı görülecek?”

“Elbette,” oldu Ciro’nun yanıtı. Siz öyle isterseniz... Aslında, ulaşmak talihine erdiğiniz yaşı göz önüne alırsak, beyan gururunuzdan birazcık fedakârlık anlamına geliyor.”

“Bu çeşit gururum yoktur benim...” diye sözünü kesti nükteyle ihtiyarcık. “Bu yaşımda gülünç olurum. Fakat... bu söylediğiniz fedakârlık belki, bir bakıma, gelecekte bana zarar verebileceğinden... adına hayat dediğimiz şu maskaralıkta hâlâ geçireceğim şu birkaç günde... diyorum ki... başka bir çaresi bulunsaydı...”

“İşte bu,” dedi Coppa, Alcozèr’in konuya yaklaşımındaki filozofça açıksözlülüğe hayran kalmıştı ve onu razı olmaya yatkın görüyordu, “en emin, en çabuk tarafından halletmenin yolu bu olur.”

“Pekâlâ,” diye razı oldu Don Diego omuz silkerek ve gülümseyerek, “yeter ki başımdan atayım...”

Böylece, en yakından ilgili kişi olan don Diego hiç karşı çıkmadığından, Ciro’nun sıkıştırmaları, tavsiyeleri, ricalarıyla dava kısa sürede mahkemeye getirildi ve kapalı kapılar ardında görüldü.

Bir işsiz güçsüz meraklılar kalabalığı duruşmayı sabırsızlıkla bekliyordu. Pepè Alletto’yu ateş basmıştı, kapalı kapının ardında, bir an durup dinlenmeksizin kendini oradan oraya atıyordu, oysa nöbetçi mübaşir ara sıra onu yüreklendirmekteydi:

“Bana kulak verin, bu işlerden anlarım: Bu dava kazanılmıştır!”

Neden sonra kapı açıldı. Ciro gözleri parlayarak zaferi ilan etti. Alkışlar koptu, haykırışlar yükseldi. Don Diego Alcozèr de gülerek el-

lerini çırpıyordu. Don Marcantonio ise mahkeme salonundan kocaman dıbiz kafasını sallayarak, dişlerini sıkmış çıktı, kasılmış yüzünden aşağı gözyaşları boşanıyordu:

“Kızım benim! Kızım benim! Öldürdüler benim kızımı!”

Pepè eniştesine sarılmak istedi ama o, zafer sarhoşluğuna kapılmış, alkışlardan mest olmuş, öfkeli bir hareketle itti onu.

Baş yargıç çingırağını çalarak koridoru boşalttırdı; ama sokakta bütün artan kalabalık alkışlamayı sürdürdü, o sırada Ciro şöyle konuştu:

“Tarihte kahraman babalar olmuştur, beyler, öz kızlarını vatanın asil girişimlerine yardımcı olsunlar diye tanrılara kurban etmişlerdir! Fakat karanlık emelleri yüzünden öz kızını maddiyat tanrısı Mammone’ye¹ kurban eden bir babaya ne demeli?”

“Mammone! Mammone! Kahrolsun Mammone!” diye haykırdı kalabalık gülüşmeler ve alkışlar arasında.

O günden sonra bütün kentte Ravi’nin adı Marcantonio Mammone’ye çıktı.

XXIII

Pepè Alletto, Ciro’nun o girişimi başarıyla sonuçlandırma gayretini onun abartılı karakterinin etkisiyle açıklamıştı. Ama onun bir hevesle evdeki eski mobilyaları ayıklayıp yenilerini aldığını görünce, acaba akli başından mı gitti diye kuşkulananmaya başladı.

“Tüm bunları benim için yapıyor olması mümkün mü?” O arada

1. Kutsal metinlerde zenginlik ve para hırsıyla özdeşleştirilen ve para tanrısı olarak da bilinen Aramice kökenli *mamon*’un İtalyancadaki telaffuzu. (Y.N.)

ona hiçbir şey sormaya cesaret edemiyordu. Zaferden sonra Ciro neşelenecek yerde, suratı gün geçtikçe asılıyordu.

“Pepè,” dedi bir sabah onu ceketinden tutup bir yana çekerek. “Bana gerçeği söylemelisin, ama ilkin doğru söyleyeceğine söz ver. Yalan söylersen okurum canına, başka şey demiyorum.”

Pepè her ne kadar biraz kaygılandırıcı biçimde de olsa, bir açıklama aşamasına gelinmesinden aslında hoşnuttu, istenilen sözü verdi.

“Bilmiyorum kaç gündür” diye yeniden söze gidi Ciro, “rahatım huzurum kalmadı. Bir kez bana Mauro Salvo denen o soytarının Stellina’ya kur yaptığını söylediğin aklımda. Doğru mu bu?”

“Doğru, ama karşılık görmüyordu!” diye yanıtladı Pepè, Ciro’nun alnındaki tehdit kırışığını bir gülümsemeyle hafifletmeye çabalayarak.

“Yemin et!” diye ünledi beriki.

“Ne yemini edeyim istiyorsun?” dedi Pepè. “Biliyorum ben, işte o kadar.”

“Stellina’nın Salvo’nun kur yapmasına asla, asla, en ufak bir karşılık bile vermediğini biliyor musun?”

“Evet dedim ya! Evet!”

“Yemin et!”

“Pekâlâ, yemin ediyorum!”

Ciro çenesi göğsünde, elleri cebinde, yazıhaneyi arşınlamaya koyuldu; içi rahatlamamıştı, suratı beş karıştı.

“Aklından neler geçiyor?” diye yeniden başladı Pepè. “Hiç yok yere kahırlanıyorsun... İstersen bir daha yemin sana, en ufak bir temeli bile yok... hem sanırım olsaydı ben bilebilirdim.”

“Senin hiçbir şey bildiğin yok!” diye bağırdı Ciro, gözlerinde şimşekler çakıyordu.

Pepè omuzlarını kaldırdı.

“Nasıl istersen... Hani ben oradaydım da...”

“Ha, demek oradaydın,” diye sözünü kesti Ciro, yüzü öfkeden ka-

sılmıştı. “Oradaydın, söyleyebilirsin yani... ve seninle birlikte bütün öbür soytarılar! Demek orası hepinizin eviymiş... Ve Stellina da orada, ortanızda, ihtiyar uyuklarken...”

“Hepimiz oradaydık, bu doğru,” diye kabullendi Pepè, “ama hiçbir kötülük yapmıyorduk ki... Senin huyun kıskanç, bunu anlayamıyorsun... Masumca gülüp eğleniyorduk ve...”

“Masumiyet dediğin, salak seni, çocukları doğuran şeydir!” diye sözünü kesti Ciro, öfkesi beynine vurmuştu. “Altında bir bit yeniği olmalı mutlaka; yoksa ona evliliği kabul ettirene kadar bugüne değin savaşmak zorunda kalışımı nasıl açıklıyorsun? Nasıl açıklıyorsun ha?”

“Şöyle açıklıyorum,” dedi Pepè sözcükleri seçerek, “şöyle açıklıyorum... Zavalıcık o kadar çok çekti ki... göz önüne almak gerek, ondan... Ama doğrusunu istersen, ben bunu beklemezdim... yani artık evlenmeyi istemiyor muydu?”

“Rahibe olmak istiyordu,” diye yanıtladı Ciro karanlık bir yüzle.

“Ama şimdi razı ettin mi?”

“Razı oldu, ablamın desteğiyle. Fakat sen de söyle, sen de, şu şapşal suratınla,” diye yeniden başladı Ciro, yazıhanenin orta yerinde durdu, bir elinin işaretparmağını tabanca gibi Pepè’ye doğrulttu, “sen de, bak, doğru söyle, ona kur yapmaya kalkışmışsındır...”

Pepè ona bakakaldı, aptallaşmıştı.

“Nasıl... ben mi? Anlamıyorum...”

“Aa, benim karşımda işi aptallığa vurmanın yararı olmaz!” dedi Ciro küçümseyerek. “Sen de, sen de, bütün öteki salozlar gibi... Bu kadar yeter. Şimdi çarçabuk evi hazır etmek lazım. Yukarıdaki eşyaların hepsini kıra taşımak gerek, yenileri Palermo’dan gelinceye değin. Sonra benimle birlikte belediyeye geleceksin. Tanıgım olacaksın.”

“Ben... senin tanıgın mı... ama nasıl olur?” diye kekeledi Pepè. “Ben, sana tanıklık edeceğim ha?”

“Beğenmedin mi?”

“Ama nasıl yani... öyleyse... kiminle... kiminle evleniyor?”

Ayağının altından zeminin çekildiğini duyumsadı, neredeyse patlayacaklarından korkuyormuşçasına ellerini şakaklarına götürdü, solan yanaklarından aşağı süzülen iki damla gözyaşını tutmak için gözlerini yumdu.

“Hiç... hiç...” dedi sonra neredeyse kendi kendine, kırık bir ses ve titreyen dudaklarla. “Haklısın... ne aptalmışım! Ne salakmışım! Peki nasıl oldu da sanabildim ki... nasıl oldu da senin benim için...”

“Delirdin mi? Ağzından kaçırdığın ne?” diye bağırdı Ciro. “Konuş! Kafana ne koymuştun?”

“Rahat bırak beni, Ciro!” dedi Pepè umutsuz bir öfkeyle, artık gözyaşlarını tutamaz olmuştu.

“Ha, sen sanıyormuşsun ki,” diye sayıp dökmeye başladı Ciro bunun üzerine, “yoksa onunla kendin evleneceğini mi sanıyordun? Anlaşmış mıydınız? Konuş yahu! Yoksa boğarım seni...”

“Bir daha söylüyorum, beni rahat bırak!” diye bağırdı Pepè umutsuzluğun verdiği cesaretle onun ellerinden kurtularak. “Ben deliymişim ya da salakmışım dedim, yetmiyor mu? Evet, evet, bir aptallık ettim, bu yaptıklarını benim için yapıyorsun sandım... Şimdi yeter artık, yeter... Evlen onunla! Benden ne istiyorsun? Evet demedi mi işte?”

“İyi de, bilmem gerek...” diye gürledi Coppa kayınbiraderinin üstüne atılarak.

Pepè geri çekildi, sonra alışılmadık bir cesaretle onun karşısına dikildi.

“Ee, bilmiyor muydun yani? Yoksa niçin onun yüzünden ölümü göze aldım? Ona yıllardır tutkun olduğumu bilmiyor muydun?”

“Ya o?” diye üsteledi Ciro, gözleri vahşileşmişti.

“Sana evet demedi mi işte?” diye tekrarladı Alletto. “Ne kurcalıyorsun öyleyse?”

“Ama seninle onun arasında,” diye karşılık verdi Ciro, “doğru

söyle bana, yoksa elimden bir kaza çıkacak! Seninle onun arasında... konuşsana!”

“Ne diyeyim istiyorsun?” diye sızlandı Pepè Coppa’nın kollarının mengenesinde. “Bırak beni... canımı yakıyorsun...”

“Gerçeği söyle bana... onunla aranızda ne geçti? Bilmek istiyorum...”

“Sözleşmiştik...” diye yanıtladı Pepè. “Tanrı’nın o moruğu yanına çağırmasını bekliyordum...”

“Ee, sonra?”

“Sonra sen ortaya çıktın... O da evet demiş... Artık her şey bitti... Ben hiçbir şey bilmiyorum, elimden hiçbir şey gelmez... o yüzden bırak gideyim... Her şey bitti...”

Vestiyerden şapkasını aldı, birkaç kez ceketinin yeniyle sildi, beynine bir darbe yemiş gibi, çekti gitti.

XXIV

Don Diego Alcozèr, Coppa’nın Stellina’yla nikâhlandığının ertesi günü sokakta Pepè Alletto’yu gördü ve onu yanına çağırdı. Delikanlı, yüzü allak bullak, kendinden geçmiş gibi yanına yaklaşıyorken, elini açtı, başparmağını burnunun ucuna dayadı, öbür dört titrek parmağını havada oynatmaya çalıştı:

“Suratınız işte böyle beş karış, Don Pepè! Bu ne telaş böyle!”

“Sıkmayın canımı, şapşal moruk!” diye patladı Pepè, öfkeli bir küçümsemeye baştan aşağı silkindi.

Ama Don Diego onu kolundan yakaladı.

“Hadi canım, bu kadar sinirlenmeyin, gelin buraya... Ben, siz ve sabık kayınpederimiz bundan böyle birbirimizi karşılıklı avutmalıyız.

Evime gelin: Marcantonio daha sonra gelecek, sıkılmazsanız bu akşam bir el *calabresella*¹ çeviririz... Ahbaplık ederiz...”

Pepè, ölümcül yasına dalmış, gık demeden Alcozèr’in peşine takıldı, adam her adımda cılız bacacıklarının üstünde titreyerek, alttan alta kıkırdıyor ve ara sıra dönüp bozguna uğrayan mirasçı adayına bir göz atıyordu.

“Gülmemi bağışlayın, Don Pepè! Hayatın ağlanacak yanı da vardır, gülünecek yanı da. Gel gör ki ben kocadım ya, ikisini birden yapacak zamanım kalmadı. Gülmeyi tercih ediyorum. Zaten benim yerime siz ağlıyorsunuz... Zavallı Don Pepè, güldüğüme bakmayın, size acıyorum! Sizi hemen sıkıntıdan kurtarmak için izin verin de hepsini bildiğimi belirteyim: Benim vefatımdan sonra Stellina’ya talip olduğunuzu ve Marcantonio’nun da onayladığını biliyorum. O yüzden *sabık kayınpederimiz* dedim. Tamam, ne kötülük var bunda? Hatta ben ondan pek hoşnuttum ve niçin, bilir misiniz? Sizin meziyetleriniz bir yana, birisinin ölmesini şiddetle istediğiniz müddetçe o kişinin asla ölmediğini bilirim de ondan. Ve sizi muska gibi, ihtimamla saklıyordum. Halbuki şimdi, yaşamışım ya da ölmüşüm, artık ne umurunuz? Hani o sefer... hatırlıyor musunuz? Doğrusunu söyleyin, beni ta oralara, tapınaklara kadar o tufanın altına mahsus götürdünüz, değil mi? Tanrı aşkına, bir düşünün Don Pepè, neredeyse başarıyordunuz... Bunu düşündükçe ne kızıyor olmalısınız! Beş başı mâmur bir zatürree... Tanrı size benim ölümümü tattırdı, sonra da bir parça ekmek gibi, ağzınızdan çekip aldı, zavallı Don Pepè! Ve şimdi...”

Alletto Don Diego’nun kapısının önünde durdu.

“Böyle saçmalamayı sürdürecekse sizden ayrılıyorum.”

“Hayır, hayır, yukarı gelin aziz Don Pepè,” diye yanıtladı Alcozèr onu yeniden bir kolundan tutarak. “Yukarı gelin! Artık orada müstak-

1. Üç kişiyle oynanan bir iskambil oyunu. (Ç.N.)

bel karınızı bulmayacağınızdan ötürü müteessirim... Gülelim diye söylüyorum... Bizi kimse duymuyor nasıl olsa...”

Eve girince Don Diego Pepè’ye odaları dolaştırdı, Stellina’nın yaşamış olduğu o yerin verdiği buruk zevki tahmin ediyor ve handiyse keyif alıyordu. Yemek odasında durup kurulmamış sofranın bir yanını işaret etti, kendi kendisine söylercesine:

“Yemekte şurada otururdu... Sonra, pencerenin yanında, Fifo Garofalo’nun ödünç verdiği romanları okurdu...”

Yatak odasında hiçbir şey göstermedi; ama ev giysilerini giymek için üstünü değiştirken, Pepè’nin perdelerin ardındaki yatağa baktığını görünce sesli sesli güldü, ardından derin bir soluk almış gibi yaptı ve gidip eliyle onun omzuna vurdu.

“Eh, aziz Don Pepè, öbür gün yetmiş üç yaşımı dolduruyordum, heh, heh... Keşke birazcık daha sabretseydiniz... Yeter, sizi üzmem istemiyorum... İşte, kapı çalınıyor: Marcantonio olmalı.”

Ravì Don Diego’nun evinde Alletto’yla karşılaşmayı beklemiyordu. Görür görmez suratı değişti ve bağırdı:

“Bırakın gideyim!”

Don Diego onu ceketinden tutup durdurdu.

“Bırakın gideyim!” diye daha pes perdeden yineledi Don Marcantonio. “Şunu karşımda görmeye tahammülüm yok!”

“Hadi canım, neden ama? Neden?” dedi Alcozèr ceketini bırakmadan. “Gel buraya... Barışın.”

“O, o mahvetti benim kızımı!” diye ayak diredi Don Marcantonio.

Don Diego ise yatıştırıyordu:

“Fakat hayır, nedenmiş o? *Factum infectum...*¹ ve gerisi. Zavallı delikanlı, o senden beter tesellisiz... Hadi, hadi el sıkışın.”

1. Latince den yerleşik deyiş: *Factum infectum fieri nequit*, “Olmuşu geri çeviremezsiniz”, olmuşla ölmüşe çare yok anlamında. (Ç.N.)

“Gökyüzünden Tanrı inse olmaz! –” diye itiraz etti beriki.

“Hadi oradan Marcantò! Ver bakayım elini; Don Pepè, siz de bana elinizi verin... İşte böyle! Barıştınız. Don Pepè’nin tek suçu var, az önce kendisine söylüyordum ya! Aculluk! Bir delikanlıda bağışlanabilecek bir suç...”

“Yok efendim!” diye yadsıdı Ravì. “Onun suçu ömrüm oldukça damat kabul etmeyeceğim, adını ağzıma almayı bile istemediğim o müseccel haydudu buraya getirmiş olmasıdır. Kızım benim için artık ölmüş sayılır! Yüzünü bir daha görmeyeceğim... Ve onu öldüren sizsiniz, Don Pepè! Bırakın beni... bırakın ağlayayım... Onu siz öldürdünüz! O adam sizi de kızımı da mahvedecek diye ben size söylememiş miydim?”

“Af buyurun,” dedi Pepè, Ravì’nin ağlayışına üzülmüş, duygulanmıştı. “Ya ben sizden beter kandırılmadım mı, ihanete uğramadım mı sanki? Diyelim ki onu buraya sürükleyen ben olmuş olayım, eğer aklıma gelseydi, eğer kuşkulansaydım hiç yapar mıydım...”

“Beyler,” diye onların sözünü kesti Don Diego, “bu ihtiyara kulak verir misiniz? Artık üzerinde durmayalım! Bundan böyle yapabileceğimizin en iyisi bu: Artık karşılıklı suçlamaların faydası yok... Onun yerine lambamızı yakalım, iskambilimizi oynayalım.”

XXV

Bozguna uğramış o üç kişi her akşam orada, Don Diego’nun evinde toplanıp iskambil oynuyorlardı. Söz sık sık gidip gidip Coppa’ya varıyordu; Ravì, Pepè’ye yöneldiğinde *eništeniz* diye anıyordu onu.

“Neden eniştem oluyornuş!” diye çıkışıyordu Pepè. “Benim za-

vallı ablam öldü gitti, öldüren de o... Dolayısıyla artık damadınız olarak anın.”

“Eğer ben kabullenseydim damadım olurdu,” diye karşı çıkıyordu Don Marcantonio. “Oysa sahiden sizin enişteniz oldu; o yüzden hâlâ nedamet getirmelisiniz, ablanızı siz öldürmüş gibisiniz.”

Don Diego o vakit yeniden araya girip barışın diye zorluyordu, ama o atışmalarla içinden eğleniyordu.

“Abartmayalım beyler, sinirlenmeyin... Madem içinizi yaktığınızı biliyorsunuz, niye her seferinde gidip gidip bu konuya takılıyorsunuz ki? Hadi hadi, oyunumuza dönelim! Kafese konulmuş horozlar gibi yapmayalım, hani birbirlerini avutacak yerde gagalarlar. Üçümüz de ihanete uğradık. Olan oldu, artık açmayalım bu bahsi. Haysiyetli bir beyefendiyi sadece bizim vakamızla yargılamayalım.”

“Katilin biri o!” diye yerinden fırlıyordu Ravì o noktada, masaya yumruklar indiriyordu.

“Hadi hadi, öldürdü mü yani kızını?”

“Öldürdü kızımı, evet efendim!”

“Bakalım, şu kızını kaç kişi öldürdü yani? Önce diyordun ki Don Pepè...”

“Evet, o!” diye yeniden başlıyordu Don Marcantonio. “O, istemeden, eniştesinin elleriyle...”

“Damadınız,” diye düzeltiyordu Pepè.

“Yine mi başlıyorsunuz?”

Ve Don Diego acele masaya bir kâğıt fırlatıyordu:

“Görüyorum ve eli yükseltiyorum.”

Her elde birkaç para oynuyorlardı, kazanılanı sonradan hep birlikte bir yemek yemek için bir yana koyuyorlardı, çünkü Ravì, Don Diego’nun tekrar tekrar yaptığı davetleri hiçbir şekilde kabul etmek istemiyordu, oysa o yalnız kalmamak için kendisini her gün sofrasına oturtmayı isterdi.

“Kabul etmem. Af buyurun Don Diego; sizin için değil, el âlem için. Adımı Mammone’ye çıkardılar: Anlamı nedir bilmiyorum, ama Tanrı aşkına, siz şunu iftiracıların suratına haykırabilirsiniz: Sizden hiç para istediğim oldu mu, bir tek metelik olsun ödünç istedim mi ben?”

“Bırak ne derlerse desinler!” oluyordu Don Diego’nun yanıtı.

“Olmaz efendim. Oynayalım, sonra da kendimize ufak bir ziyafet çekeriz. Parasını ben ödeyeceğim, çünkü, en azından şimdiye kadar, sizin ikinizden daha fazla kaybettim. Bu şartla olur ancak.”

Alcozèr’in davetini kabul etmemesi için Pepè’nin Don Marcantonio’nunki gibi nedenleri yoktu ve sık sık onunla akşam yemeğine, hatta gece yatısına da kalıyordu, Stellina’nın uyumuş olduğu aynı yatakta. Yalnızca o fikirden, yani o evde onun anısının ve imgesinin verdiği bunalımlı burukluğun şehvetinden ötürü oraya ayağı alışmıştı.

Her akşam, Ravì gider gitmez o ve Don Diego, yatağa girmeden önce, kırlara ve uzaklardaki denize bakan küçük balkonda bir süre oyalanıyorlardı. Orada, uzakta, Coppa’nın çiftlik evi seçiliyordu; Pepè, başını demir parmaklığa dayayıp, gözlerini orada, kırların karanlığının ortasında yandığını gördüğü ışığa dikiyordu. Orada, ışığın yandığı yerdeydi Stellina! Pepè onu görür gibi oluyordu, ablasının yıllarca çile çektiği, kendisinin pek iyi bildiği o çiftlik evinde onu neredeyse izliyordu ve kendisine şöyle soruyordu: “Şu anda ne yapıyordur acaba? Ne düşünüyordur? Ne diyordur?” Ve oraya, o uzak ışığa diktiği gözlerini bulandıran sessiz yaşları içine atarak kahroluyordu.

O görüntüye kendini öylesine bırakıyordu ki bazen başı, o farkına varmaksızın, parmaklıktan aşağıya kayıyordu, bunun üzerine silkinliyordu.

“Don Pepè uyuyor musunuz?” diye soruyordu o vakit Alcozèr.

Ve Pepè ağladığı sesinden belli olmasın diye başıyla hayır işareti yapıyordu.

“Yatmak istiyorsanız ben hazırım,” diye yeniden söze başlıyordu don Diego.

Pepè eliyle biraz daha beklemesini işaret ediyordu. Ah, o emindi, Stellina’nın da onun gibi kandırılmış, aldatılmış olduğundan emindi. Sanki bizzat Ciro’nun ağzından duymamış mıydı, onun o aklından bile geçirmediği evliliğin ihanetine razı olmaktansa, manastırda kalmayı yeğlediğini? Sonra evet demişti, daha doğrusu, ne yazık ki kendisini onca seven kişiden yardım göremeyeceğini ve babasının onu bir daha asla evine sokmayacağını, üstelik orada, Coppa’nın ablasının buyruğu altında, manastırda da kalamayacağını anladığından boyun eğmek zorunda kalmıştı.

Ve işte şimdi o oradaydı, kendisini onun kollarından koparan o zorbanın elindeydi... zorla koparmıştı, evet ve şimdi yine aynı zorbalıkla onu aşkının arzularına bedeniyle (fakat ruhuyla değil, ah, olamaz!) teslime zorluyordu... Zavallı Stellina! Ona acımak, ağıt yakmak gerekirdi...

Böylece, kendi çaresizliğinin verdiği buruklukla ve derin hüznüyle, elinden hiçbir şey gelmeyeceğinin bilinciyle, gün geçtikçe için için kahroluyordu. Zayıflamıştı, beti benzi solmuştu, gören de ölümcül bir hastalıktan yeni kalkmış derdi. Ah, annesi denen o ihtiyarcık olmasaydı... eğer onun hayatını da yıkacağını bilmeseydi...

Kimi akşamlar Don Diego kendisini bunaltan dehşet duygularından, çorak gecelerinin korkunç uykusuzluklarını dolduran ruhlardan söz açarak canını sıkıyordu.

“Biliyorum, görmeyen inanmaz... Hem sonra onları görenler de, azizim Don Pepè, sonra geceleyin gelip döverler diye diline almaz. Çünkü döverler, biliyor musunuz? Doğrusu bana şimdiye değin el sürmüş değiller; ama ne cefalar çektiriyorlar! Yatağımın yorganlarını çe-

kiyorlar, odamdaki iskemleleri deviriyorlar, gece lambamı söndürüyorlar... Hem onları bu gözlerimle gördüm, yemin ederim; örneğin yatağımın perdeleri arasında, bazı geceler, kızıl saçları kıvrır kıvrır, dilini bir karış çıkarmış bir kafa görünüyordu... Öldüğünde... durun bir dakika... ikincisi miydi, üçüncüsü mü?.. Evet, Luzzo, ikinci karım... aradan birkaç gün geçmişti ki ruhu evde cirit atıyordu. Her gece odalarda birtakım işler çevirdiğini işitiyordum, söylemek boynumun borcu, rahmetli hayattayken çok iyi bir evkadınıydı...Ve bir gece yataktayken, eşikten başını uzatmış bana baktığını gördüm; gülümsedi ve eliyle bir işaret yaptı, sanki demek istiyordu ki: 'Sen sıcacık yatağın keyfini sür, evi ben çekip çeviririm.' Bir başka gece, bir de baktım yemek odasında kıyamet kopuyor. Ne mi olmuştu? Hiçbir şey! Öbür karım, hani birincisi, Angelina, o da gelmişti, ikisi kavga ediyorlardı. Ben işittim, diyorum, işte bu kulaklarımla: Biri ötekine diyordu ki, bu evde benim sözüm geçer... Birdenbire, gümmm! Bir alay tabak yerlerde... O gürültüyle yatağımdan fırlıyorum –nasıl bir korkuyla, düşünün!– ve yemek odasına gidiyorum: Kırıklar orada, döşemenin üstündeydi... başka sözüm yok!”

“Kedi falan...”

“Ne kedisi, Don Pepè! Evimde hiç kedi olmamıştır...”

“Öyleyse bir fare...”

“Fare ya, ya da deprem! Artık ne ad verirsiniz verin. Siz fare diyorsunuz çünkü inanmıyorsunuz. Ona da fare mi diyeceksiniz, mesele öbür odada adımlarını işitirseniz, bazen acele, hafif, tik tik tik, bazen düşünceli düşünceli odayı arşınlayan biri gibi? Geceleri yalnız kalamıyorum, çünkü kalırsam dört müteveffa zevcem geri dönüp beni tartaklıyorlar, aşağılıyorlar, bana olduğu gibi, dört ayrı sesin sizi en kötü adlarla çağırdığını işitseniz de kediymi, fareydi mi dersiniz? Hadi canım Don Pepè! Tanrı sizi korusun, saklasın beklesin!”

Üstelik Don Diego bu konudan konuşmakla da kalmıyordu. Sık

sık, geceleyin, uykusuzluktan bunalarak, evin sessizliğinde birtakım gürültüler duyduğunu sanarak Pepè'yi uyandırıyor.

“Çimdiklemeyin beni Tanrı aşkına!” diye bağıırıyordu beriki. “Sakin olun: Uyumuyorum! Yüz kere söyledim, çimdiklenmek istemiyorum: Yoksa yarın gece tek başınıza uyumaya hazır olun.”

XXVI

Hayır, hayır Don Diego geceleri yalnız kalma tehdidi altında daha fazla sürdüremezdi. Zaten uykusu gelsin ve Alletto'yu çimdiklenme sıkıntısından kurtarsın diye yıllardır kendine dayattığı ölçüden bir kadeh fazlasını içiyordu ve o zararlı çareden hoşlanmıyordu: Fazladan içtiği o bir kadehçik ağzına acı bir tat veriyordu ve zorla yutuyordu.

“Uyku ilacı, Don Pepè!” diyordu akşam yemeğinde. “Umarım bu gece etki yapar.”

Başlangıçta etki yapıyordu ama sonra, gecenin bir yarısında uyanıyor, yeniden dürtüklenmeye başlıyordu. Ve o vakit, yavaş yavaş, ya sabır: Don Pepè'ye bir çimdik daha atıyordu.

“Yine başladınız! Rahat duramıyor musunuz?”

“Bağışlayın, Don Pepè. Size bir şey sormak istiyordum da.”

“Neymiş o? Uyusanıza!”

“Uyuyamıyorum, az önce düşünürken kafamı bir şey kurcalamaya başladı. Ama doğruyu söylemelisiniz! Hastalığım sırasında, hiç unutmuyorum, siz bana çok iyi davrandınız ya da hiç değilse öyle göründünüz... Hep burada, evimde, gece gündüz... Pek güzel, ama açık konuşalım, ha? Şöyle bir oylanma ânında... siz, Stellina'yla...”

“Deli misiniz?” diye haykırıyordu Pepè.

“Yoo, telaş etmeyin, artık hiç umurumda değil. Boynuzu usulca don Ciro’nun kafasına aktarırdım. Ben nasıl olsa yakamı sıyırdım. Gerçeği söyleyin bana!”

Pepè’nin verdiği tek yanıt sırtını dönmek oldu.

“Umurumda değil dedim ya... Zaten bir eksik, bir fazla ne yazar... Ben filozof adamım, Don Pepè! Beş zevce, anlıyor musunuz! Yani düşünün bir kez tepemde nasıl bir orman taşıyorum. Bazı akşamlar, siz düşüncelere dalıp içinizi çekiyorken orada, balkonda, aklıma geliyor ve onların büyüdüğünü, büyüdüğünü hissediyorum, ta yukarıya, arş-ı âlâ kadar... büyüyorlar da büyüyorlar... Bana öyle geliyor ki başımı oynatsam boynuzlarımın ucu gezegenler sistemine takılacak... Merdiven diye kullanacağım nalları diktiğimde, bundan yüz yıl sonra. Ruhum sincap gibi bu ölçüsüz boynuzların kollarından tırmanacak, ta cennete değin, o sırada yeryüzünün bütün çanları neşeyle çalarak kutlayacak... Uyuyor musunuz, Don Pepè?”

Uyuyordu ya da uyurmuş gibi yapıyordu o nankör. Don Diego yine hezeyana başlıyordu, sinirleniyor, ofluyordu: “Amma da arkadaş, ha!” diyor ve oyalansın diye kafasında altıncı bir evlilik girişimini evirip çeviriyordu.

“Çoğu isteyen, der atasözü, hiçi bulur. Ben eğer, Don Pepè, parçıklarımı, çok sayıda ufak parçalara bölüp bir hayır işine bıraksam birçok kişiye ya kısa süreli ya sürekli bir rahatlık sağlarım, ama hayli cüzi olur. O sebeple, benim görüşümce, bir tek kişiye bırakırsam daha iyi ederim, kısa sürecek bir fedakârlık pahasına onları hak etmek isteyen birine, zaten bir hayır işi olarak da görülebilir: Benim gibi bir ihtiyara bakmak... Ve o kişinin, sonradan gelecekte fedakârlığının karşılığını görebilmesi bakımından, genç olması lazım ki servetin ve hayatın keyfini canının istediği gibi sürebilsin. Yaşlı bir kadın benim paramla ne yapabilir ki? Hem sonra ben, biliyorsunuz, ihtiyarlıktan

nefret ederim. Bu tasarımla gençliğe hayrım dokunur... Ne dersiniz, altıncı kez evlensem acaba milleti üstüme güldürür müyüm? E, gülsünler, günümüzde hayat insanı o kadar az güldürüyor ki insanlar bu iyiliğimi unutmazlar. Hatta isterse bütün ilçe bana kahkahalarla belediye kadar refakat etsin; hayırlı bir başlangıç olur... Düşündüm bunu ve görürsünüz, yapacağım. Marcantonio'ya şimdilik bu bahsi açmam, çünkü eminim öfkelenenecektir..."

Don Diego aldanmamıştı. Gerçekten de Ravì *quondam* damadının altıncı bir eş edinmek üzere olduğunu haber aldığıının akşamı, öfkesi beynine vurmuş, evine damladı:

"Nasıl olur! Bir daha evlenmeyi mi düşünüyorsunuz? Bu yaşınızda mı?"

"Heh, heh," diye alayla güldü Don Diego. "Şuna dikkatini çekeyim, Marcantonio, senin kızınla evlendiğimden bu yana sadece bir yaş aldım."

"Öyle olsun," dedi Don Marcantonio öfkesini içine atarak. "Ama yine de bir yıl bir yıldır, hem sonra, çıkacak rezalet, onu hiç düşünmüyor musunuz? O vakit bugünkü gibi herkesin diline düşmüş değildiniz... Ben sizin iyiliğiniz için söylüyorum... Kendinizi gülünç duruma düşürmeyin, kuşkusuz ret cevabı alırsınız..."

"Ret cevabına gelince, heh heh... onu merak etme... seçmekten başka derdim yok artık," diye güvence verdi Don Diego. "Dört-beş teklif aldım bile..."

"Millet amma da düzenbaz!" dedi Marcantonio kendini tutamarak. "Beş teklif, ha! Görüyor musunuz? Demek ben size kızımı verdiğimde hasetlerinden öyle konuşuyorlarmış, böyle baba olur mu dediler bana, üstelik Mammone dediler... kendi evladımı satmışmışım... Düzenbazlar! Demek haklıymışım!"

Ravì o dört-beş teklifin arasında kendi kızını öne süren öfkeli komşu Mèndola'nın da bulunduğunu bilmiyordu. Fakat ilçe halkına

karşı o çıkışıyla öfkesini kısmen yatıştırmıştı ve iki ahababıyla kâğıt oynamaya başlayabildi.

“Evlenebilecek durumda bulunan delikanlıların sayısı günümüzde çok az,” dedi Don Diego iki el oyun arasında. “Ve benim şartlarımdaki moruklar, azizim Marcantonio, zamanında senin hoşuna gittiği gibi, şimdi de başkalarının hoşuna gidiyor...”

“Bilinen şey canım! Bana mı söylüyorsunuz?” diye onayladı Ravi her zamankinden daha inançla. “Ama sizin de, azizim Don Diego, af buyurun, düğünden sonra çok ayak sürümeden, çarçabuk nalları dikmeye karar vermeniz lazım...”

“Heh, heh,” diye yine alayla güldü Don Diego iki eliyle birden boynuz işareti yaparak.

“Aa, o boynuz işaretini şimdi ben de yaparım!” diye ünledi don Marcantonio. “Hatta bana iftira etmeye kalkışanlar cezasını bulsun diye bin yıl yaşamanızı dilerim. Fakat bu sefer tutumunuzu değiştirmenizi tavsiye ediyorum: Artık eve delikanlıları doldurmak yok, bu seferki vaka tekrarlanmasın...”

Don Diego ona hak verdi ve şöyle ekledi:

“Sizin için üzgünüm Don Pepè ama bu kez yaklaşmak yok! Ama iyi bir delikanlı olduğunuz ve hak ettiğiniz için sizin için şöyle bir şey yapabilirim; vasiyetnamemde karıma bir başkasını değil de sizi seçmesini tavsiye edebilirim...”

Pepè konuşmaya katılmıyordu. Don Diego’ya hüznle gülümsedi ve o akşamlik iskambil oynamaktan vazgeçmeyi önerdi.

“Madem seni sevdiğimi gerçekten fark ediyorsun ve bundan eminsin, benden neden korkuyorsun?”

“İyi de senden korktuğumu kim söyledi?”

“Gözlerin söylüyor.”

Stellina hemen gözlerini indiriyordu.

“Yo! Bak bana... İşte! Kendinden emin bir kadının gözleri böyle olur!”

“Belki öyledir...” diye özür diliyordu Stellina çekine çekine. “Ama henüz senin huyunu iyice öğrenemedim de, istemeden hoşuna gitmeyecek bir şey yapmaktan korkuyorum, ondandır...”

“Ya da daha çok,” diye karşılık veriyordu Ciro, “ya da daha çok, yüreğinde, vicdanın seni biraz rahatsız ettiğinden olmasın?”

Gece gündüz beynine kakılmış bir çiviymiş bu.

Kente bir daha asla asla ayak atmamaya karar vermişti, en azından Alcozèr hayatta olduğu sürece. Şimdi kendisinin olan kadını gece mahremiyetinde gören o mumyayla karşılaşmaya dayanamayacağını duyumsuyordu; o mumya, onun kadınının yanında olduğu geceleri belleğinde canlandırarak düşünceleriyle onu bir daha kirletebilirdi.

Kırın huzuru ona dinginlik esinlemiyordu. İçi içini kemiriyordu, o dalgınlıkla hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey duymuyordu. O arada bir ihtiyara karşı duyduğu o yeni tür kıskançlıktan doğan aşağılanmanın ve evlendiği için duyduğu pişmanlığın Stellina’nın üstüne bir ağırlık gibi çökmesini de istemiyordu; ona karşı duyduğu şiddetli sevdanın azdırdığı bir pişmanlıktı o.

Oyalanmak için kendini birtakım şiddet içeren etkinliklere vermişti. Bir at panayırından yirmi Tunus atı satın almıştı, şimdi onları harman yerinde kendi eğitiyordu, sirklerdeki hayvan terbiyecileri

gibi, kendi bedeninin içinde kükreyen yüz şeytanın kudurganlığıyla kamçılıyordu. Derken, yirmisini birden, yallah! Sürü halinde önüne katıyor, dört nala sürüyordu, ekili tarlaları Tanrı'nın gazabı gibi dar-madağın ediyordu, yallah, yallah, bir toz bulutunun ortasında, ta çeş-meye varıncaya değin.

“Dur!”

Ve orada onlara su içiriyordu.

Dönüşte, bazen sırtında gittiği hayvanı çevresinde arayıp da bulamadığı oluyordu. Ve o vakit başlıyordu sövüp saymaya, hayvanlara ardarda komut yağdırıyordu:

“Dur! Dur!”

Ve yeni baştan sayıyordu; sonunda sanki az önce hesabın çıkma-yışının suçu onunmuş gibi, kendisini sırtında taşıyan biçare hayvana basıyordu ha babam kırbacı.

O arada Stellina, kocasının kendince onu sevdiğine inanmak için nedenleri olmakla birlikte, elinden gelse bile onun aşkına nasıl karşılık vereceğini bilemiyordu; onun yüreğine sızıp da uysallaştırma-nın yolunu bulamıyordu. Kendisinin hiç değilse o andaki durumun-dan hoşnut olduğunu kabullenmeyi isterdi, daha önceki nefret veren durumdan kurtulmuştu ya; ama bir yandan Ciro'nun karakterinin onu sürekli acaba iyi mi yoksa kötü mü yapıyorum kararsızlığında, bunaltıcı bir tereddütte tutması bunu engelliyordu; öte yandan, koca-sının Alletto'yla arasında geçenleri günün birinde keşfedeceği korku-su vardı, kendini her gün onun anısını bile belleğinden silmeye zorlu-yordu. Delikanlının düşüncesi bir an için bile kafasına girerse Ciro sa-hiden gözlerinden okuyacak diye ödü pathıyordu.

O ruh haliyle, beş ay dile getiremediği bir üzüntüyle kahrolduk-tan sonra, Stellina düşük yaptı, hem de hayatı ciddi bir tehlikeye gire-rek. Onun üzerine Ciro kente geri dönme zorunluğunu hissetti.

“Deli miyim ben? Bir ihtiyarı mı kışkanıyorum ben, Ciro Coppa?”

Kente varır varmaz kırd a aylar ayıdır onu ezen karabasandan kurtulduğunu hissetti. Ve yeni ruh haliyle, kendi kendine güven vermek istedi. Artık rakiplerinen korkmuyordu. O, Ciro Coppa, örneğin Pepè Alletto’dan mı korkacaktı? Daha neler!

Hatta onu kentte aradı, bulunca da yanına çağırdı, oysa Alletto onu görmezlikten gelerek kendi yolunda gidiyordu.

“Pepè! Hani bir vakitler sana ufak bir iş bulmayı vaat etmiştim... Tamam, buldum. Bana gelmeyi ister misin?”

“Sana mı geleyim?”

“Yazıhaneme. Yarın yeniden açıyorum. İşin kopya çıkarmak olacak, bir başkası olacağına sen ol, daha iyi. Yeter ki yazım yanlışı yapma...”

Pepè ağız açık ona bakakaldı.

“Gel, gel,” diye üsteledi Ciro. “Anladın mı?”

“Anlamasına anladım, evet,” diye yanıtladı Pepè, Coppa’nın önerisini ne yana çeksine bilemiyordu.

“Kabul ediyor musun?”

“Ben mi?.. Niye etmeyeyim ki?”

“Öyleyse yarın sabah bekliyorum, saat sekizde. Anlaşırız. Hoşçakal.”

“Çıldır mı acaba?” diye sordu kendi kendine Pepè, Coppa uzaklaşır uzaklaşmaz. “Nedir benden istediği? Vaktiyle Stellina’yla aramızda hiçbir şey geçmediğinden emin olmak mı istiyor? Bir açığımızı mı yakalamak istiyor?”

Ertesi gün saat tam sekizde, yüreği allak bullak, Ciro’nun yazıhanesine gitti.

“Görüyor musun? Her şey değişti!” dedi Ciro yeni yazı masasını, yeni rafları, yazıhanenin duvarları boyunca sıralanmış yeni sandalyeleri göstererek. “Hayatı da değiştiriyoruz azizim! Bir gün geliyor, güçlü erkek içinde daha yüce bir mücadeleye girişme zorunluğunu duyuyor, artık başkalarına karşı değil, kendine karşı: Kendi huyunu, içinde barındırdığı hayvanı bastırmak, hâkim olmak, onun üstünde mutlak bir hâkimiyet kurmak zorunluğunu.”

Böyle söylüyorken kırbacını sinirli sinirli havada sallıyordu, Pepè de kafası karışmış, sersemlemiş, başıyla onaylıyordu.

“Evetliyorsun ama anlamıyorsun!” diye aldı yine sözü Ciro onu bir an sakın sakın gözlemledikten sonra. “Bunlar böyle senin ayaküstü anlayacağın şeyler değil.”

“Doğrusu hayır...” diye kekeledi Pepè, ne yapacağını bilemediğinden gülümsemeye çabaladı.

“Biliyorum! Biliyorum! Bir örnekle açıklayayım. Bugüne bugün öyle bir noktaya varmış bulunuyorum ki sen, Pepè Alletto, son derece zayıf bir erkek olduğun halde, bana, Ciro Coppa’ya, şunu diyebilirsin: ‘Ciro, ben senin alçağın biri olduğunu iddia ediyorum!’ Gülme, salak! Bana böyle diyecek olsan, bak, benim herhalde ilkin benzim atar, kendimi tutabilmek için yumruklarımı sıkar, gözlerimi yumarım, yutkunurum; ardından o atılıma hâkim olup büyük bir sakinlikle, hatta nezaketle şu yanıtı veririm: ‘Azizim Pepè, demek sana alçağın biri gibi görünüyorum ha? İstersen gel, bu iddianı bir düşünelim.’ Nasıl ama? Hem bununla da kalmayacağım biliyor musun! Her gün kendi huyuma, içimdeki hayvana karşı yeni bir zafer olacak. Ben onu yeneceğim, hiç kuşkun olmasın! Bu arada, otur şuraya: Orası senin masan. Kopya edilecek mektuplar var: Elyazın okunaklı olsun, noktalamaya dikkat et, yazım kurallarına özen göster... Başka diyeceğim yok.”

O günden sonra Pepè için anlatılmaz bunalımlarla dolu yeni bir yaşantı başladı. Yazıhaneye her sabah yüreği ağzında, en boğucu belirsizlikler içinde gidiyordu, bütün geceyi şunu anlamaya ya da sezmeye uğraşarak geçirmiş oluyordu: **Ciro ondan aslında ne istiyordu?**

Ciro onun masasının önünde, yazıhanede aşağı yukarı dolaşıyordu.

“Yazım kuralları... Aman dikkatli ol. Bak, dün ‘nüfuz’ yerine ‘nüfus’ yazmışsın.”

Arada bir duruyordu ve Pepè, iki büklüm olmuş, kopya etmekle uğraşırken Coppa’nın gözlerini üstüne dikmiş olduğunu duyumsuyor, kendi kendine soruyordu: ‘Bana niye böyle bakıyor?’

Başka bazı günler ise **Ciro** ortada dolaşmıyordu; yazı masasının üstünde kavuşturduğu kollarına yüzünü gömmüş duruyordu. Pepè o vakit gözlerini kaldırıp onu gözlemliyordu.

“Neyi var? Hıh!”

Kimi zaman, temize çekmesi gereken bir müsveddedeki bir sözcüğü anlayamadığından seslenmek durumunda kaldığında bunu usulca yapıyordu.

“Uyuyor mu yoksa?” diye kendi kendine soruyordu Pepè, sonra bir kez daha çağırıp, “Rahatsız mısın?” diye ekliyordu.

“Hayır. Kendimle uğraşıyorum,” diye mırıldanıyordu **Ciro** boğuk bir sesle başını kaldırmadan.

O bilmecemsi yanıt üzerine Pepè bir süre bekliyordu, biraz durup düşünüyordu, sonra omuzlarını kaldırıyor, sökemediği sözcüğün yerini boş bırakıyor ve kopyalamayı sürdürüyordu.

“Lanet olsun!” diye haykırıyordu **Ciro** birden ayağa fırlayarak. “Lanet olsun! Lanet olsun!”

“Neyin var?” diye soruyordu Pepè o ani atılıştan ürkerek.

“Seni tir tir titrettiğimi söyle bana!” diye kükrüyordu Ciro kollarını Pepè’nin masasına bastırarak. “Çabuk söyle, itiraf et, beni gördüğünde dizlerinin bağı çözülüyor!”

“Ama niçin?” diye kekeliyordu Pepè.

“Ah, soytarı seni, bu ellerimle yakalarsam, bir yumruk indirirsem seni yamyassı ederim, hayatını söndürürüm, bunu bilmiyorsun demek?”

“Biliyorum da,” diyordu Pepè tir tir tireyen bir gülümseme, gözlerinde yalvaran bir bakışla. “Ama bir neden yok ki... Çıldırıydın o başka...”

Ciro kollarını masadan çekiyordu.

“Pekâlâ. Yaz bakalım. Sonunda başka çarem kalmayacak: Senin eline bir kırbaç vereceğim, beni kan fışkırana kadar kırbaçlamanı emredeceğim! Benim bu batasıca huyum mantıkla yola gelmiyor: Sopa ister, hem hafif vurursan o da vız gelir... Mutsuz ediyorum, o zavallı kızcağızı mutsuz ediyorum... Kötek! Kötek! Kötektir benim hakkım!”

Ah, sahiden delirmek üzere olduğundan artık kendi de korkmaya başlamıştı. Bu yeni saplantıya, kendi huyunu alt etme saplantısına kapılalı neredeyse yemeden içmeden kesilmişti, gözünü uyku tutmuyordu, bir an bile huzur bulamıyordu. Kendi kendine zaferinin en büyük kanıtını vermeyi istiyordu. O kanıt da oraya, yazıhaneye, Stellina’yı Pepè oradayken çağırmaktı. Ortada dolaşıyorken içinden ağzını yazıhanenin bir köşesindeki çağrı aygıtına yaklaştıırıp, Stellina’ya aşağıya inmesini söylemek geliyordu. Durup Pepè’yi gözlemliyordu, hani diyse birbiriyle savaşıyan duygularına o beş para etmez, o saman çöpü gibi cılız, o soluk yaratığı kıskanmanın ne kadar gülünç olduğunu, nasıl ona yakışmadığını göstermek istiyordu sanki. Yine de hayır, hayır... İşte orada, o köşede duran ve onu dürtten çağrı aygıtına ağzını yaklaştıramıyordu. Ve o vakit gidip yazı masasının üstünde, yüzünü

kollarının arasına gömüyor, “kendiyle uğraşıyordu”, sonunda haykırarak yerinden fırlıyordu: “Lanet olsun!”

İçindeki kavga yazıhanede bitiyor da değildi. Mahkemede, Ağır Ceza Mahkemesi’nde birdenbire içinden o her türlü kanıta başkaldıran duyguyu yenme dürtüsü doğuveriyordu. Avukatlara ayrılmış sıranın önünde, yanında oturan Pepè’ye yöneliyor, yazıhaneye gidip kendisine gerekli bir belgeyi almasını söylüyordu.

“Bulamazsan yukarıya, karımın yanına çık, ona söyle arasın...”

Fakat Pepè salondan çıkar çıkmaz Ciro ardından koşuyor, Adalet Sarayı’nın merdivenlerinden aşağı avaz avaz haykırarak geri çağırıyordu onu.

“Pepè! Pepè! Dön geriye... O belgeye gerek kalmadı...”

Gelgelelim günün birinde geri çağırmakta gecikti. Mahkemede ne kadar kapıcı varsa peşinden saldı. Savcı söylevini sonuçlandırmaktaydı, kendisi salondan ayrılamazdı, konuşmak zorundaydı.

“Susun! Susun, Tanrı aşkına!” diye bağırdı o vakit Ciro yüzü alalak bullak, zangır zangır titreyerek; ayağa kalktı, kraliyet savcısına dönerek önündeki sırayı yumrukladı. “Ben şu anda kendi nefsim karşı yüce bir zafer kazanmaktayım ve sizin burada kalkmış şahsımın üstüne, muhterem hâkimlerin üstüne, sağduyu binasının molozlarını boca etmenize artık tahammül edemiyorum, o ahmak, paslı kazmanızla bir saattir o binayı yıkmaya uğraşıyorsunuz siz!”

Kıyamet koptu: Avukat meslektaşları Coppa’nın üzerine atılıp onu susturdular, yerine oturtular; mahkeme başkanı ayağa kalktı, çingırağını çalmaya başladı, yargıçlar, jüri üyeleri sersemlemişlerdi; dinleyiciler ikiye ayrıldılar, sövüp sayanlar, alkışlayanlar. Bağırışmalar ve genel kargaşa arasında Ciro kraliyet savcısının ağzından çıkan aşağılayıcı bir sözü havada kaptı ve sıranın üstündeki mürekkep hokkasını yakalayıp ona taş gibi fırlattı. O noktada sanık mahalline nöbetçilik eden jandarmalar duruma el koydular. Başkan bağıırıyordu:

“Tutuklayın şunu!”

Jandarmalarla Ciro arasında şiddetli bir boğuşma başladı; bizimki, bağlanan bir boğa gibi ellerinden kurtulmak için çırpınıyordu; derken jandarmalar onun bir anda, kollarının arasından aşağı yığıldığını duyumsadılar, hareketsiz, ağır.

Ani bir dehşet ve üzüntü kımıldanması oldu. Boşaltılmış salona çok geçmeden solmuş, telaşlı, korkmuş yüzler doluştu: jüri sıralarından, başkanlık sırasından, sandalyelerden, hepsi ayağa kalkmış, Coppa’ya bakıyorlardı: Bir iskemleye yerleştirmişlerdi onu, başı göğsüne düşmüş, hırıldıyordu, inme inmişti.

XXX

Gece yarısına doğru, Ciro’nın hırıltısının yeni kesildiği yatağın çevresinde, Stellina, Pepè ve Marcantonio Ravi biraraya geldiler, bir başka hasta nöbetinde, bir başka yatağın çevresinde olduğu gibi.

Ancak Stellina bu kez yüzünü mendiline gizlemiş ağlıyordu; ağlaması yüzü kararmış, suskun Don Marcantonio’yu sinirlendiriyor, Pepè’yi kahrediyordu.

Pepè kanepeye oturmuştu, kollarını yanında ses çıkarmadan oturan, yaşlı gözlerini babalarının cansız yüzüne dikmiş Coppa’nın iki oğlunun boynuna sarmıştı, o aynı odada ölen ablası Filomena’yı düşünüyordu, o zaman da şimdiki gibi yatağın dört köşesinde dört cenza meşalesi yanıyordu; onu orada, kocasının yanına uzanmış görür gibi oluyordu. Ve işte geriye iki küçük öksüz, iki küçük yaratık kalmıştı o evde. Pepè onları bağrına bastırıyor ve acının verdiği coşkuyla zavallı Filomena’nın öbür dünyadan onları kendisine emanet ettiğini

duyumsuyordu. Acılı bakışlarını Stellina'ya dikmiş, bekliyor, bekliyordu, gözlerini mendilinden kaldırsın da onu öyle görsün ve anlasın diye.

Bir an geldi, Don Marcantonio ofladı:

“Bu, aslan gibi görünüyordu, ama işte: Öldü gitti! Ve o moruk, sapasağlam, hayat dolu! Öbür gün Tina Mèndola'yla evleniyor, hani senin sevgili arkadaşın... Don Pepè, sonuç olarak...”

Tümcesini tamamlamadı.

“Bir makas getir kızım. Şu meşaleler nasıl çıtırdıyor, duyuyormusun? Her şeye dikkat etmek lazım hayatta, işte buna bile...”

